

ODPADY A OBCE

KONFERENCE 2012

Sborník přednášek

Konference je součástí cyklu

6. a 7. června 2012

KONGRESOVÉ CENTRUM ALDIS

HRADEC KRÁLOVÉ

OBSAH

Výsledky systému EKO-KOM za rok 2011	2
Aktuální práce MŽP na legislativním a ideovém rámci odpadového hospodářství České republiky	3
Aktivity SMO ČR v období červen 2011 až červen 2012 v oblasti přípravy zákonů pro oblast odpadového hospodářství	7

Regionální řešení odpadového hospodářství z pohledu samospráv

Svazové řešení nakládání se směsným komunálním odpadem ve východní části Bavorska	9
Role měst a obcí v předinvestiční fázi přípravy projektu ISNOV	17
Jak vyžrát na odpady – ISNOV už je tady!	21
Mohelnice a ISNO	25
Příprava Integrovaného systému nakládání s komunálními odpady v Olomouckém kraji	28
Integrované systémy nakládání s odpady v regionech	29

Zpětný odběr výrobků

Řešení sběru a svozu vyřazených elektrozařízení v malých obcích	32
Nová legislativa EU v oblasti zpětného odběru EEZ v souvislostech	34
Financování zpětného odběru elektrozařízení - odpovědnost výrobce	36
Kolektivní systém ASEKOL – zpětný odběr elektrozařízení	41
Zpětný odběr ELEKTROWIN 2011	45

Ekonomické nástroje pro řízení odpadového hospodářství

Ekonomika odpadového hospodářství v obcích ČR – aktualizace údajů za rok 2011	50
Hodnocení nákladů na hospodaření s komunálními odpady v obcích ČR	55

Odpadové hospodářství v obcích

Soukromé nebo komunální zajištění odpadových služeb v obcích?	56
Regionální spolupráce v oblasti veřejné služby - nakládání s odpady na příkladu svazku odpadového hospodářství Dolního Rakouska	60
Jesenicko – region na severu Moravy – odpady s komunální firmou	80
Systém odpadového hospodářství ve městě Olomouci - model úspěšného města	85
Odpadové hospodářství města Vimperk	89
Význam sběrných dvorů pro OH obcí	92

Výsledky systému EKO-KOM za rok 2011

EKO-KOM - Již 15 let s vámi.

Ing. Lukáš Grolmus
EKO-KOM, a.s.

Autorizovaná obalová společnost EKO-KOM letos slaví 15 let své existence. Za tu dobu se díky odpovědnosti průmyslu a aktivní spolupráci s obcemi a městy plně rozvinul efektivní systém tříděného sběru a recyklace obalových odpadů. Stejně tak jako v minulých letech i v roce 2011 splnila AOS EKO-KOM zákonné požadavky pro své klienty.

Systémy třídění se v obcích a městech v ČR nadále úspěšně rozvíjí a tomu odpovídají i výsledky za rok 2011. Systém EKO-KOM zajistil recyklaci pro 621 273 tun obalových odpadů, což je o 3% více než v roce předchozím. V roce 2011 tak EKO-KOM zajistil recyklaci pro 72% nevratných obalů, čímž splnil zákonné podmínky za svých 20.482 klientů, ale také významným způsobem přispěl k ochraně životního prostředí.

Do třídění je aktivně zapojeno 68% obyvatel ČR. To je o dvě procenta více než v roce 2010. Výtěžnost tříděného sběru využitelných odpadů papíru, plastů, skla a nápojových kartonů sesbíraných v obcích a městech ČR, činila v roce 2011 celkem 38,9 kg/obyvatele. Ve srovnání s rokem 2010 se celková výtěžnost zvýšila o 2,3 kg (+6,3%).

Díky každoročně se rozrůstající sběrné síti kontejnerů na tříděný sběr každým rokem narůstá objem vytríděného odpadu. Zatímco na konci roku 2005 bylo k dispozici 128 749 barevných kontejnerů, v roce 2011 už mohli občané třídit do 213 946 nádob. Díky tomu se průměrná docházková vzdálenost k nejbližším kontejnerům na tříděný odpad snížila na pouhých 106 m. Zároveň jsou však podle posledního provedeného průzkumu lidé ochotni chodit s tříděným odpadem v průměru celých 147 metrů.

Do systému je aktuálně zapojeno 5.993 obcí, ve kterých žije 10,457 milionů obyvatel, to znamená 98% populace ČR. Stále narůstající množství vytríděného odpadu ukazuje, že systém třídění je dostatečně dostupný, pro občany srozumitelný a pohodlný.

Systém EKO-KOM ročně přispívá ke snížení produkce skleníkových plynů v ČR vyjádřenou CO₂ ekv. o přibližně 1%. Tříděním a recyklací odpadů se podařilo v roce 2011 snížit produkci skleníkových plynů o 1.031.238 t CO₂ ekv. a uspořit tolik energie, kolik v průměru spotřebuje za rok 280.000 českých domácností. Díky recyklaci obalových odpadů bylo ušetřeno více než 39 mil. metrů krychlových vody, což se dá přirovnat k průtoku Vltavy za 1,5 dne.

I díky stabilnímu plnění zákonných požadavků obdržela letos v březnu AOS EKO-KOM novou autorizaci platnou do roku 2020. Tato autorizace stanovuje vyšší recyklační cíle na obaly, nové požadavky na sběrnou síť, definuje přesněji komunikační cíle ke spotřebitelům a definuje nároky na počet prováděných auditů.

Výše uvedený souhrn dokumentuje, že díky úzké a úspěšné spolupráci společnosti EKO-KOM, a.s. s obcemi a městy v ČR se spolu s průmyslem podařilo vytvořit systém tříděného sběru, který umožňuje efektivní třídění odpadů a jejich následné využití a recyklaci na evropské úrovni.

Aktuální práce MŽP na legislativním a ideovém rámci odpadového hospodářství České republiky

Ing. Jaromír Manhar

pověřený řízením odboru odpadů, Ministerstvo životního prostředí ČR

e-mail: Jaromir.Manhart@mzp.cz

Úvod

Tento příspěvek by měl čtenáři pomoci se jednak orientovat v aktuálních legislativních pracích Ministerstva životního prostředí v oblasti odpadového hospodářství a dále představit pohled ministerstva na jeho další vývoj.

Aktuálním materiálem je v současné době tzv. ekoauditová novela zákona o odpadech, která byla na konci dubna 2012 předložena k projednání vládě ČR. V první části tohoto příspěvku tak budou představeny nejdůležitější změny, které tato novela přináší. V druhé části bude věnována pozornost informacím k připravované reformě odpadového hospodářství, jejíž součástí je novela zákona o obalech, nový zákon o odpadech a nově samostatně legislativně upravená oblast zpětného odběru vybraných výrobků. Věcný záměr nového zákona o odpadech byl představen již ve sborníku z loňského roku. Jeho další legislativní proces se pozdržel v důsledku čekání na přípravu podkladů pro oblast zpětného odběru.

Mimo tyto legislativní materiály je zpracováván nový Plán odpadového hospodářství ČR, který bude dávat jak těmto legislativním materiálům, tak celému směřování odpadového hospodářství ideový rámec. V poslední části tohoto příspěvku tak budou představeny základní principy, ze kterých by měl Plán odpadového hospodářství ČR vycházet a aktuální vývoj prací na jeho konečné podobě.

Ekoauditová novela zákona o odpadech

Návrh novely zákona o odpadech byl zpracován na základě materiálu, který se zaměřuje na možnosti odstranění nadbytečných administrativních požadavků, které klade česká environmentální legislativa na podnikatele, a které nemají na ochranu životního prostředí významný vliv. Tento materiál, který vláda ČR přijala usnesením č. 419 ze dne 31. května 2010, se nazývá „Informace o návrhu opatření k posílení konkurenceschopnosti a rozvoje podnikání v České republice eliminací nadbytečných požadavků environmentální legislativy“. Protože je tento název poměrně komplikovaný bývá tento materiál zkráceně označován jako „Ekoaudit“ odtud tedy neoficiální název novely „Ekoauditová“. Novela kromě bodů vyplývajících z Ekoauditů upravuje některé další oblasti, jedná se zejména o nejasnosti, které se v zákoně objevily v souvislosti s předchozí novelizací, která transponovala do zákona novou evropskou rámcovou směrnici o odpadech. Nejprve však k jednotlivým bodům vycházejícím z Ekoauditů, protože ty skutečně představují zásadní změny, které novela přináší.

První z těchto změn je zrušení povinnosti původce vypracovávat plán odpadového hospodářství. Tato povinnost zůstane napříště zachována pouze pro obce. Tento institut má z určitého pohledu skutečně význam, jednotlivé subjekty si díky plánu odpadového hospodářství mohou uvědomit možnosti optimálního nastavení svého provozu z hlediska produkce a nakládání s odpady. S ohledem na praktický dopad jsou však náklady podnikatelských subjektů na zpracovávání plánu odpadového hospodářství nepřiměřené. Náklady pro jeden podnikatelský subjekt se totiž pohybují v rozmezí od 20 000 Kč až po hodnoty přes 100 000 Kč. Při počtu přibližně 4 600 podnikatelských subjektů, kterých se povinnost týká, s odhadem frekvence zpracování a úpravy plánu 0,5 ročně, lze předpokládat snížení zátěže v souvislosti s vytvářením plánu na straně podnikatelů přibližně o 62 mil. Kč. Také z pohledu veřejné správy dojde ke snížení administrativní zátěže, která spočívá ve schvalování plánu odpadového hospodářství původců krajským úřadem.

Druhou změnou je zrušení omezení počtu původců, oprávněných osob a provozoven, pro které může vykonávat svou funkci jeden odpadový hospodář. Touto změnou je řešen problém nedostatku odborně způsobilých osob, které mohou vykonávat funkci odpadového hospodáře. Zákonné omezení není potřebné, neboť i nyní je zcela na osobách, které funkci odpadového hospodáře vykonávají, a na samotných původcích odpadů či provozovatelích zařízení určit si, jak kvalitní služby budou poskytovány.

Třetí z těchto změn přináší zrušení povinnosti původce nebezpečných odpadů žádat o souhlas k jejich shromažďování. Tato povinnost skutečně představuje pouze zbytečnou zátěž. Povinnosti týkající se nebezpečných odpadů musí původce plnit i bez tohoto souhlasu. Souhlas tak má v současné době pouze podobu připomenutí všech povinností, které bez ohledu na tento souhlas, musí původce plnit. Jedná se tak o zbytečně nákladný systém informování původců o jejich povinnostech, přičemž lze předpokládat, že subjekt, který si je vědom této povinnosti, si je vědom i dalších. Případy původců, kteří své povinnosti neplní, stejně neřeší. Náklady na vydávání tohoto souhlasu dosahují na straně veřejné správy 16 mil. Kč/rok další nižší náklady lze předpokládat na straně podnikatelské sféry. Zrušením povinnosti dojde ušetření všech těchto prostředků. Navíc tuto povinnost odmítá také evropské právo. Rámcová směrnice o odpadech uvádí ve svých úvodních ustanoveních, že původci odpadů by neměli být nuceni získat souhlas ke shromažďování vlastních odpadů v místě jejich vzniku.

Čtvrtou významnou změnou vycházející z Ekoauditů je zjednodušení evidence přepravy nebezpečných odpadů a to jejím převedením na elektronickou formu v rámci integrovaného systému plnění ohlašovacích povinností. Současný systém zasílání evidence v listinné podobě vyžaduje vyplnění sedmi kopií evidenčního listu. To přináší celkové náklady cca. 160 mil. Kč/rok na straně podnikatelské sféry a cca 43 mil. Kč/rok na straně státní správy, která zaslané evidenční listy archivuje. Při realizaci klesnou náklady přibližně na 30 mil. Kč/rok na straně podnikatelské sféry a na 1 mil. Kč/rok na straně státní správy. Celková úspora tedy představuje 172 mil. Kč/rok. V případě elektronizace systému však nedojde pouze k úspoře finančních prostředků, ale zvýší se celková efektivita kontroly toku nebezpečných odpadů. Do systému budou mít přístup příslušné kontrolní orgány. Bude možné porovnávat data z hlášení s daty z uskutečněných přeprav. Mělo by dojít k zamezení mizení nebezpečného odpadu mimo zařízení pro nakládání s tímto odpadem určená. Část novely týkající se elektronického systému evidence přepravy nebezpečných odpadů bude mít o rok odloženou účinnost tak, aby mohl být celý systém důkladně připraven, a aby se na náběh povinnosti mohly připravit i subjekty, kterých se povinnost týká.

Další důležitá změna, které již nevychází z Ekoauditů, se také týká nebezpečných odpadů. Z důvodu možné kontrolovatelnosti a zprůhlednění celého systému bude hodnocení nebezpečných vlastností odpadu nově probíhat v rámci elektronického systému. Současný zákon umožňuje původcům odpadů podat žádost o hodnocení nebezpečných vlastností odpadů více pověřeným osobám, nechat zhodnotit nebezpečné vlastnosti odpadů a zaslat kontrolním orgánům to osvědčení o vyloučení nebezpečných vlastností odpadů, které je vyhovující. V případě, že pověřená osoba vydá sdělení o tom, že odpad má jednu nebo více nebezpečných vlastností, často toto sdělení není kontrolním orgánům zasíláno vůbec. Neexistuje evidence podaných žádostí pověřeným osobám ani celkové přehledy vydaných dokumentů pověřenými osobami. Pověřená osoba bude proto zadávat údaje o provedených hodnoceních do systému a prostřednictvím tohoto systému bude vydávat žadateli konečné osvědčení nebo sdělení podle výsledku provedeného šetření. Elektronický systém umožní nahlížet inspekci, krajským úřadům nebo obecním úřadům obcí s rozšířenou působností do údajů zde zadanych. Příslušné orgány budou moci provádět v tomto systému záznamy o případném pozastavení nebo odnětí osvědčení. Zlepšení kontrolovatelnosti systému hodnocení nebezpečných vlastností odpadu je důležité také s ohledem na to, že novela v souladu s novou směrnicí o odpadech ruší seznam látek, které činí odpad nebezpečným. Pro původce odpadů bude pravděpodobně složitější odpad do kategorií zařazovat a lze předpokládat nárůst žádostí o hodnocení. Přínosem elektronizace systému by mělo být jak snížení administrativní zátěže, tak usnadnění přístupu žadatelů k pověřeným osobám, a také zvýšení efektivity kontroly ve vydávání osvědčení, sdělení a dalších informací o evidovaných žádostech.

Součástí novely je řada dalších drobných změn, které nebudou mít výraznější dopad mimo státní správu. Jedná se například o zrušení nevyužívaného seznamu skupin odpadů v příloze č. 1 zákona o odpadech, samostatného seznamu nebezpečných odpadů, o řadu drobných změn v oblasti evidence. V návaznosti na navrhované změny budou provedeny i změny některých vyhlášek, konkrétně vyhlášky č. 383/2001 Sb., o podrobnostech nakládání s odpady, a vyhlášky č. 381/2001 Sb., (Katalog odpadů), ve znění pozdějších předpisů.

Aktuální harmonogram prací na reformě legislativy odpadového hospodářství

Jak již bylo uvedeno v úvodu, součástí reformy legislativy odpadového hospodářství je novela zákona o obalech. Tato novela je v současné době ze strany ministerstva dopracovávána a v horizontu několika týdnů bude rozeslána do meziresortního připomínkového řízení. S ohledem na dobíhající cíle

stanovené v současné době a na potřebu stanovení nových cílů k 1. 1. 2013 je předpokládána také účinnost této novely k tomuto datu.

Druhou a to klíčovou částí je nový zákon o odpadech. V současné době je zpracován v podobě věcného záměru. Ve své současné podobě byl představen již v příspěvku z loňského roku. Od té doby došlo pouze k některým dílčím změnám v reakci na vnitřní připomínkové řízení a připomínky zaslané v rámci Rady pro odpadové hospodářství. Věcný záměr by měl být po vypořádání meziresortním připomínkovým řízením předložen k projednání vládě do konce tohoto roku.

V nejnižším stádiu rozpracovanosti je oblast zpětného odběru vybraných výrobků. V současné době probíhají jednání v rámci pracovních skupin věnovaných jednotlivým komoditám tak, aby mohla být úprava jednotlivých komodit předložena ve formě věcného záměru vládě společně s věcným záměrem zákona o odpadech. Tedy do konce letošního roku.

V průběhu příštího roku pak bude vypracováno paragrafové znění a stále je ambiciózním plánem ministerstva, aby nové zákony byly účinné již k 1. 1. 2014.

Nový Plán odpadového hospodářství České republiky

Cílem Ministerstva životního prostředí je vytvořit nový Plán odpadového hospodářství ČR („POH ČR“) jako kvalitní a efektivní nástroj pro řízení odpadového hospodářství ČR pro realizaci dlouhodobé strategie odpadového hospodářství, plně v souladu s principy udržitelného rozvoje. Součástí strategie jsou i konkrétní cíle a návrh opatření k dosažení těchto cílů v časových horizontech.

POH ČR se vztahuje na nakládání se všemi odpady, které jsou v gesci zákona., o odpadech a dalších zákonů, které upravují nebo budou upravovat problematiku obalů a vybraných výrobků s povinností zpětného odběru. POH ČR obsahuje programy předcházení vzniku odpadů, vyhodnocení stavu odpadového hospodářství, závaznou část a směrnou část. Závaznou část POH ČR vyhláší vláda svým nařízením. Současný zákon o odpadech dává možnost zpracovat POH ČR na dobu nejméně 10 let. Dále dle zákona o odpadech musí být POH ČR změněn při každé zásadní změně podmínek, na jejichž základě byl zpracován. Platnost současného POH ČR, jenž byl vyhlášen nařízením vlády č. 197/2003 Sb., končí 1. července 2013.

Nyní aktuálně probíhají práce na přípravě nového POH ČR. Vyhlášení nového POH ČR a jeho nabytí účinnosti se předpokládá v polovině roku 2013, nejdříve od 1. července 2013. Pokud by k 1. červenci 2013 stále nebyl nový POH ČR vyhlášen, potom nadále zůstává v platnosti dosavadní POH ČR.

Po vyhlášení nového POH ČR budou známy věcné podmínky pro přípravu nových POH krajů, které musí být v souladu se závaznou částí POH ČR a jejími změnami. POH kraje musí být zpracován a schválen do 18 měsíců od nabytí účinnosti nařízení vlády, kterým se vyhláší nebo mění závazná část POH ČR. Na přípravu POH krajů se předpokládá možnost čerpání podpory v rámci nově připravovaného dotačního programu MŽP, resp. SFŽP „Zpracování Plánů odpadového hospodářství krajů“, při současném stanovení podmínek získání dotace jen do určité výše nákladů. Vlastní čerpání prostředků by mohlo probíhat v letech 2014 - 2015. Zadáání nového dotačního titulu by mohlo proběhnout nejdříve koncem roku 2012, v době, kdy už bude připraven nový POH ČR k projednání ve vládě. Předpokládá se úzká spolupráce s kraji, jednak při přípravě POH ČR a také při přípravě zadávacích podmínek při případné realizaci požadovaného dotačního titulu.

Současný stav prací na POH ČR

MŽP nyní v přípravné fázi vychází z návrhu POH ČR, jehož významným podkladem pro vypracování byly „Rozšířené teze rozvoje odpadového hospodářství v ČR“ (schválené vládou 25. srpna 2010) a odborný dokument Svazu měst a obcí ČR „Strategie rozvoje nakládání s odpady v obcích a městech ČR“ (zejména pro oblast komunálních odpadů, BRKO apod.).

V podkladu POH ČR jsou pro vyhodnocení stavu odpadového hospodářství použita data pocházející především z Informačního systému odpadového hospodářství (ISOH). Dále byly využity veřejně dostupné zdroje dat a informací (data ČSÚ, ČHMÚ, VÚV TGM - CeHO). Pro srovnání nebo detailní popisy jevů byly použity další údaje, které nejsou sledovány ve veřejných statistikách. Jako doplňkové a kontrolní údaje byly použity údaje od autorizované obalové společnosti EKO-KOM, a.s. (účinnost

třídění odpadů, hustota sběrné sítě apod.) a dalších kolektivních systémů (elektrozařízení, baterie). Vycházelo se z různých odborných dokumentů, které se zabývají problematikou odpadového hospodářství a využitím druhotných surovin ČR (např. studie MPO ČR, CeHO, atd.). Tyto dokumenty sloužily jako výchozí zdroj informací, myšlenek a údajů.

Dalšími podklady pro přípravu nového POH ČR jsou výstupy z jednání expertních pracovních skupin na MŽP a jednání s kraji a ORP.

Harmonogram přípravy POH ČR

- Začátek června 2012 - návrh materiálu předáván do porady vedení MŽP k projednání jako tzv. „manažerský souhrn návrhu POH ČR“
- V průběhu června - předložení „manažerského souhrnu návrhu POH ČR“ do Rady pro odpadové hospodářství MŽP
- Červen až září - projednání s experty, kraji
- Srpen - předložení POH ČR do procesu SEA
- Říjen až listopad - projednání POH ČR v Radě pro odpadové hospodářství MŽP
- Prosinec 2012 - předložení POH ČR do vlády (bez ohledu na stav přípravy nové legislativy OH)
- V 2. polovině roku 2013 - vyhlášení závazné části POH ČR nařízením vlády

Aktivity SMO ČR v období červen 2011 až červen 2012 v oblasti přípravy zákonů pro oblast odpadového hospodářství

Mgr. Pavel Drahovzal, Bc. Marek Sýkora

Komise životního prostředí Svazu měst a obcí České republiky (SMO ČR)

V roce 2011 začaly velmi aktivní diskuze a přípravy ke zpracování podkladů a věcných záměrů či novel stávajících zákonů pro celou oblast odpadového hospodářství. SMO ČR, reprezentující velkou část obcí a měst v České republice, je důležitým partnerem v těchto diskuzích a byl (nadále je) také jedním z hlavních iniciátorů nutných změn v odpadovém hospodářství.

V následujícím textu je uvedena rekapitulace aktivit SMO ČR a to za období počátku léta 2011 až do současnosti.

Květen 2011 - Dokončení aktualizace Strategie rozvoje nakládání s odpady v obcích a městech ČR – společný dokument SMO ČR a Asociace krajů ČR (AK ČR) - koncepce odpadového hospodářství v ČR, která zohledňuje zejména potřeby samospráv obcí a krajů v oblasti OH (vychází z původní Strategie rozvoje nakládání s odpady v obcích a městech ČR zpracované poprvé v roce 2008). Aktualizace navazuje na Teze rozvoje odpadového hospodářství ČR a později rozšířené Teze přijaté vládou ČR na podzim 2010 a dále na dosavadní jednání hlavních stakeholderů (účastníků) a jejich závěry.

Červen 2011 - Oficiální představení aktualizované Strategie na konferenci Obce a odpady 2011 v Hradci Králové - prezentaci Strategie věnována větší část 1. dne konference, Strategie zde byla zástupci SMO ČR a AK ČR oficiálně předána MŽP - náměstkovi Ivo Hlaváčovi - ten přislíbil její významné zohlednění v nově chystané odpadové legislativě, která měla být připravena v podobě věcného záměru zákona o odpadech, novely zákona o obalech a věcného záměru zákona o výrobcích s ukončenou životností. Obce a města byly v jeho projevu deklarovány jako jedni z hlavních stakeholderů v oblasti OH.

Po oficiálním představení Strategie následovalo její předání MPO, Výborům pro ŽP Poslanecké sněmovny a Senátu Parlamentu ČR a její komunikace vůči provozovatelům kolektivních systémů zpětného odběru a autorizované obalové společnosti EKO-KOM, občanským sdružením a ekologickým organizacím, AK ČR a samosprávám krajů.

Červen až září 2011 - intenzivní zapojení SMO ČR do přípravy návrhu věcného záměru zákona o odpadech (původně měl být tento dokument realizován do léta 2011, po několikerém odložení má být dle aktuálního plánu legislativních prací předložen do vlády do konce roku 2012).

SMO ČR navrhuje tyto hl. oblasti změn a dílčí řešení:

- Organizace OH obcí formou regionálních integrovaných systémů (ISNO) za dobrovolné spolupráce samospráv obcí a krajů
- Financování provozu regionálních systémů ISNO a podpory investic do zařízení s použitím nových ekonomických nástrojů – zejména skládkovací poplatky
- Financování systému obce pro nakládání s odpady - jednotná koncepce místního poplatku pro občany s hranicí danou skutečnými náklady OH v obci
- Zpoplatnění živnostenských odpadů v obcích formou vyhlášky v samostatné působnosti obce
- Systém sběru BRO a využití produktů z kompostáren nebo jiných zařízení v zemědělství
- Zjednodušení a jasné výstupy ze statistiky a evidence odpadů
- Povinné rezervy u AOS a KS

2011 – květen 2012 SMO ČR své návrhy pro oblast odpadového hospodářství projednává s:

- MŽP (jednání a pracovní skupiny – ministra a náměstků ministra),
- předsedou vlády ČR - podpora energetického využití odpadů včetně podpory dotačních titulů pro ZEVO a zařízení ke zpracování odpadů,
- ČSÚ, CENIA - data a statistiky v OH,

- kraji - samostatně i prostřednictvím AK ČR, zejména regionální integrované systémy nakládání s odpady jako institucionalizovanou formu spolupráce obcí a krajů na organizaci odpadového hospodářství
- HK ČR - zapojení soukromé sféry do ISNO, živnostenské odpady,
- MPO - energetické využití odpadů a problematika druhotných surovin,
- MF - jednotný místní poplatek v zákoně o místních poplatcích vč. zapojení živnostníků,
- Mze - využití produktů z bioodpadů v zemědělství,
- nevládními ekologickými subjekty - prevence vzniku odpadů a energetické využití,
- profesními odpadovými organizacemi a svazy (ČAOH, SVPS, CICPEN) - celkové pojetí OH z pohledu obcí, ISNO a zapojení soukromé sféry,
- zastoupením obcí se skládkou - výši kompenzačního poplatku a související změny.

Červen 2011 - SMO ČR zakládá Institut pro udržitelný rozvoj měst a obcí, o.p.s. (IURMO, Institut) - obecně prospěšnou společnost za účelem realizace odborných dokumentů a studií k prosazování a obhajobě potřeb obcí a měst v legislativní i nelegislativní oblasti, koncept komunálního Institutu vychází ze zkušenosti s realizací a prosazováním Strategie rozvoje nakládání s odpady v obcích a městech ČR a její aktualizace a přenáší obdobnou odbornou projektovou činnost na Institut.

Projekty IURMO, které od svého založení zpracoval, zpracovává, iniciuje a připravuje v oblasti OH:

- Podklady pro Plán odpadového hospodářství ČR,
- Ekonomická studie Hodnocení nákladů na hospodaření s komunálními odpady
- Koncepce ISNO Středočeského, Olomouckého a Plzeňského kraje
- Studie definující technicko - ekonomické modely řešení mobilního sběru vyřazených elektrozařízení v malých obcích
- Komunikační strategie regionálních ISNO

SMO ČR iniciuje Komunikační strategii ISNO pro kraje a obce, pracovní skupinu nebo projekt řešící využití produktů kompostování na obcích zejména v zemědělství, pracovní skupinu nebo studii řešící zapojení živnostníků do systému OH v obcích, řešení sběru kovových odpadů a eliminace komerčních sběrů a výkupů.

Účast a prezentace návrhů SMO ČR vycházejících ze Strategie na celostátních i regionálních konferencích a seminářích v období červen 2011 - 2012:

Celostátní: Odpadové dny 2011 - Obce a odpady 2011 Hradec Králové, Odpady 21 Ostrava, BRO Náměšť nad Oslavou, Zpětný odběr 2011 Praha, Celostátní finanční konference SMO ČR na podzim 2011, Krajská setkání SMO ČR na jaře 2012, Setkání zástupců krajů ve Františkových lázních - jaro 2012.

Regionální: Plzeňský kraj – Plzeň, Kraj Vysočina – Hrotovice, Středočeský kraj - Praha, Měřín; Brno, Ústecký kraj, Liberecký kraj.

Průběžná aktivní účast zástupců SMO ČR v pracovních skupinách MŽP a výsledky jejich práce:

- Jednání k přípravě věcného záměru zákona o odpadech - dokončený návrh doposud na MŽP
- Rada OH ministra ŽP - návrh věcného záměru zákona o odpadech
- PS pro Kovové odpady – pouze jedno jednání skupiny bez dalších navazujících jednání či výstupů (výsledků)
- PS ministra ŽP k problematice ekonomických nástrojů a řízení a financování OH formou „ISNO“ - průběžně probíhá
- PS náměstka ministra ŽP p. Kulíška k ekonomice OH – průběžně probíhá
- MPO - Rada vlády pro energetickou a surovinovou strategii – energetické využití opadů v ASEK ČR vč. PS pro druhotné suroviny - Strategie druhotných surovin jako součást Surovinové strategie ČR – průběžně probíhá.

Podpůrné kroky:

- Červenec 2011 - Podpis dohody o spolupráci s MŽP - jedním z klíčových témat odpady, nová legislativa
- Jaro 2012 - Podpis dohody o spolupráci s MZe - jedním z témat bioodpady a využití kompostů v zemědělství
- Články v odborných periodících jako Obce a odpady, Odpadové fórum, Zpětný odběr atd.

Svazové řešení nakládání se směsným komunálním odpadem ve východní části Bavorska

Thomas Knoll, Zweckverband Müllverwertung Schwandorf

Odpady bunkr

Ohniště

ZWECKVERBAND
MÜLLVERWERTUNG SCHWANDORF

Účelový svaz pro zhodnocení odpadů ZMS Schwandorf – sdružení veřejného práva. Co se za tímto označením skrývá?

ZWECKVERBAND
MÜLLVERWERTUNG SCHWANDORF

Již v roce 1979 se sdružení veřejného práva
z Horní Falce, Dolního Bavorska a Horních
Frank mající povinnost likvidace odpadů spojila
za účelem společného plnění některých z nich.
Úkolem ZMS Schwandorf je tepelné zpracování
a energetické zhodnocení zbytkového
nezužitkovatelného spalitelného odpadu.

**ZWECKVERBAND
MÜLLVERWERTUNG SCHWANDORF**

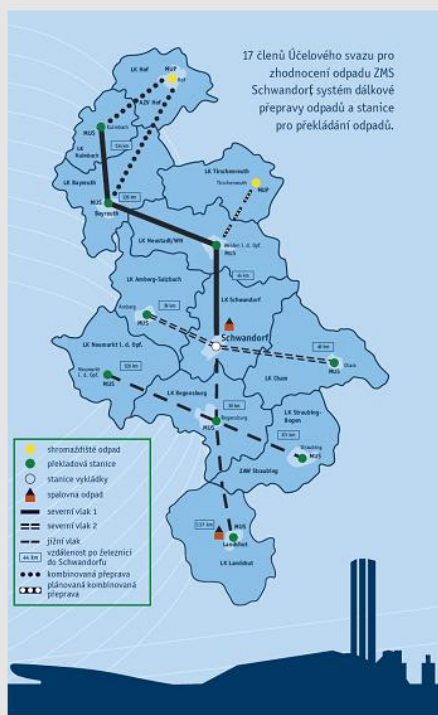

ZMS Schwandorf dnes čítá celkem 17 členů a sice města Amberg, Bayreuth, Landshut, Regensburg a Weiden i.d.Opf., zemské okresy Amberg-Sulzbach, Bayreuth, Cham, Kulmbach, Landshut, Neumarkt i.d.Opf., Neustadt a.d.Waldnaab, Regensburg, Schwandorf, Tirschenreuth, jakožto i účelové svazy AZV Hof a ZAW Straubing (viz. mapa).

Předsedou spolku je starosta Regensburgu Hans Schaidinger.

**ZWECKVERBAND
MÜLLVERWERTUNG SCHWANDORF**

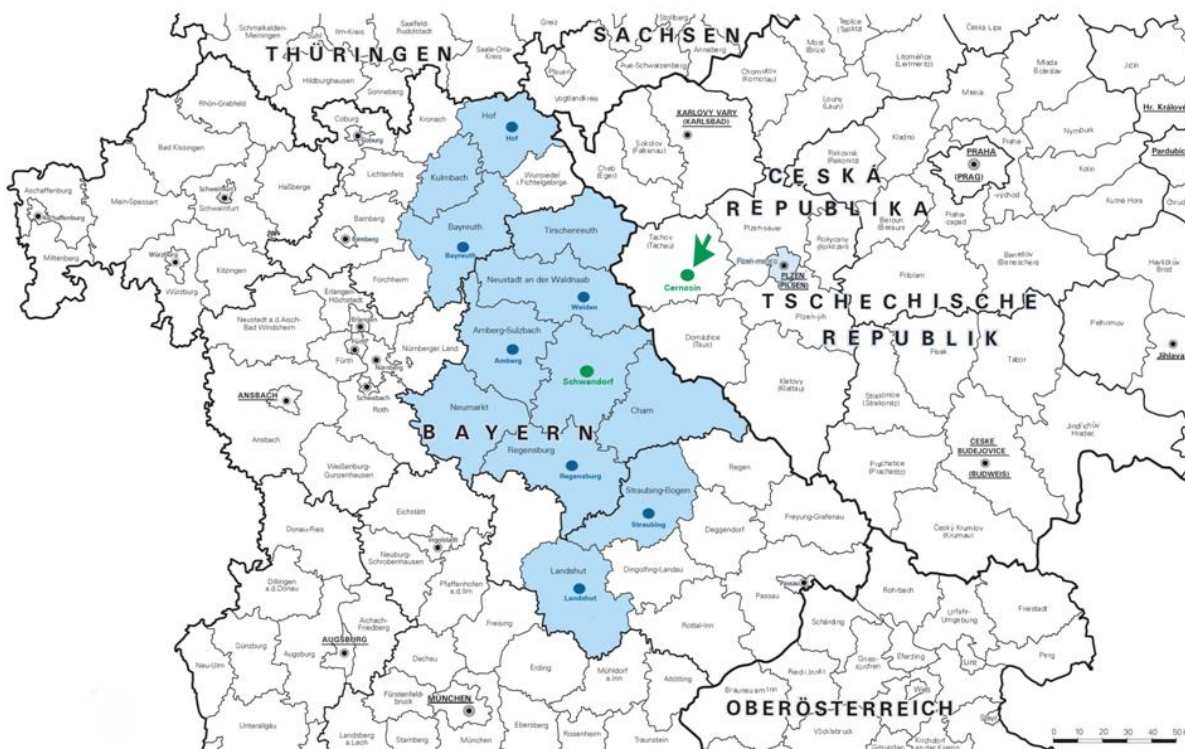
Účelový svaz

Účelový svaz pro zhodnocení odpadů ZMS Schwandorf spravuje oblast o rozloze ca. 15 000 km², což odpovídá přibližně jedné pětině celkové rozlohy Bavorska.

Spalovna Schwandorf využívá domovní, objemný a částečně také průmyslový odpad pro cca. 1 856 000 obyvatel této oblasti.

Zweckverband Müllverwertung Schwandorf

ZWECKVERBAND
MÜLLVERWERTUNG SCHWANDORF

Přeprava odpadů

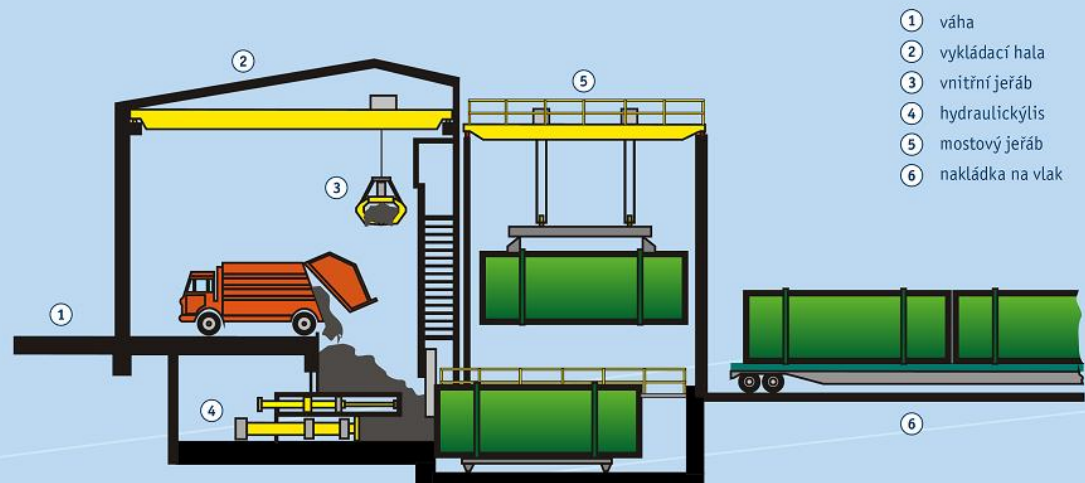

ZWECKVERBAND
MÜLLVERWERTUNG SCHWANDORF

Schéma stanice pro překládání odpadů

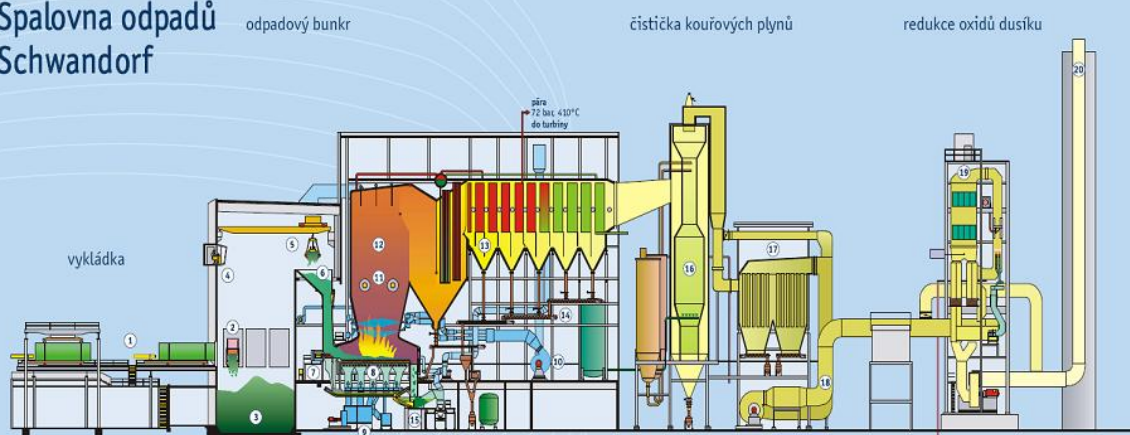

ZWECKVERBAND
MÜLLVERWERTUNG SCHWANDORF

Spalovna odpadů Schwandorf

Spalovna odpadů
Schwandorf

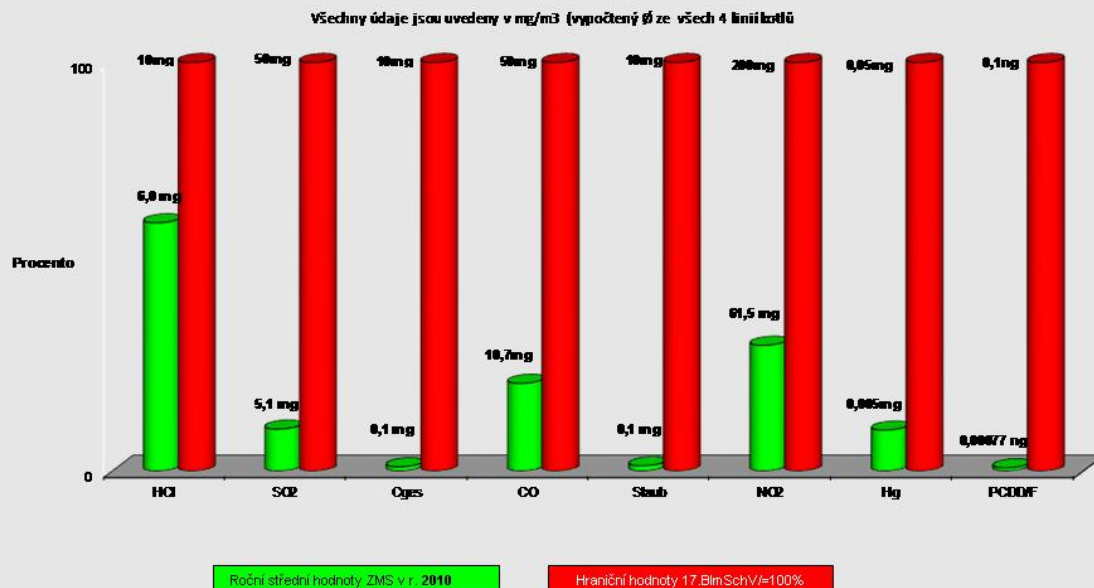

ZWECKVERBAND
MÜLLVERWERTUNG SCHWANDORF

Roční hodnoty emisí v r. 2010

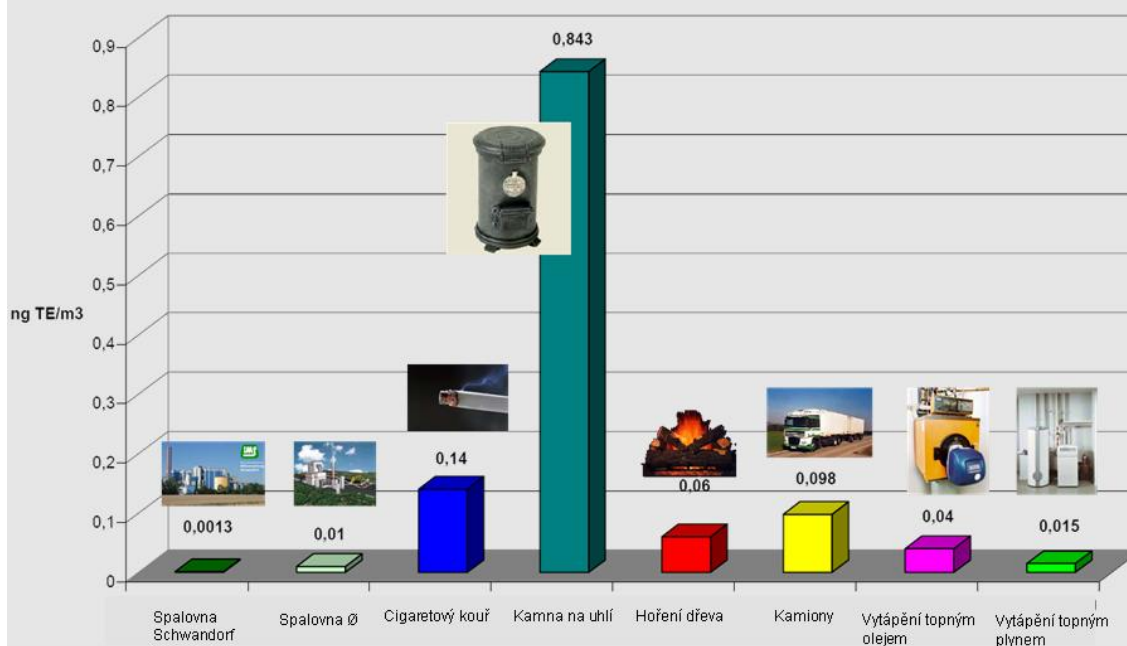
Emisní hodnoty 2010 Spalovny Schwandorf (střední hodnoty* 17.BImSchV)

ZWECKVERBAND
MÜLLVERWERTUNG SCHWANDORF

Měření dioxinů v porovnání

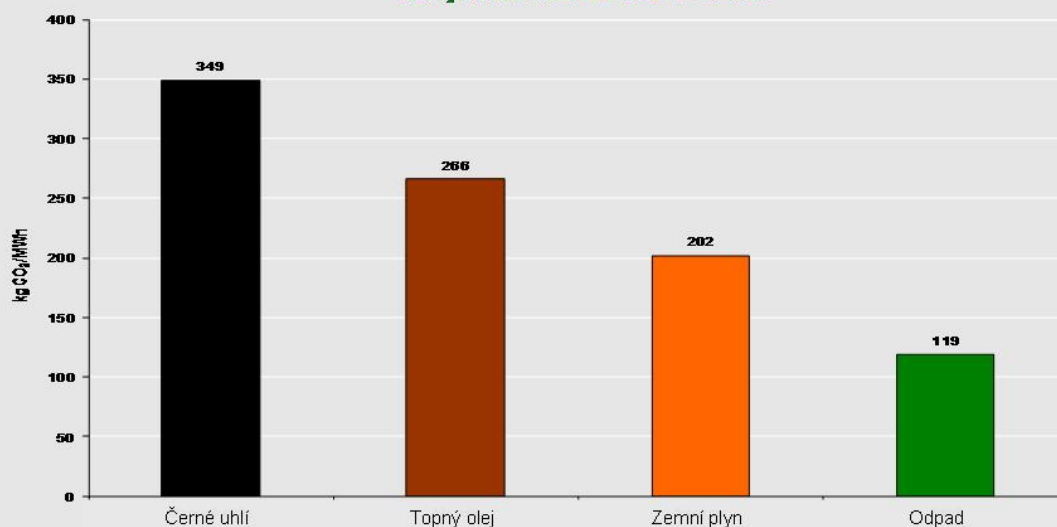

**ZWECKVERBAND
MÜLLVERWERTUNG SCHWANDORF**

DOPAD NA PODNEBÍ

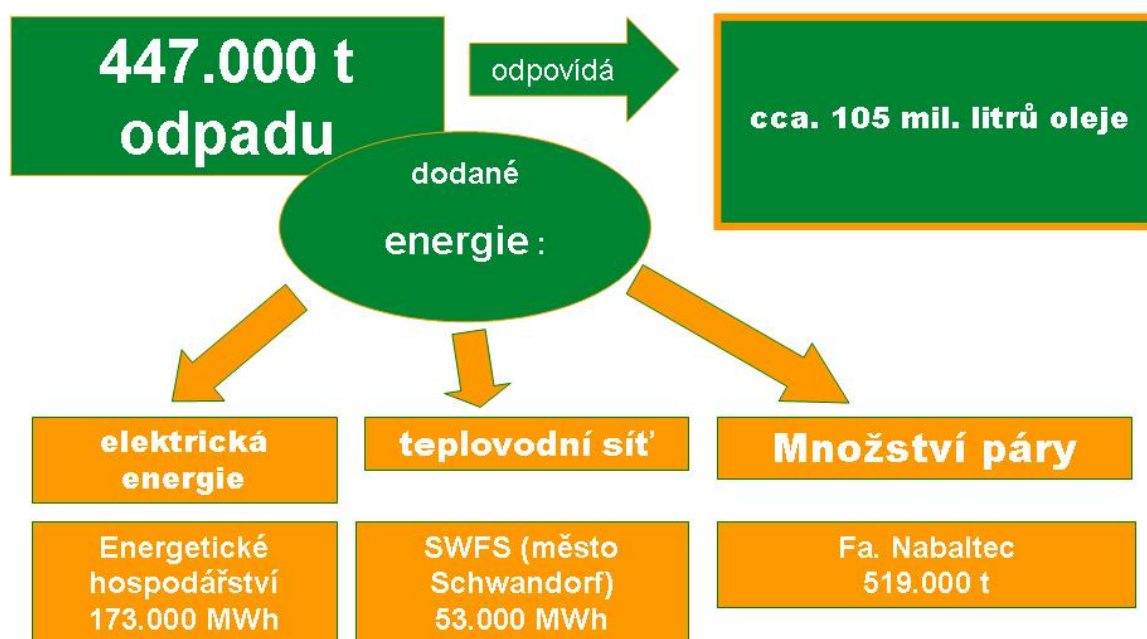
Konvenční nositelé energií v porovnání s odpadem a jejich dopad na podnebí
(vztaheno na použitou energii)
Zdroj: Öko-Institut/ZMS 27.02.2007

Zweckverband Müllverwertung Schwandorf

energie 2011

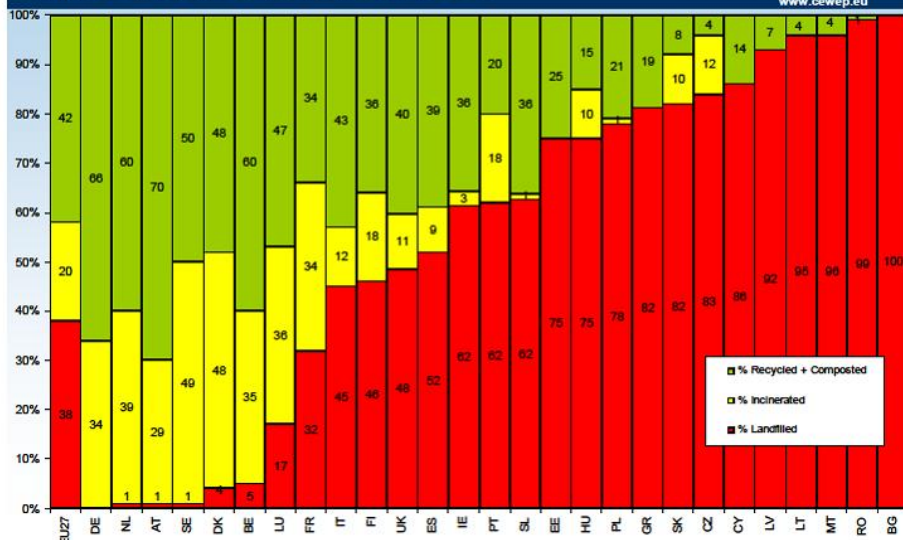

ZWECKVERBAND
MÜLLVERWERTUNG SCHWANDORF

Municipal waste treatment in 2009 EU 27

Graph by CEWEP, Source: EUROSTAT 2009

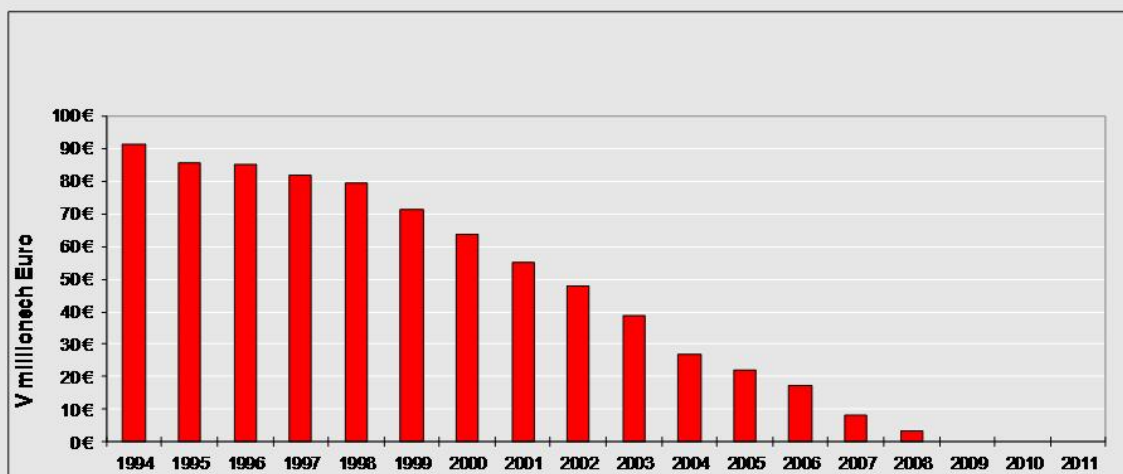
Quelle: CEWEP

ZWECKVERBAND
MÜLLVERWERTUNG SCHWANDORF

Vývoj dlužných částek

Stav dlužné částky vždy k 31.12. daného roku

Role měst a obcí v předinvestiční fázi přípravy projektu ISNOV

Mgr. Renáta Havlínová

Statutární město Jihlava, Renata.Havlinova@jihlava-city.cz

Pojem role se v sociálních vědách nejčastěji definuje jako očekávané jednání subjektu s ohledem na jeho postavení ve společnosti. Vypůjčíme-li si tuto obecnou definici a přeneseme-li ji do oblasti odpadového hospodářství, pak je výše uvedené téma vymezené otázkou: Jaké kroky by měla města a obce učinit v rámci úspěšné přípravy integrovaného systému nakládání s odpady? Při odpovědi na tuto otázku vycházíme ze zkušeností úředníků a zástupců samosprávy statutárního města Jihlavy při přípravě projektu Integrovaný systém nakládání s odpady v Kraji Vysočina.

V září 2009 vznikla v Jihlavě v souvislosti s neplněním strategických cílů v odpadovém hospodářství kraje pracovní skupina ve věci naplňování Plánu odpadového hospodářství Kraje Vysočina (POH KV). Jejím vzniku předcházelo vypracování Variantní studie proveditelnosti, která konstatovala, že pro splnění cílů Plánu odpadového hospodářství Kraje Vysočina je nutné nadále třídit komunální odpady, zavést třídění a využívání biologicky rozložitelných odpadů a vybudovat systém nakládání se směsnými komunálními odpady na bázi přímého energetického využívání. Statutární město Jihlava mělo v této pracovní skupině od počátku dva zástupce: náměstka primátora pro životní prostředí a jednatele městské svazové společnosti, kteří spolu se zástupci kraje, odpadových firem a poradenských společností začali hledat cestu, jak uvést výsledky studie do života.

Na samém počátku této cesty je fakt, že **schválené POH kraje je sice základním dokumentem pro nakládání s odpady v daném území**, jímž kraj stanoví původcům mantinely, **ale vlastníky (původci) samotného odpadu jsou města a obce, které také nesou za své odpady konečnou zodpovědnost**. Proto 15 obcí s rozšířenou působností uzavřelo s krajem Smlouvu o spolupráci na projektu ISNOV, jejímž účelem byla úspěšná příprava projektu ISNOV zaměřeného na předcházení vzniku komunálních odpadů, omezování jejich množství a nebezpečných vlastností, vytváření integrované a přiměřené sítě zařízení k nakládání s odpady a zvýšení využívání komunálních odpadů s upřednostněním materiálového využití, včetně řešení nakládání s biologicky rozložitelnými odpady a přímého energetického využívání směsných komunálních odpadů. Příprava projektu na základě dohody zahrnuje:

1. Vypracování technicko-ekonomických analýz (stanovení rozsahu a funkcí integrovaného systému, stanovení potřeby nových zařízení a systémů)
2. Příprava implementace doporučení na základě analýz
3. Environmentální osvěta a práce s veřejností

Po schválení a podepsání smlouvy všemi zúčastněnými stranami, byl v rámci projektu vytvořen řídicí výbor s právem hlasovacím. Každá obec s rozšířenou působností (ORP) vložila na společný účet finanční prostředky odpovídající počtu obyvatel (10 Kč/ obyvatele), stejnou částku přidal kraj. K projektu mohly kromě ORP přistoupit i další obce. Ty se však již na financování projektu nepodílejí a jejich hlas je pouze poradní. Jejich zástupce má právo účastnit se zasedání řídicího výboru, vyjadřovat se na něm, vznášet připomínky apod. Ve vztahu k třetím subjektům (při zadávání veřejné zakázky) vystupuje kraj jako centrální zadavatel. Kromě řídicího výboru se na realizaci projektu podílí také pracovní skupina složená z odborníků v odpadovém hospodářství. Zvolený zástupce se účastní uzavřených jednání řídicího výboru a o výsledcích jednání informuje ostatní členy pracovní skupiny.

Obrázek 1 Subjekty účastníci se jednání řídicího výboru.

Kruhové výseče znázorňují subjekty, které se účastní jednání přímo, v horní polovině kruhu jsou subjekty s právem hlasovacím, v dolní polovině subjekty s hlasem poradním. Šipky symbolizují vícestrannou spolupráci bez určení hierarchie. Fakt, že některá rozhodnutí řídicího výboru musí projít schvalováním příslušnými orgány obce nebo kraje (zastupitelstvo, rada, komise) znázorňují obdélníčky. Ty vymezují také roli úředníků v celém procesu (poskytování odborných informací a podkladů pro jednání, připomínkování dokumentů ve vztahu k vykonávané agendě apod.).

Výše uvedené schéma ukazuje, že velmi důležitým předpokladem pro úspěšnou realizaci ISNOV je **zajistit dobrou informovanost** všech subjektů účastnících se nejen rozhodování (rada, zastupitelstvo), ale i těch, kteří připravují podklady pro rozhodování (komise, úředníci).

V řídicím výboru zastupuje město zpravidla volený člen samosprávy. V případě, že se veškeré informace sbíhají a také končí u voleného zástupce, existuje riziko, že dojde k zdržení nebo zastavení projektu po prvních volbách. Z toho důvodu je vhodné, aby se jednání řídicího výboru zúčastňoval také pověřený zaměstnanec úřadu. Tento úředník pak může s vědomím všech souvislostí připravovat podklady pro jednání rady, zastupitelstva nebo komise pro životní prostředí. V Jihlavě byla v letech 2009 -2012 na jednáních orgánů obce (případně vedení města) prezentována kromě samotného projektu ISNOV tato témata:

- Hierarchie nakládání s odpady
- Požadavky vyplývající z evropské legislativy
- Plány odpadového hospodářství ČR, kraje a města a jejich vzájemné vazby
- Nedostatečná kapacita skládky Henčov
- Problematika biologicky rozložitelných odpadů
- Problematika živnostenských odpadů

V rámci aktualizace plánu odpadového hospodářství schválili v roce 2011 zastupitelé města jako jedno z opatření zvyšující informovanost úředníků a zastupitelů města pořádání pravidelných interních školení zaměřených na nakládání s odpady.

Na předávání pravdivých a úplných informací byla postavena také spolupráce mezi obcemi a zpracovatelem Studie ISNOV. Ze strany obcí směrem k zadavateli to bylo zejména při zpracování analytické části dokumentu, jejímž účelem bylo popsat stávající stav v oblasti nakládání s odpady v Kraji Vysočina. Protože úspěch nebo neúspěch každého projektu je do jisté míry založen právě na správné interpretaci vstupních dat, byla v dalších fázích důležitá i komunikace od zpracovatele směrem k obcím. Pozitivně lze z tohoto pohledu hodnotit účast zástupců zpracovatele Studie ISNOV, případně zástupců kraje při projednávání dokumentu v orgánech měst a obcí.

S činností města v rámci projektu ISNOV je spojeno také informování veřejnosti. Zkušenost ukázala, že nestačí zveřejňovat praktické informace nebo informovat občany o tom, jak správně třídit odpady. **Osvěta a vzdělávání** by se měly zaměřovat i na aktuální problémové oblasti nakládání s odpady ve městě. V Jihlavě k těmto tématům patří zaplňování kapacity městské skládky, nedostatek zájmu o kompost, živnostenské odpady a problematika zpoplatňování a svozu odpadu z chatových a zahrádkářských oblastí. Akutním jihlavským problémem je nedostatek dřevní štěpky, která je využívána v procesu kompostování na městské kompostárně.

V souvislosti s přijetím směrné části dokumentace ISNOV řídicím výborem a následným projednáváním této dokumentace v zastupitelstvu města se zvedla vlna negativních ohlasů ze strany některých ekologických a občanských sdružení. Téma integrovaného systému se rázem scvrklo do jediného slova - SPALOVNA. Tento emocemi nabitý pojem v sobě významově nese zejména obavy, že se odpady přestanou třídit a materiálově využívat, že se odpad bude dovážet přes hranice, že spalovna zamoří ovzduší jedovatými dioxiny apod. Statutární město Jihlava uspořádalo proto v únoru 2012 v kině Dukla za účasti primátora a dalších členů vedení města veřejnou debatu na téma ISNOV. Na něm zpracovatel představil výsledky studie ISNOV, jednotlivé prvky integrovaného systému i zkušenosti s energetickým využíváním odpadů ve světě. Soutěžní a hravou formou proběhl v dubnu v Jihlavě také Den Země s tematikou ISNOV. Na jednotlivých stanovištích, která představovala prvky integrovaného systému, mohli návštěvníci získat informace o prevenci vzniku odpadu, jeho třídění a využívání, možnostech nakládání s biologicky rozložitelnými odpady, o fungování sběrných dvorů, zpětném odběru elektrozařízení, problematice skládkování a energetického využívání odpadu. Dynamický a pro občany zajímavý prvek v celém systému představovalo stanoviště „Překladiště“. Zde mohl soutěžící vlivem náhody zdvojnásobit získané body, ale také je ztratit. Číslo, které padlo při hození kostkou, představovalo reálnou situaci z oblasti nakládání s odpady, která se pozitivně nebo negativně projevila na výsledném skóre každého hráče. Témata, která se při debatách s občany jak v rámci besedy tak při diskusích na Dni Země stala stěžejními, byla:

Dělám maximum pro to, abych předcházel vzniku odpadů?

Lze skutečně vše, co vytrídíme, materiálově využít?

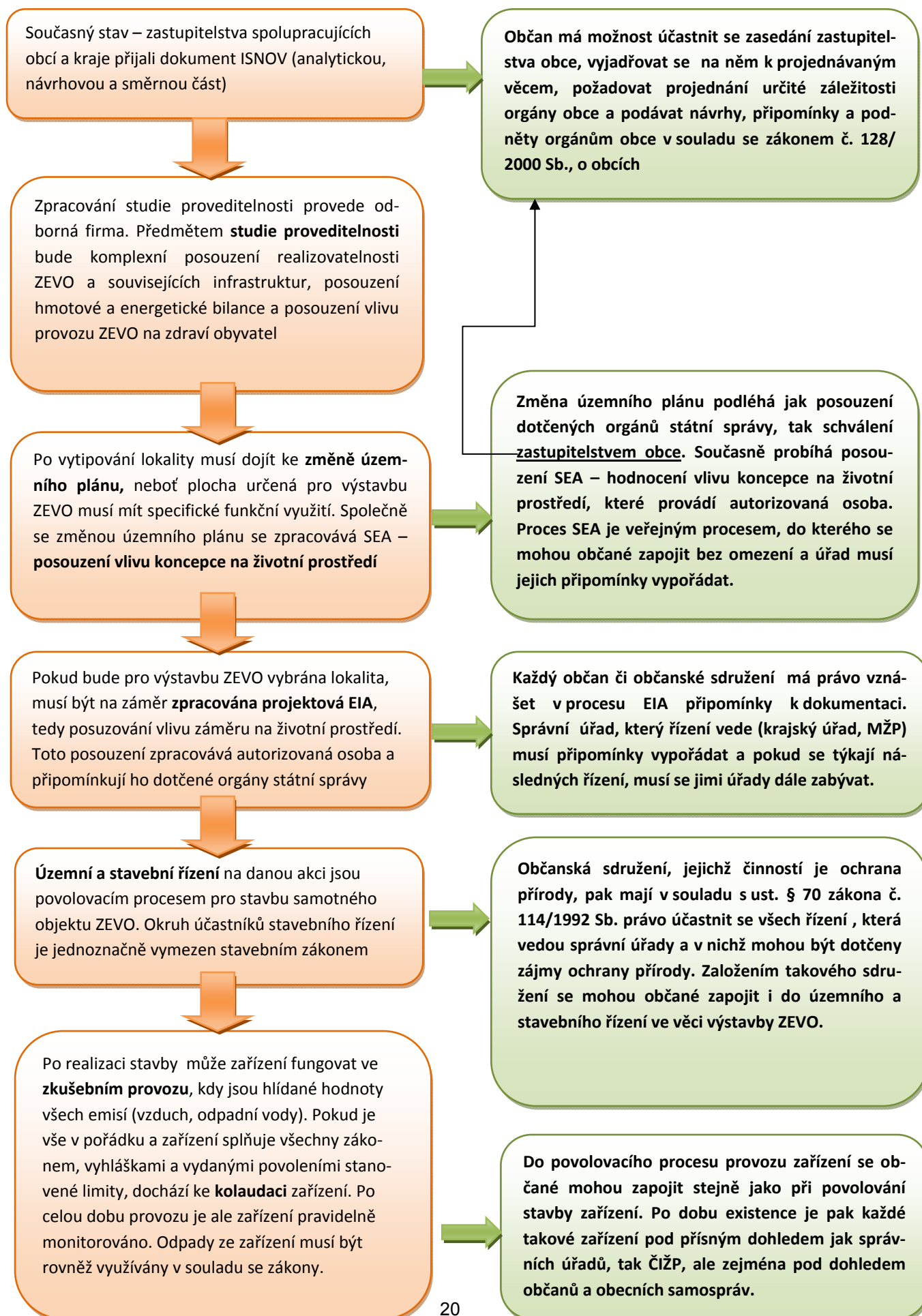
Jak může občan ovlivnit výši místního poplatku za provoz systému nakládání odpady?

Jaké dopady bude mít ZEVO na životní prostředí a kvalitu ovzduší?

Poslední rolí města, kterou je potřeba zdůraznit v předinvestiční fázi projektu, je role **partnerská**. Partnery jsou nejen ostatní města a obce spolupracující na projektu, ale také kraj a veřejnost. Zvláště v případě kraje jsme se setkali ze strany obcí a občanů s chápáním jeho role jako vrchnostenské, která autoritativně nařizuje, přikazuje nebo zakazuje. V této souvislosti je nutné si znovu uvědomit, že vlastníky odpadu není kraj, ale města a obce. Ty budou se svými odpady nakládat v rámci mantinelů daných krajskými plány odpadového hospodářství a budou k tomu potřebovat environmentálně, ekonomicky i sociálně únosnou síť zařízení pro nakládání s odpady.

Vztah partnerství je nutné budovat také ve vztahu k veřejnosti. Neznamená to pouze poskytovat občanům objektivní a pravdivé informace, ale je nutné vést otevřený dialog a apelovat na osobní zodpovědnost každého z nás – občana, politika i úředníka.

Obrázek 2 Možnosti zapojení veřejnosti do procesu projednávání a realizace projektu ISNOV
(schéma zpracováno na základě podkladů Ing. Kataríny Ruschkové, vedoucí odboru životního prostředí Magistrátu města Jihlavy).

Jak vyžrát na odpady – ISNOV už je tady!

Tři roky s ISNOVem – zkušenosti z přípravy Integrovaného systému nakládání s odpady Kraje Vysočina

Zdeněk Ryšavý, radní Kraje Vysočina pro informatiku, územní plánování a životní prostředí
Kraj Vysočina, rysavy.z@kr-vysocina.cz

Nejprve něco z historie ...

Integrovaný systém nakládání s odpady Kraje Vysočina (ISNOV) je nejvýznamnějším krajským projektem v oblasti životního prostředí nejen v tomto volebním období, ale v celé historii kraje. Jeho počátek se datuje do druhé poloviny roku 2008, kdy rada Kraje Vysočina zadala Energetické agentuře Vysočina Jihlava (EAV) zpracování „Variantní studie proveditelnosti Plánu odpadového hospodářství (POH) Kraje Vysočina“. Ta předala hotovou studii v listopadu téhož roku, již po krajských volbách. Zásadním výsledkem studie byl závěr, že jediným způsobem, jak splnit úkoly POH, je energetické využití odpadů jako ekonomicky i ekologicky nejvýhodnější varianta zpracování směsného komunálního odpadu.

Nově zvolená rada kraje pochopila význam předloženého dokumentu, vzala studii na vědomí a uložila odboru životního prostředí provádět úkony vedoucí k jejímu naplňování. Na základě tohoto usnesení vznikla pracovní skupina, hledající nejlepší cestu k plnění cílů Plánu odpadového hospodářství Kraje Vysočina. Jejími členy byli zástupci krajského úřadu, měst, firem nakládajících s odpady, EAV a EKOKOMu. V květnu 2009 dospěli členové pracovní skupiny ke shodě na tom, že nejlepším řešením bude vytvoření integrovaného systému, zahrnujícího všechny stupně hierarchie nakládání s odpady včetně doposud zatracovaného energetického využití. V tomto smyslu bylo předáno doporučení radě a zastupitelstvu kraje Vysočina.

Následující rok byl ve znamení jednání zástupců kraje a 15 obcí s rozšířenou působností o podobě budoucí spolupráce a jejím schvalování v zastupitelstvech. Návrh smlouvy o spolupráci si jako hlavní cíl kladl vypracování technickoekonomických analýz projektu ISNOV zaměřených zejména na:

- stanovení rozsahu a funkcí integrovaného systému, včetně způsobu začlenění nebo spolupráce se stávajícími zařízeními a systémy (na základě analýzy stávajícího systému odpadového hospodářství v kraji včetně materiálových toků a ekonomického zhodnocení),
- stanovení potřeby nových zařízení a systémů (včetně řešení umístění, technologie, materiálových toků - vstupů a výstupů, logistiky a řešení svozových oblastí včetně cenové politiky, výstupy energie a jejího využití, možnosti financování a provozování, vlivy na životní prostředí).

Dalšími cíli byla příprava doporučení pro realizaci aktivit a výstupů projektu vzešlých z těchto analýz a také environmentální osvěta a práce s veřejností. Smlouva zahrnovala také sdružení finančních prostředků – částku ve výši 10,- Kč/obyvatele u měst přistupujících ke smlouvě a stejnou částku jako je součet podílů všech měst u Kraje Vysočina. Po dosažení dohody o konečném znění smlouvy následovalo její projednávání a schvalování v zastupitelstvech všech 16 smluvních stran. Celý proces byl završen 1. června 2010 slavnostním podpisem smlouvy o spolupráci v kongresovém sále krajského úřadu.

Konečně tak bylo možné začít vlastní práci na přípravě ISNOV. Ve výběrovém řízení na zpracovatele „Zadávací dokumentace k projektu ISNOV“ zvítězila firma FITE a.s., která spolupracovala s Energetickou agenturou Vysočiny. Dokumentace má tři části – analytickou, návrhovou a směrnou – a byla předána zadavateli v lednu 2012. Věnuje se všem oblastem nakládání s odpady, tzn. prevenci a předcházení vzniku odpadů, třídění a materiálovému využití, zpracování bioodpadů, nejvýznamnější část se logicky zaměřuje na oblast energetického využití odpadů, které zatím na Vysočině neexistuje. V rámci studie bylo posuzováno dvanáct lokalit na území dvou měst – Jihlavy a Žďáru nad Sázavou, do užšího výběru postoupily čtyři nejvhodnější – 3 v Jihlavě a 1 ve Žďáru nad Sázavou, kde se uvažovalo s možností rekonstrukce kotelny firmy ŽĐAS, sloužící k vytápění velké části bytových domů ve městě, na zařízení pro energetické využití odpadů (ZEVO). Po rozhodnutí vedení firmy ŽĐAS nejtě cestou výstavby ZEVO zůstaly ve hře tři lokality v krajském městě (Průmyslová zóna - Bedřichov, Překladiště - Pávov, Pístov – Psinec). Jejich podrobné hodnocení a výběr té nejvhodnější bude předmětem studie proveditelnosti, která se v současné době připravuje.

Před zahájením dalších prací musela podle podmínek smlouvy o spolupráci dokumentaci ISNOV projednat a schválit nebo vzít na vědomí zastupitelstva kraje a všech 15 měst – obcí s rozšířenou působností, což bylo naplněno v květnu 2012. V průběhu projednávání zahájila svoji kampaň proti vybudování spalovny organizace Arnika. Její happeningové akce se nesetkaly s velkým zájmem veřejnosti, větší ohlas především v uvažovaných lokalitách výstavby měla petice, na které je cca 1 500 podpisů. Představitelé Arniky oslovili písemně zastupitele všech měst a osobně i členy krajského zastupitelstva, ovšem bez úspěchu, jak již bylo uvedeno, všechna zastupitelstva se k výstupům dokumentace včetně koncovky v podobě ZEVO postavila kladně. Vedle toho projednávají dokumentaci postupně také zastupitelstva většiny ze 45 obcí, městysů a měst, která se ke smlouvě připojila v uplynulých měsících.

Na posledních dvou zasedáních řídicího výboru ISNOV bylo rozhodnuto o zadání zpracování dokumentů nutných pro další konkretizaci projektu ISNOV a především ZEVO. Hlavním je již zmiňovaná „Studie proveditelnosti zařízení na energetické využití odpadů – ZEVO Jihlava“, dále zpracování biologického průzkumu (předběžná opatrnost na základě zkušeností z Karviné), průzkum veřejného mínění obyvatel Jihlavy k problematice nakládání s komunálním odpadem a strategie komunikace ISNOV. Český hydrometeorologický ústav zpracoval modelovou studii „Variantní řešení umístění energetického zdroje ZEVO JIHLAVA pomocí výpočtu do zadaných lokalit v území města Jihlavy“, vycházející ze skutečných hodnot vypouštěných spalin ze zařízení SAKO Brno, aplikovaných na rozptylové podmínky Jihlavy. Její výsledky jsou velmi pozitivní, míra znečištění by se v nejhorších místech, tzv. černých bodech, zvedla pouze o setiny procenta.

... poté trochu zkušeností

Během tří let práce na projektu ISNOV jsme získali řadu cenných zkušeností. Určitě bychom dnes v některých bodech postupovali jinak, na druhé straně je zde řada pozitivních věcí, které můžeme doporučit všem, kdo se vydají v oblasti odpadového hospodářství cestou integrovaných systémů. Chceme se s vámi rozdělit o naše zkušenosti z pohledu technicko-organizačního, politického a komunikace s veřejností.

Nejprve si dovoluji krátké shrnutí hlavních pozitiv a také rizik projektu ISNOV:

Pozitiva

- podpora projektu ze strany kraje a obcí s rozšířenou působností a vůle pracovat na projektu i po komunálních volbách
- zájem soukromých firem z oblasti odpadového hospodářství o zapojení do ISNOV
- změna přístupu ministerstva životního prostředí, umožnění financování energetického využití odpadů z veřejných prostředků
- shoda všech významných politických stran v kraji na nutnosti řešení nakládání s odpady prostřednictvím ISNOV
- zájem investorů o výstavbu zařízení na energetické využití odpadů

Rizika:

- odpor radikálních ekologických organizací a následně manipulování veřejnosti
- změna postoje vedení kraje po krajských volbách
- zpolitizování problematiky odpadového hospodářství, zapojení tématu do předvolebního boje
- legislativní změny – nový zákon o odpadech (především otázka nastavení poplatků za skládkování a spalování)
- výrazný nárůst těžké nákladní dopravy
- ekonomické problémy České republiky v období krize

Zkušenosti z organizační stránky přípravy ISNOV

V počátcích projektu jsme se na Vysočině inspirovali především v Moravskoslezském kraji, který měl před námi náskok několika roků. Proto jsme zvolili vyzkoušenou cestu spolupráce kraje s největšími městy s tím rozdílem, že vzhledem k roztržité sídelní struktuře bylo v našem případě těch měst 15 (v Moravskoslezském kraji jen pět) – všechny obce s rozšířenou působností. V těchto 15 městech žije zhruba polovina obyvatel kraje, druhá polovina potom v dalších 689 městech a obcích.

Protože původcem odpadu jsou města a obce, chtěli jsme od začátku, aby se města podílela na přípravě všech dokumentů a dalších záležitostech okolo přípravy ISNOV včetně financování a kraj měl

především roli koordinační. Nechtěli jsme jít cestou shora, tzn. vše připravit a zaplatit z krajské úrovně a potom to samosprávám předložit takřikajíc na zlatém podnose. V takovém případě by totiž nemusela všechna města vzít projekt za svůj a nezapojila by se do něj – což by znamenalo vážné ohrožení celého integrovaného systému nakládání s odpady. Podle zkušeností z některých jiných krajů jsme se rozhodli správně, potvrzuje nám to i zájem dalších měst a obcí, které se již v této fázi připojily ke smlouvě o spolupráci a aktivně se účastní práce v řídicím výboru.

Přes výše uvedené je ale nutné říct, že i u nás je přístup jednotlivých měst různý. Hlavní část práce na připomínkování dokumentace, tvorbě podmínek zadávacích řízení, propagaci atd. je na kraji a odboru životního prostředí. Z měst se zapojuje nejvíce Jihlava, což je logické vzhledem k předpokládanému umístění ZEVO na jejím území a vedle toho zástupci 3-4 měst, ostatní se spíše vezou. Nyní se dostáváme do další fáze projektu, kdy je potřeba vytvořit pevnější strukturu, zapojit i ostatní města a obce a vybudovat profesionální zázemí projektu. Role kraje by se měla upozadit a rozhodování přesunout na komunální sféru (svazek obcí, sdružení právnických osob, akciovou společnost – v současné době vedeme diskuzi o nejvhodnější právní podobě), v tomto směru je aktivní opět především statutární město Jihlava. Sdružení obcí by následně mělo vytvořit firmu, která bude zajišťovat další přípravu ISNOV, výstavbu ZEVO jako klíčové koncovky systému a jeho budoucí ekonomicky udržitelný provoz, nastavení cenové politiky, logistiky (včetně sítě překladišť), smlouvy na dodávky vyrobeného tepla a el. energie atd. Důležitou otázkou pro ekonomiku systému bude nastavení evropských popř. národních dotací na podporu energetického využití odpadů v příštím plánovacím období a možnosti zapojení soukromého sektoru.

Zkušenosti z pohledu politika

Za základ dosavadního úspěšného postupu při přípravě ISNOV považují politickou shodu v rámci zastupitelstva kraje a také měst a obcí. V zastupitelstvu kraje jsou zastoupeny ČSSD, ODS, KSČM a KDU-ČSL, všechny zastupitelské kluby vnímají projekt ISNOV jako nepolitický, z pohledu budoucího rozvoje kraje nutný a podporují ho, což se projevuje nejen při hlasováních zastupitelstva, ale i v mediálních výstupech. Potencionálním rizikem by bylo zpolitizování projektu a především výstavby ZEVO v rámci předvolební kampaně pro volby do zastupitelstva kraje. To se dá očekávat v případě Strany zelených, ta však má minimální šance překonat 5% hranici a dostat se do krajského zastupitelstva. Drobné výhrady zazněly ze strany některých představitelů TOP 09, spíše však těch, kteří nejsou v zastupitelstvech členských měst, dá se předpokládat, že ani tato strana nebude téma ISNOV a ZEVO v kampani zneužívat.

Na úrovni měst – obcí s rozšířenou působností jsou vedle hlavních politických stran zastoupené i některé menší strany a také řada sdružení nezávislých kandidátů. Zde panovala obava, jestli po komunálních volbách na podzim 2010 nedojde v některém z měst ke změně pohledu na projekt (podmínkou jeho pokračování je souhlas všech smluvních stran). Přestože na řadě radnic došlo ke kompletní obměně jejich vedení a výrazným posunům v rámci politického spektra, postoj k ISNOV se nezměnil. Všechny 15 měst si uvědomuje nezbytnost řešení nakládání s odpady a pokračuje v jeho podpoře. Při projednávání smlouvy o spolupráci i později při projednávání výstupů dokumentace ISNOV se osvědčila účast zástupce kraje na jednání zastupitelstva. I když jde o časově a někdy i psychicky náročnou záležitost, v některých případech, hlavně v první fázi projektu, to mohlo být důležitým jazyčkem na vahách při rozhodování zastupitelů.

Především při jednání s občany se potvrdila zkušenost, že politik musí mít odvahu říkat i nepříjemné věci. Většina občanů dokáže nakonec přijmout odborně podložené argumenty, ale musí vidět, že je o nich přesvědčený především ten, kdo je říká. Samozřejmě existují občané nebo organizace, které se přesvědčit nedají a vlastně ani nechťejí, těch je ale výrazná menšina. Naopak špatná je snaha některých komunálních politiků vysouvat dopředu pouze odborníky a sami zůstat v pozadí – to se negativně projevilo např. v diskuzi a celkové atmosféře ve Žďáru nad Sázavou a zřejmě to bylo i jedním z důvodů rozhodnutí firmy ŽĐAS nezapojit se do projektu.

Zkušenosti z komunikace s veřejností

Od začátku projektu jsme se rozhodli pro maximální otevřenost vůči odborné i laické veřejnosti. Jsme přesvědčení, že jedině transparentní způsob projednávání všech etap projektu a osvěta zabrání budoucím problémům při dalších etapách realizace ISNOV a především výstavbě ZEVO. Komunikaci s veřejností vedeme různými způsoby, patří sem:

- vytvoření pracovní skupiny při řídicím výboru ISNOV, složené ze zástupců odpadářských firem a neziskových organizací, která dostává k dispozici veškeré dokumenty a podkladové materiály jako členové řídicího výboru a může tyto materiály připomínkovat. Zástupci pracovní skupiny se také s hlasem poradním zúčastňují zasedání řídicího výboru. Je paradoxem, že členkou pracovní skupiny byla i zástupkyně sdružení Arnika, v celém průběhu pořizování dokumentace nepodala jedinou připomínku k předkládaným materiálům!,
- veřejné projednávání smlouvy o spolupráci a později zpracované dokumentace ISNOV v zastupitelstvech měst a kraje,
- vytvoření speciálního portálu ISNOV na webových stránkách Kraje Vysočina, který nabízel občanům základní informace o projektu, veškeré projednávané a schválené dokumenty, tiskové zprávy, články, diskuzní fórum atd. V květnu letošního roku byl portál zmodernizovaný a přejmenoval se na Odpady Vysočiny. Nově obsahuje např. rubriky Aktuality, Odpady hravě, Často kladené otázky, Fotogalerie a najdete ho na adrese www.kr-vysocina.cz/odpady_vysociny.asp,
- pravidelné výstupy z řídicího výboru ISNOV pro média (tiskové zprávy, rozhovory, články),
- informační vysvětlující kampaň v novinách a zpravodaji Kraje Vysočina, na webových stránkách a v novinách či zpravodajích měst a obcí, články v regionálních verzích Deníku,
- účast na besedách s občany a zástupci ekologických NNO, ať již pořádaných městem Jihlava nebo naopak odpůrci projektu (např. Stanou zelených),
- diskuze na webových portálech kraje, měst i dalších, kde se toto téma otvírá.

Za zásadní považují, aby diskuzi s veřejností vedli především představitelé samospráv – tedy politici. Role odborníků – pracovníků krajského úřadu a magistrátu, popř. odborných firem – je především v přípravě podkladů pro politiky. Na besedách s občany se nám nicméně osvědčila účast zástupce EAV, vnímaného veřejností jako nezávislého odborníka, ovšem vždy v kombinaci s politiky, které občané berou jako svoje zástupce a jako ty, kteří o projektu budou rozhodovat. Zásadní chybou je nereagovat na dotazy veřejnosti na diskuzním fóru města nebo kraje, popř. se stavět do pozice „mrtvého brouka“ s tím, že např. není možné podávat informace, protože doposud nepadlo rozhodnutí řídicího výboru. Taková situace oprávněně vyvolává v občanech podezření, že je jim něco podstatného zatajováno nebo že naše postoje nejsou podloženy fakty a toho dokáží umně využívat odpůrci projektu.

Právě na jejich argumentaci je také důležité se zaměřit a vyhodnocovat je. To se nám osvědčilo např. v případě kampaně Arniky, která na letáčích dávala jako příklad „best practices“ italský region Torino-sud, kde dosahují až 65% třídění. Když jsme se podívali na příslušné webové stránky, zjistili jsme, že míra třídění v celé provincii je cca 48% (i to je velice solidní, ale přece jen podstatně nižší), především ale provincie staví zařízení na energetické využití odpadů s kapacitou 420 tisíc tun odpadu ročně! Odpovědí na kampaň potom byl článek v krajských novinách nazvaný „ISNOV: Arnika potvrdila správnost naší cesty“ ...

Připomínat, že je důležité v tiskových zprávách nebo v článcích na webových stránkách a hlavně v tištěných médiích používat tabulky, grafy, obrázky, které si čtenář zapamatuje spíše než dlouhé nudné texty, by asi bylo nošením dříví do lesa. Zdůraznil bych ale při přesvědčování veřejnosti používat osobní příklad nebo zkušenost – jak říkají novináři „lidský příběh“.

Dovolím si využít osobní přirovnání i v závěru. Před šesti roky se nám narodila dcera Monička a bylo naší obrovskou radostí učit ji první krůčky, první slovíčka, poznávat svět okolo sebe. Teď už je z ní velká holka, která nám dělá radost. V září půjde do školy a celý život bude mít před sebou. Také projekt Integrovaného systému nakládání s odpady Kraje Vysočina má za sebou první krůčky a já jsem rád, že jsem mohl být při tom a jako jeden z jeho „otců“ s těmi krůčky pomáhat. Bylo pro mě ctí spolupracovat při tom s řadou šikovných lidí jako je Pavla Bendová, Eva Navrátilová, Zbyněk Bouda, Jaroslav Vymazal, Katarína Ruschková, Renáta Havlínová, Martina Vrbová a spousta dalších. Všechny si nesmírně vážím a děkuji jim za ty tři roky společné práce. Dlouhý kus cesty má ale ISNOV ještě před sebou, takže mu přeji, aby lidé okolo něj dokázali překonat všechny překážky a vybudovali moderní systém nakládání s odpady na vysoké evropské úrovni. Vysočina si to zaslouží!

Mohelnice a ISNO

Ing. Aleš Miketa – starosta města

www.mohelnice.cz

e-mail: miketaa@mohelnice.cz

tel.spojení: 583 452 129, 724 892 808

Mohelnice je krásné město v Olomouckém kraji s 9 606 obyvateli. Nachází se v úrodné kotlině (Mohelnická brázda) obklopené ze tří světových stran horami (Hrubý Jeseník, Zábřežská vrchovina), kterou protéká řeka Morava.

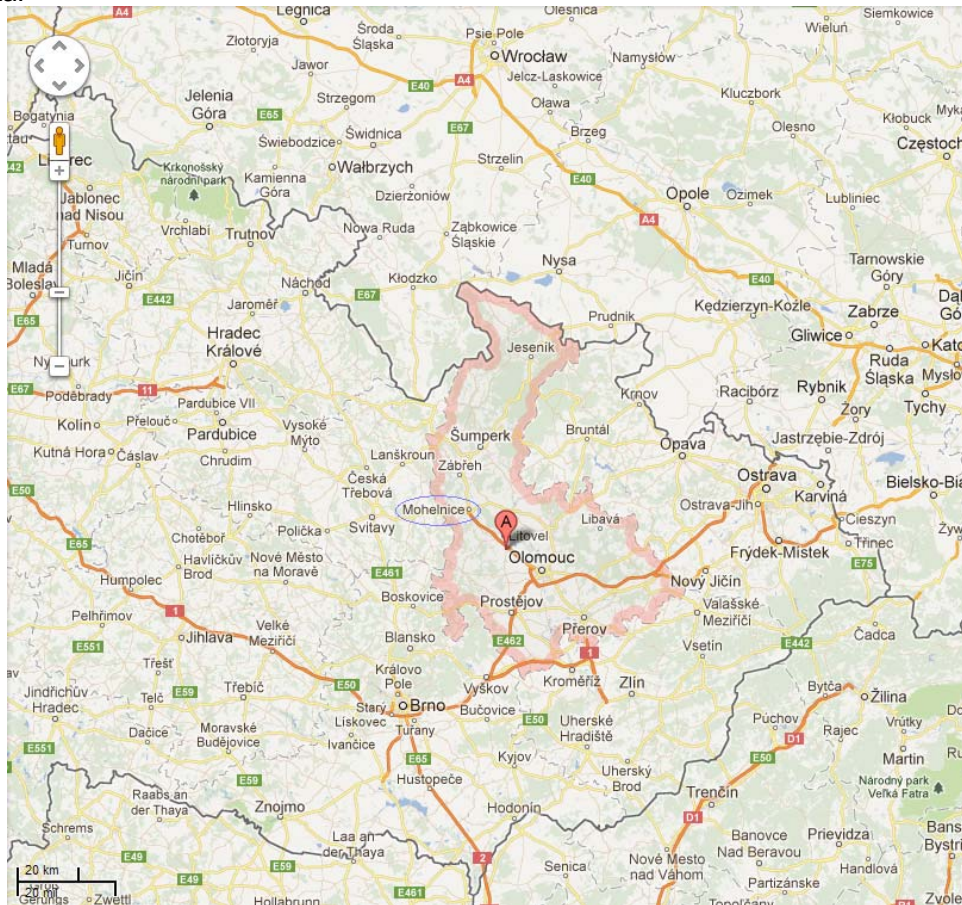
Díky těmto příznivým podmínkám zde existovalo osídlení již od pravěku a Mohelnice byla i postupem doby důležitým městem v rámci regionu. Ve středověku město patřilo k centřům obchodu a vzdělání na severní Moravě, nevyhnulo se však decimujícím katastrofám jako byl mor, povodně a požáry. Kromě toho bylo několikrát vydrancováno nepřátelskými vojsky, naposledy v 18. století během válek o rakouské dědictví. Další důležitou změnou v historii města bylo vysídlení většinové německé populace po konci Druhé světové války a příchod českých obyvatel na jejich místo.

Dnes je město významné kromě svého průmyslu (Hella Autotechnik, Siemens, Best, MEZ stroje, ...) především jako důležitý dopravní uzel, kde se napojuje silniční trasa z Hradce Králové na úsek rychlostní silnice R35 směrem na Olomouc a na silnici I/44 směrem na Jeseník a dále do Polska.

V Mohelnici se koná každoročně také řada kulturních, společenských a sportovních akcí, které příznivě podporují také turistický ruch. Např.

- Městský ples,
- Módní přehlídka TOP STYL Luďka Hanáka,
- Truck Trial
- Mohelnický dostavník.

Součástí obce je sedm místních částí a Mohelnice je také centrem Svazku obcí mikroregionu Mohelnicka.

- ISNO ano či ne ?!
- Má být město součástí ISNA? Má být Mohelnice součástí ISNA?

Produkce odpadů v Mohelnici v letech 2008-2011 v kg

	Plast	Sklo	Papír	Objemný	Biologický	Komunální	Ostatní	CELKEM
2008	67 765	78 060	91 760	312 500	98 500	2 659 650	78 651	3 386 886
2009	90 860	97 870	117 885	435 000	236 100	2 786 240	84 952	3 848 907
2010	62 266	77 450	97 479	325 950	180 800	2 315 268	118 940	3 178 153
2011	89 123	95 082	121 887	366 500	334 280	2 490 739	111 194	3 608 805
								14 022 751

- Jaké předpoklady město k účasti v systému vedou či spíše nutí?
- Je to pro něj výhodné či nevýhodné? A co občané?
- Budeme se ptát, či spíše můžeme se již nyní ptát, co nám to přinese? Výhody či nevýhody?
- Ano, musíme se ptát! Již nyní!
- Budou se ptát i občané! S tím musíme počítat a reagovat na otázky občanů. Ale nikoli odmítavě!
- Kdo nám odpoví? Odpovědět si musíme sami! Ale podklady k rozhodování musíme zpracovat společně! Nesmíme zapomenout odpovědět občanům, široké veřejnosti.
- Vidíte! Společně! Už nyní na samém počátku rozhodovacího procesu se dostáváme k naprosté podstatě celého systému a celého úsilí, které k jeho zavedení má vést. **SPOLEČNÉ KROKY A POSTUPY !!!**
- Bude se hodnotit a rozhodovat objektivně nebo již s předem požadovaným výsledkem?! Musíme rozhodovat zcela objektivně, komplexně, v daném čase a efektivně. Musíme se oprostit od dlouhodobě zažitých schémat a „politických“ přání.
- Čím může Mohelnice přispět k zavedení systému ISNO?
- Zvítězit musí ŽIVOTNÍ PROSTŘEDÍ A MY – OBČANÉ. Nesmíme se „utopit“ v hoře odpadků a nevědět kam s nimi.

Literatura:

1. Web stránky města Mohelnice
2. Internetová aplikace Mapy

Příprava Integrovaného systému nakládání s komunálními odpady v Olomouckém kraji

Ing. Pavel Horák

náměstek hejtmana Olomouckého kraje

Produkce komunálního odpadu v Olomouckém kraji neustále vzrůstá a i přes maximální snahu o vyřídění využitelných složek komunálního odpadu a jejich využití ze strany Olomouckého kraje a obcí Olomouckého kraje, zůstává na území kraje až 250 00 000 tun zbytkového komunálního odpadu včetně velkoobjemového.

Olomoucký kraj velmi intenzivně podporuje třídění odpadů a vkládá do podpory i vlastní finanční prostředky, přestože máme úspěchy v nárůstu třídění od občanů, se produkce zbytkového směsného komunálního odpadu neustále zvyšuje. V souladu s ochranou životního prostředí a také v souladu se změnou legislativou se již dva roky Olomoucký kraj zabývá možností změny nakládání s komunálními odpady, neboť nyní každoročně při vyhodnocování Plnění plánu odpadového hospodářství Olomouckého kraje nezbyvá nic jiného než konstatovat, že se zvyšuje podíl odpadů ukládaných na skládky, neboť pro původce komunálních odpadů v Olomouckém kraji v současné době neexistuje reálná alternativa ke změně nakládání se zbytkovým komunálním odpadem. Tuto cestu bychom chtěli prosadit vytvořením regionálního integrovaného systému nakládání s odpady.

Olomoucký kraj se touto problematikou začal zabývat již v roce 2010 při změně pohledu Ministerstva životního prostředí na podporování energetického využití v souladu se směrnicí EU a nastavenou hierarchií nakládání s odpady. Již v té době zpracovaná studie „Možnosti energetického využití zbytkových komunálních odpadů v Olomouckém kraji“ dala jasně najevo, že se ukládá v Olomouckém kraji na skládky tolik odpadu, že by bylo výhodné tyto odpady energeticky využívat.

Zde jsme ovšem narazili na to, že původci odpadu jsou obce a tyto mají i odpovědnost za nakládání s odpady. Na základě ekonomické a energetické situace a nemalou měrou i ochrany životního prostředí jsme začali připravovat kroky, jejichž výsledkem by měla být změna v nakládání se zbytkovým komunálním odpadem a další kroky vedoucí k maximálnímu omezení skládkování a maximálnímu využívání odpadu, k čemuž patří i energetické využívání odpadu. Ovšem tato strategie se musí uplatnit na větší region.

V roce 2011 vznikla na Olomouckém kraji pracovní skupina, jejímž úkolem bylo oslovit obce a zjistit, zda jsou ochotny v oblasti odpadového hospodářství spolupracovat a změny v nakládání s odpady řešit společně formou regionálního integrovaného systému. Po roční práci této skupiny bylo v prosinci roku 2011 uzavřeno Memorandum o spolupráci všech třinácti pověřených obcí Olomouckého kraje. V tomto Memorandu je deklarována snaha těchto obcí společně vytvořit regionální integrovaný systém pro nakládání s komunálním odpadem tak, aby byl co nejefektivnější a co nejlevnější a umožňoval využít maximální množství komunálních odpadů.

Ze zástupců signatářů memoranda byl počátkem tohoto roku založen Řídicí tým, jehož cílem je zajistit zpracování studie proveditelnosti „Integrovaný systém nakládání s komunálními odpady v Olomouckém kraji včetně možnosti energetického využití zbytkových směsných komunálních odpadů“. V této studii byl měl být volně definován funkční systém vzhledem k produkci odpadu, stávajícím zařízením, chybějícím zařízením a logistice a zároveň posoudit lokality k možné realizaci zařízení na energetické využívání odpadů (ZEVO).

V současné době je tato studie ve fázi rozpracovanosti. Zpracována bude v srpnu letošního roku. Do konce roku 2012 by se měli zástupci řídicího týmu rozhodnout o dalších postupných krocích při tvorbě regionálního integrovaného systému, o jeho právní formě i o případné realizaci ZEVA. O postupu tvorby a jeho jednotlivých krocích máme určitou představu, kterou ještě modifikuje studie proveditelnosti. Bohužel v tomto směru nevíme, jakým směrem se bude vyvíjet potřebná legislativa v odpadovém hospodářství včetně ekonomických nástrojů, které by podpořily přesměrování odpadů směrem od odstraňování na skládkách k jejich dalšímu případně energetickému využití. Změna ekonomických motivujících nástrojů je nezbytně nutná a v tomto směru očekáváme diskuzi a pomoc od Ministerstva životního prostředí.

Integrované systémy nakládání s odpady v regionech

Ing. Jaroslav Bradáč
Karlovarský kraj

Úvod

Přesto, že nakládání s odpady je činnost stará jako lidstvo samo, systémový přístup k celé široké problematice se začal řešit až s prvním zákonem o odpadech v roce 1992. V tehdy zavedeném institutu „Plán odpadového hospodářství“ byl zahájen koncepční regionální přístup při nakládání s odpady.

Všichni si samozřejmě uvědomují význam oboru odpadového hospodářství, který se velice rozvinul na různé podobory a specializace. Jedná se o velice zajímavý business a dle toho se v této oblasti různé podnikatelské subjekty podílejí na využívání, či odstraňování jednotlivých komodit odpadů. O to významnější a složitější období nastává tím, že by se měl „nový pohled“ v oboru – energetické využití odpadů - legislativně vymezit a přijmout ekonomické nástroje, aby byl nový systém ekonomicky soběstačný a pro občany únosný. Nebylo by dobře, vytvořit podobný systém jako ve vodním hospodářství, kde dominují velké nadnárodní společnosti dle dlouhodobých smluv a nyní chce stát řešit, co s tím. Tímto chci jenom zdůraznit, že nastavení systému energetického využívání odpadů je krok velice složitý, s velkým dopadem na občany a tedy nesmírně zodpovědný s dlouhodobým vlivem. Zároveň je důležité upozornit, že v rámci nově „vznikajících“ regionálních (krajských) systémů by mělo být zakomponováno ještě řešení nakládání s dalšími komoditami ať již tříděnými, nebo zatím skládkovanými, a to především proto, aby bylo možno zjistit pro budoucnost potřebu finančních prostředků na investice do odpadového hospodářství. V současné době již v každém kraji existují společnosti, jejichž předmětem podnikání využívání, recyklace, skládkování, obchodování s odpady je, nicméně možná by nebylo úplně na škodu v každém regionu nastavené systémy zviditelnit.

ISNKO v Karlovarském kraji

Tím, že v Plánu odpadového hospodářství ČR, přijatého Nařízením vlády č. 197/2003 Sb., bylo stanoveno krajům podporovat krajské integrované systémy odpadového hospodářství, rozhodl se Karlovarský kraj pomoci obcím přípravou nového projektu nakládat s odpady tak, jak se chystala nová legislativa vymezit. Tedy především, omezit ukládání odpadů na skládky a více využívat a recyklovat využitelné složky komunálního odpadu. Vzhledem k tomu, že původní POH, deklaroval, že spalovny komunálních odpadů nebudou podporovány, vyšel KK z úvahy, že v kraji je dostatek technologií, které spalitelné složky KO budou umět energeticky využít s tím, že část BRKO bude přepracována na komposty. Některé představy, že kompostováním se vyřeší problém ukládání biologicky rozložitelných odpadů na skládky, neodpovídal zcela realitě, takže i když v té době energetické využívání BRKO nebylo upřednostňováno, první úvahy o novém regionálním řešení byly směřovány v konečné fázi k energetickému využití. MBÚ, jejíž projekt je připraven sloužit k předúpravě odpadů, které jsou energeticky využity. Úvaha využít stávající technologie v regionu vycházela z ekonomiky záměru.

V roce 2008 proto nechal Karlovarský kraj zpracovat studii proveditelnosti Integrovaný systém nakládání s komunálními odpady v Karlovarském kraji. V rámci této studie bylo zadáno posouzení možnosti využít stávající regionální technologie pro EVO.

Byly posuzovány technologie fluidního spalování na Elektrárně Tisová u Sokolova (ČEZ); spalování v rotační peci v Liapor a.s. Vintířov a tlakového zplyňování v a.s. Sokolovské uhelné.

Vzhledem k jedinečnosti technologie tlakového zplyňování uhlí a dále výroby elektrické energie v paroplynovém cyklu a velké kapacity pro přidávání odpadů byla vybrána a rozpracována právě tato varianta. Obdobná technologie je provozována v SRN, kde generátory původně na uhlí jsou využívány k likvidaci upravených odpadů.

Technologický proces zplyňování uhlí kyslíkoparní směsí v sesuvném loži tlakových generátorů s přidáním předupravených odpadů funguje již dlouhodobě v SRN ale i na SU a.s., která má povolení spoluzplyňovat vybrané druhy nebezpečných odpadů. Přidávaný odpad musí mít fyzikálně-chemické vlastnosti (granulometrie, tvrdost, obsah podsítného, ořez a lepivost) stejné nebo lepší než hnědé uhlí a to za teplot do 200 °C. Přídavné materiály nesmí obsahovat prachové podíly náchylné k vynášení s plynou fází z generátorů ani nesmí způsobovat spékání paliva v sušící a karbonizační zóně. Dále

nesmí spoluzplyňované odpady obsahovat takové látky, které by výrazně snížily bod tání popela pod 1300 °C. Samozřejmě i obsah chloru a fluoru je limitován s ohledem na korozní bezpečnost.

Technologie tlakového zplyňování uhlí vyrábí (dříve využívaná k výrobě svítiplynu) energetický plyn, který se dále využívá k výrobě elektrické energie, je technologií, která má všechny výstupy do životního prostředí patřičně čistěny, takže případné zvýšení znečišťování složek životního prostředí by mělo být vyloučeno.

Vzhledem k tomu, že pro spoluzplyňování odpadů s uhlím je třeba SKO předupravit je třeba zainvestovat novou technologii – MBÚ.

Po té, kdy bylo vyhodnoceno posouzení tří stávajících technologií regionu pro EVO, se rozhodl Karlovarský kraj pokračovat v přípravě regionálního projektu tím, že nechal zpracovat koncesní projekt ISNO, který byl v prosinci 2009 vyskladněn.

Zadáním koncesního projektu mělo být řešeno

- Zajistit vyhovující nakládání se SKO
- Poskytovat služby obcím efektivně a spravedlivým rozdělením nákladů
- Eliminovat rizika poskytované služby
- Zajistit kontrolní roli nad systémem veřejné správy
- Finanční ohodnocení nových investic a návrh zdrojů financování

Po vyskladnění studie se zahájila jednání mezi obcemi a krajem o možnostech spolufinancování technologie MBÚ, případně překládacích stanic, které byly navrženy do nového systému. V rámci celé struktury nové technologie pro předpravu odpadů, je třeba pro úplnost doplnit ještě technologii pro granulaci – peletizační linky - nadsítné frakce.

V tomto období jednání o možnosti financování investice z rozpočtu kraje, měst a obcí bylo zřejmé, že najít a získat v té době předpokládaných 800 mil. Kč na novou technologii nebude jednoduché. Kraj dokonce uvažoval o vytvoření projektu PPP, tedy sdružit finanční prostředky samosprávných územních celků, soukromého investora a dotace z OPŽP. Tato cesta se však po konzultaci s administrátory OPŽP a dalšími poradenskými firmami ukázala jako neschůdná. Různé toky finančních prostředků účtelně evidovat zvláště a vést jednání jako jeden subjekt by mohlo být neprůhledné. Navíc obce a města a ani kraj nebyly ochotny a ani schopny spolufinancovat tak veliký projekt. Určitě zásadním důvodem nevyužít projektu typu PPP byla i nezkušenost ČR s takovými projekty.

Na základě dalšího jednání některých měst a obcí bylo rozhodnuto, že nakládání se SKO – jeho energetické využití – bude poptáno v rámci výběrového řízení – jako veřejná služba.

Kraj inicioval vytvoření akciové společnosti Komunální odpadová společnost a.s. se základním jměním 6 mil. Kč, která byla ke dni 28.2.2011 zapsána do obchodního rejstříku. Karlovarský kraj a 5 dalších měst a obcí byly akcionáři nově vzniklé společnosti. Obce zaplatily akcie odpovídající počtu obyvatel žijících na jejich katastru a zbytek akcií zafinancoval kraj s tím, že po dvou letech akcie, které si obce nekoupí, budou rozprodány mezi všechny akcionáře s tím, že kraj si ponechá pouze 3 % akcií. Forma sdružení měst a obcí jako akciová společnost se po mnoha jednáních obhájila, ale jednání nebyla jednoduchá vzhledem k tomu, že kraj nemá žádný vlastnický vztah k odpadům ze zákona.

K měsíci květnu má KOS 29 akcionářů, což představuje 28 856 tun odpadu.
Představitelé orgánů a.s.

Statutární orgán – představenstvo

Předseda představenstva – Ing. Jaroslav Bradáč

Místopředseda představenstva – Jiří Ošecký

Člen představenstva – RNDr. Jaroslav Růžička

Dozorčí rada

Člen dozorčí rady – Bc. Pavel Čekan

Člen dozorčí rady – Mgr. Lubomír Novotný

Člen dozorčí rady – Ing. Josef Hora

Integrované systémy nakládání s odpady v ČR

Pokud se zajímáme o chystané projekty v ostatních krajích České republiky, zjistíme, že všechny ostatní projekty jsou připravovány pro výstavbu spaloven. Je zajímavé porovnávat způsob přípravy projektů a vliv krajů, které jsou ve většině případů hlavními iniciátory přípravy. (v podstatě na základě Nařízení vlády 197/2003, Sb.)

Je třeba jistě ocenit přístup zástupců MPO, které se postavilo k energetickému využívání odpadů „čelem“ a na základě studie navrhuje v České republice vznik 11 projektů na výstavbu nových spaloven, za cca 50 mld. Kč. Asi není třeba zdůrazňovat, že snahou realizovat tyto projekty není naplnit ekologické závazky, ale realita. Dlouhou dobu je mezi odborníky diskutována problematika dostatku tříděného uhlí pro potřeby CZT a lokálních kotelen. Z toho samozřejmě plyne i to, že cena pevných paliv pro zásobování obyvatelstva teplem poroste a možná též ho nebude dostatek. Otázku prolomení limitů těžby uhlí v severních Čechách nebudeme otvírat. Proto logicky nastává období pro vyšší využívání energeticky bohatých složek komunálního odpadu.

Návrh 11 nových spaloven je velmi velkorysý a možná i příliš i finančně náročný. O neochotě obyvatel akceptovat ve svém okolí spalovnu odpadů též není pochyb. Možná by bylo ekonomičtější i smysluplnější podpořit ve státě energetické koncovky pouze v několika regionech a z ostatních regionů svázat předupravený odpad. Technologie třídění a úpravy by byla jistě levnější. Možná k tomuto názoru nahrává i fakt, že původně předpokládané poskytnutí dotací z OPŽP (EU) nebude v původně předpokládané výši reálné (40 možná i 60 %). S pouhými 20 % investičních prostředků z EU se bez silných investorů, nadnárodních, projekty nebudou realizovat a dál bude nastolen problém jak odklonit BRKO od skládkování.

Kromě problému jak využít energetické složky komunálního odpadu, by v případě silných investorů nastal problém i regulování cen za zneškodňování odpadů pro občany při tak vysoké investiční náročnosti. Možná se otevře prostor i realizaci nějakých projektů PPP.

Pro úplnost je možné ještě zmínit, že k ekonomičnosti nových integrovaných systémů by měla být nápomocna i „legislativní opatření“. Tedy u EVO dle nově přijatého zákona získání pro výrobce tepla a elektřiny finanční benefity za využití složek SKO a zároveň předpokládané přerozdělení poplatků za skládkování na kraje, které by jistě ISNO finančně podpořily.

Závěrem

Závěrem k tomuto článku o integrovaných systémech nakládání s komunálními je třeba shrnout.

1. Aby byly obce a města, jako původci komunálního odpadu, přesvědčeny o smysluplnosti vytváření nových systémů – integrovaných - je třeba již jednoznačně definovat ekonomické a časové nástroje pro podporu těchto systémů. Tedy každý starosta musí vědět, kolik platí za likvidaci odpadů dnes, kolik bude platit v rámci nového systému a co se stane, když do regionálního systému nebude zařazen.
2. Karlovarský kraj je reálně připraven k uvedení ISNO do provozu v roce 2015-2016 a stát se pilotním projektem
3. Je třeba připravit verzi, že v rámci projektů řešících pouze SKO, budou řešeny i energeticky využitelné složky KO, které nebudou na trhu obchodovatelné

Řešení sběru a svozu vyřazených elektrozařízení v malých obcích

Ing. Terezie Pačesová

Institut pro udržitelný rozvoj měst a obcí, o.p.s.

1. ÚVOD

Tato přednáška prezentuje obsah a dílčí/průběžné výsledky aktuálně zpracovávaného projektu "Studie definující technicko - ekonomické modely řešení mobilního sběru vyřazených elektrozařízení v malých obcích". Projekt realizuje Institut pro udržitelný rozvoj měst a obcí, o.p.s. (IURMO) zřízený v červnu 2011 Svazem měst a obcí České republiky s cílem vytvořit kvalitní odborné zázemí především pro místní samosprávu. IURMO reaguje na aktuální potřeby měst a obcí, zaměřuje se na celé spektrum problematik, které se dotýkají rozvoje měst a obcí, např. na životní prostředí, dopravu, energetiku či sociální oblast.

Realizace tohoto projektu má především tyto důvody:

- podpora rozvoje systému zpětného odběru vyřazených elektrozařízení v malých obcích,
- identifikace možností zlepšení spolupráce mezi kolektivními systémy, svozovými firmami a obcemi,
- příprava nového zákona o výrobcích s ukončenou životností,
- aktualizace příslušné EU směrnice.

2. OBSAH PROJEKTU

K definování modelů řešení systému realizace sběru a svozu vyřazených elektrozařízení v malých obcích je potřeba zjistit stávající stav a popsat specifické podmínky a způsoby řešení. Stěžejní část studie spočívá v dotazníkovém průzkumu mezi obcemi do cca 2 000 obyvatel. V ČR se vyskytuje cca 5 600 obcí s počtem obyvatel do 2 000, tj. jedná se o téměř 3 mil. obyvatel. V projektu byl vybrán reprezentativní vzorek 500 obcí (celorepublikově), které byly během měsíce května obeslány dotazníkem. Ke konci měsíce května byla zajištěna již 50 % úspěšnost návratnosti dotazníku. Dotazník obsahoval tématické oblasti zaměřující se na technické řešení sběru a svozu, finanční a administrativní hledisko či úvahy o realizaci sběrného dvora či změně současného systému řešení v dané obci.

Obsah dotazníku:

A/ Obecné informace (obec, kraj, počet obyvatel, členství (mikroregion, svazek, sdružení), registrace u kolektivních systémů).

B/ Realizace sběru a svozu EEZ:

- sběrný dvůr,
- shromažďovací místo,
- další místa zpětného odběru na úřadech, školách a jiných institucích,
- mobilní svozy,
- další možnosti.

C/ Ekonomické aspekty (finanční odměny, platby (za odvoz, manipulaci, zpracování)).

D/ Administrativní aspekty.

Po vyhodnocení dotazníků budou formou řízených rozhovorů s vybranými regionálními svozovými firmami identifikovány určité možné trendy navrhovaných modelů. Poté budou definovány technicko - ekonomické modely řešení sběru a svozu VEEZ v malých obcích, především pak se zaměřením na realizaci mobilních svozů.

3. PRŮBĚŽNÉ A DÍLČÍ VÝSTUPY Z DOTAZNÍKOVÉHO ŠETŘENÍ

Vzhledem k tomu, že dotazníkové šetření ještě není ukončeno, je možné, prezentovat pouze průběžné a dílčí výstupy. Jedná se o vyhodnocení 250 dotazníků, a to především těch částí dotazníků, na které byly dány jednoznačné odpovědi.

Dotazníky kladly následující obecné otázky zaměřené na spokojenost, náročnost a úvahy o změně řešení sběru a svozu EEZ, s možností odpovědí ANO, spíše ANO, spíše NE a NE.

- Jak jste spokojeni se současným řešením sběru a svozu EEZ ve Vaší obci?
- Je pro Vás vlastní realizace sběru EEZ náročná?
- Je pro Vás administrativa spojena s řešením sběru EEZ zatěžující?
- Uvažujete v blízké budoucnosti o změně řešení sběru EEZ?

Jak uvádí tabulka č. 1, většina obcí je se současným systémem spokojena a realizace a spojená administrativa pro ně nepředstavuje významnou zátěž.

Tabulka č. 1: Odpovědi v kategorii obcí do cca 2000 obyvatel

Obce do cca 2000 obyvatel	Spokojenost	Náročnost realizace	Administrativní zátěž	Změna řešení
	%	%	%	%
ANO	47	5	4	4
Spíše ANO	43	8	9	5
Spíše NE	6	43	41	29
NE	2	40	42	58
Neodpovědělo	2	4	4	4
	100	100	100	100

4. SHRNUTÍ

Z dotazníků lze mj. vyvodit i tato dílčí shrnutí a závěry:

- většina obcí současný stav považuje za vyhovující, případně obce uvažují o realizaci sběrného dvora/shromažďovacího místa či o spolupráci s městem, kde sběrný dvůr provozují, dále o doplnění současného systému o místa zpětného odběru pro drobná elektrozařízení,
- téměř 20 % obcí do 2 000 obyvatel má k dispozici vlastní sběrný dvůr,
- téměř 50 % obcí využívá pro zpětný odběr elektrozařízení mobilní sběr s nebezpečným odpadem a cca 15 % s velkoobjemovým.

Obce by uvítaly:

- sjednocení přístupu kolektivních systémů (smluvní podmínky, odměňování, administrativa),
- zjednodušení systému (jeden partner pro všechny komodity, pro malé obce bez limitu min. počtu elektrospotřebičů k odvozu, ...).

Na závěr bych chtěla poděkovat všem zúčastněným obcím dotazníkového šetření, neboť bez Vaší pomoci by studie nemohla být realizována.

Nová legislativa EU v oblasti zpětného odběru EEZ v souvislostech

Ing. Jan Pavlíček

vedoucí oddělení zpětného odběru, MŽP

Změny legislativy, které nás očekávají v nejbližších letech v oblasti zpětného odběru elektrozařízení, zásadně ovlivní aktuálně schválené předpisy EU, kterými jsou přepracované směrnice Evropského parlamentu a Rady o odpadních elektrických a elektronických zařízeních (OEEZ) a o omezení používání některých látek v elektrických a elektronických zařízeních (RoHS). Ačkoliv projednání obou předpisů bylo zahájeno současně, a to v prosinci 2008, dosažení konsenzu v případě směrnice RoHS bylo dosaženo skoro o rok dříve.

RoHS směrnice vstoupila v platnost dne 21. července 2011 pod č. 2011/65/EU, OEEZ směrnice by měla vyjít v OJ EU v půlce tohoto roku. Hlavními směrnice RoHS jsou postupné rozšiřování pravidel na všechna elektrická a elektronická zařízení, kabely a náhradní díly, aby bylo do roku 2019 dosaženo úplného souladu s požadavky politiky EU a příslušných právních úprav, přezkum seznamu zakázaných látek do července 2014 a poté v pravidelných intervalech, a lepší provázanost s nařízením REACH. Zcela zásadní změnou je pak nastavení kontrolního mechanismu založeného na označování výrobků značkou CE, která vyjadřuje shodu s evropskými normami a je vyhrazena pro elektronické výrobky, které rovněž vyhovují požadavkům směrnice o nebezpečných látkách. V národní legislativě je tento mechanismus popsán zákonem č. 22/1997 Sb. Oblast regulace (látky, které jsou omezovány) zůstala nadále zachována, stále tedy bude řešeno olovo, rtuť, kadmium, šestimocný chrom, PBB a PBDE (vše v maximální koncentraci pro homogenní materiály ve výši 0,1 %). S ohledem na to, že došlo k odtržení vazeb obou směrnic a v tomto případě jde o kontroly výrobků, které jsou efektivně realizovatelné společně s dalšími kontrolami (např. bezpečnost hraček) ze strany ČOI, předalo MŽP gesci v tomto případě MPO, které nyní připravuje do připomínkového řízení příslušné nařízení vlády. Transpoziční termín je do 3. ledna 2013.

Přepracování směrnice o OEEZ bylo schváleno Evropským parlamentem 19. ledna 2012. Nejvíce sporné body, které byly projednávány, byly především:

- Definice výrobce; nově bude počítáno s odpovědností národního subjektu, zahraničního internetového prodejce a zahrnutí možnosti ustanovit zplnomocněného zástupce; výrobci budou nadále odpovědět za základní povinnosti (čl. 5 (d) , čl.8 (3), čl.11 (1), čl. 12 (3))
- Oblast působnosti, která bude postupně otevřena; oblast solárních panelů je zahrnuta do působnosti zákona o odpadech novelizací prostřednictvím zákona č. 165/2012 Sb., zde již předcházíme směrnici. Počínaje rokem 2018 pak dojde k otevření rozsahu působnosti definované přílohou I v rámci 10 skupin elektrozařízení na 6 skupin elektrozařízení definovaných přílohou III směrnice a zároveň k doplnění výjimek stanovených v čl. 2 odst. 3 o čl. 2 odst. 4 směrnice
- Ambiciózní cíle sběru (viz níže)

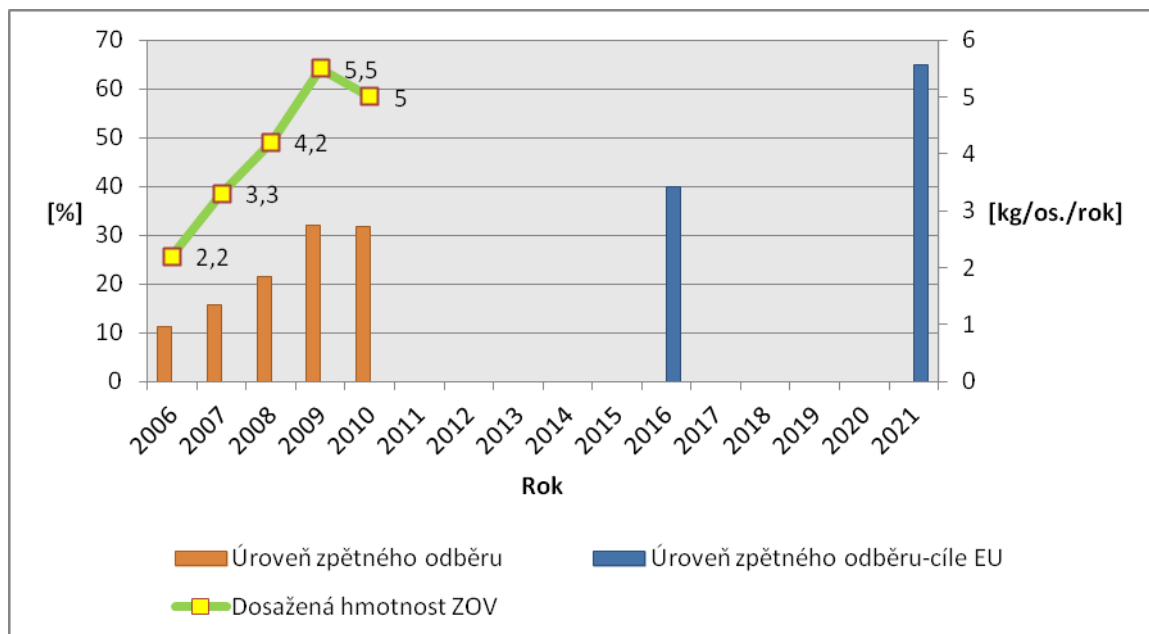
Přímý dopad na spotřebitele představují zejména povinnost odběru malých OEEZ u posledních prodejců s prodejní plochou nad 400 m² bez vazby na nákup nového výrobku (čl. 5(2c)) a sjednocení registrů míst zpětného odběru.

Hlavní indikátory s relevancí pro odpadové hospodářství jako celek, které se budou promítat do příslušné legislativy i Plánu odpadového hospodářství, jsou zejména:

- Cíle sběru
- Cíle týkající se využití, recyklace a opětovného použití.

Zatímco u kvót pro zpracování došlo poměrně smírně k nárůstu o 5% u dosavadního stavu, v případě cíle sběru bylo dosažení konsenzu mnohem problematictější. Ve finální podobě nakonec směrnice počítá v letech 2014–2015 s metodikou množství sběru na osobu na rok s postupným nárůstem. Rok 2016 představuje první relativní cíl sběru počítaný nově z průměrného množství uvedeného v předchozích třech kalendářních letech na trh. Finální cíl počítaný touto metodikou je potom stanoven na rok 2019, přičemž zde směrnice současně uvádí novou metodiku stanovenou na principu dosaženého sběru k celkové produkci OEEZ v ČR, tedy hodnotě, ke které by se došlo, pokud by byly

podchyceny veškeré toky OEEZ včetně nelegálního rozebírání a odkládání OEEZ do SKO. ČR si pro tyto cíle vyjednala spolu s dalšími novými státy EU derogaci, která představuje úroveň sběru dosaženou v roce 2016 ve výši 40 % průměrné roční hmotnosti uvedené na trh v ČR a cílovou úroveň sběru ve výši 65% posunutou do roku 2021. Z hlediska naplnění cíle bude nutné zejména přehodnotit controlling a jeho zaměření, otázku sběru a výkupu kovového odpadu, otázku odmítání přebírání nekompletních zařízení a regulaci směřování toků OEEZ a jejich evidence. Nejpravděpodobnější scénář spočívá v přenesení cílů na výrobce EEZ a nastavení přiměřených podmínek, za kterých těchto cílů budou schopni dosáhnout.

Další zásadní změny, se kterými se zejména počítá:

- Zavedení standardů pro nakládání s OEEZ, iniciace ve spolupráci s normalizačními orgány; s největší pravděpodobností se bude vycházet ze standardů vypracovaných v rámci projektu WEEELabex. Doposud diskutovanou otázkou je stanovení subjektu, který bude provádět akreditaci jednotlivých zařízení (zvažuje se jak úroveň státu, tak privátní sféra)
- Zaměření na oblast opětovného použití, nově směrnice sice nestanovuje pevný cíl samostatně pro opětovné použití, nicméně ukládá vytrídění OEEZ určená pro přípravu na opětovné použití čl. 6(2).
- Optimalizace administrativy v oblasti zpětného odběru. V zásadě se počítá s plnou harmonizací podoby národních registrů a harmonizací reportingu a s určitou mírou interoperability. Na národní úrovni bude třeba v tomto směru při transpozici sjednotit problematiku ve vazbě na zákony č. 25/2008 Sb. a č. 111/2009 Sb.
- Povinnost prokazování při vývozu do třetích zemí, že se jedná o EEZ, nikoliv o OEEZ. Tato část směrnice transponuje zásadní metodické materiály zpracované při Basilejské úmluvě a jejím cílem je zamezit nelegálním vývozům mimo EU pod zástěrkou opětovného použití, zejména do problematických oblastí v Africe a Asii (Keňa, Čína-Gyoiu) atp.

Financování zpětného odběru elektrozařízení - odpovědnost výrobce

Petr Novotný
Electrolux

Odpovědnost výrobce

Thinking of you
 Electrolux

- Směrnice 2002/96/ES v platném znění
- Zákon č. 185/2001 Sb. o odpadech v platném znění
- další související předpisy

- Povinnosti výrobce:
 - zápis do seznamu výrobců elektrozařízení
 - **uvádění elektrozařízení na trh**
 - zpětný odběr elektrozařízení a oddělený sběr elektroodpadu
 - zpracování a využití elektroodpadu
 - informovanost

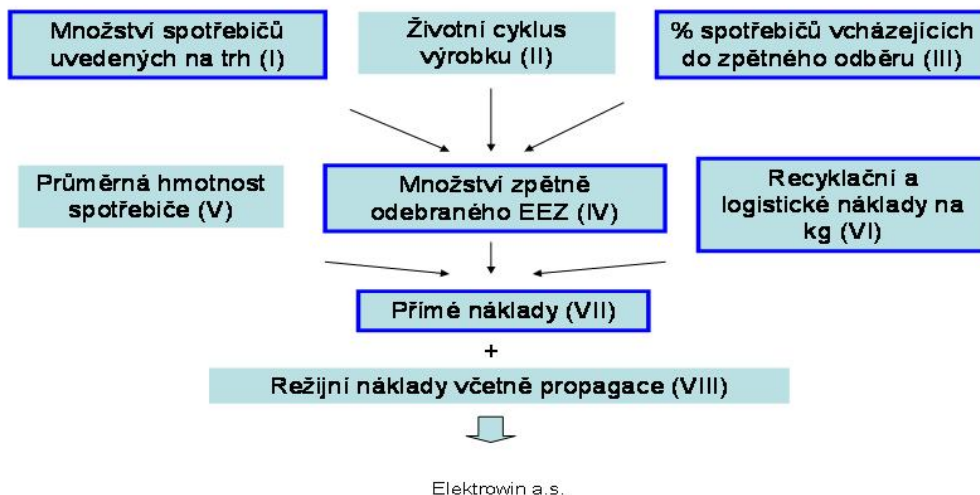
Odpovědnost výrobce

Thinking of you
 Electrolux

- Kolektivní plnění – odpovědnost výrobce se nepřenáší
- Kolektivní systémy pod dohledem výrobců – zakládají je, řídí a kontrolují
- Rovnost výrobců bez negativních dopadů na konkurenceschopnost na relevantním trhu
- Důraz na efektivitu systému při splnění všech povinností
- Spravedlivý podíl na nákladech za starou zátěž (tzv. historická elektrozařízení)

Tvorba recyklačních příspěvků

Thinking of you
Electrolux

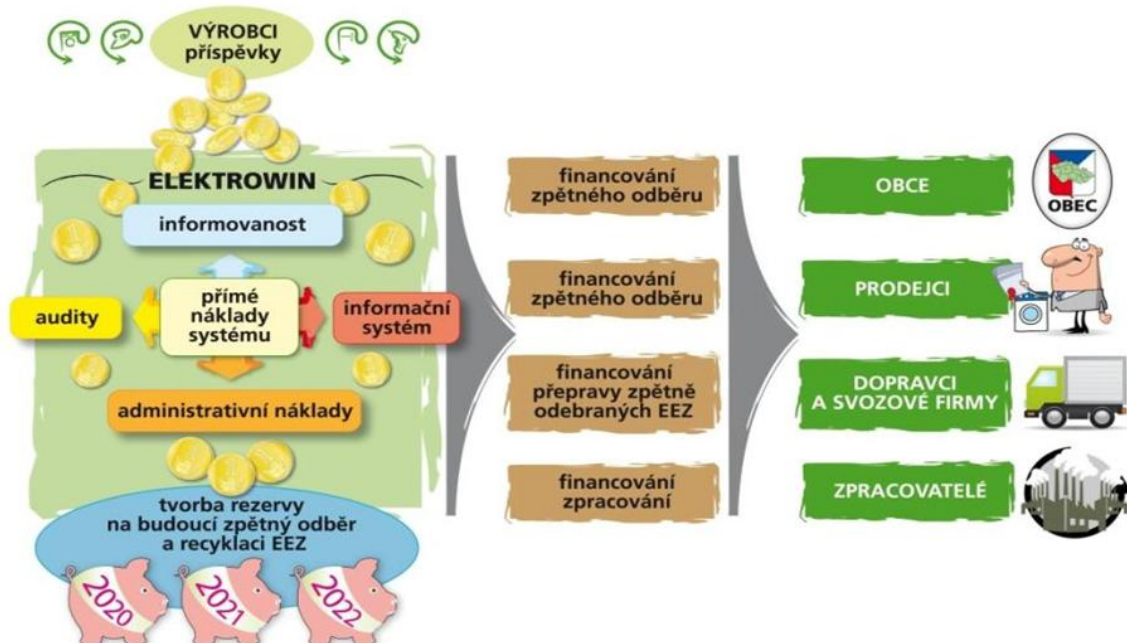
Tvorba recyklačních příspěvků

Thinking of you
Electrolux

Elektrowin a.s.

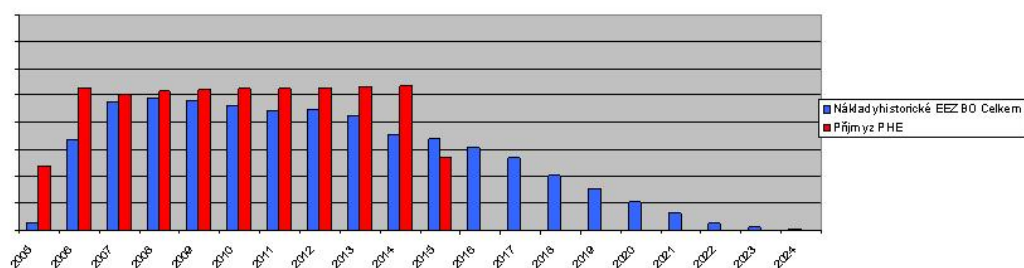
Finanční toky – historická EEZ

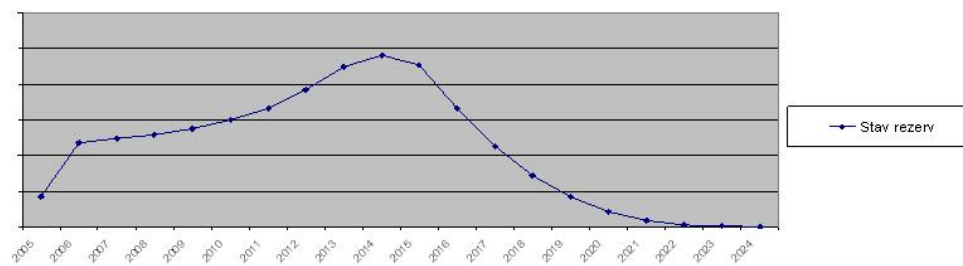
Výrobci mohou účtovat PHE pouze po dobu 8 – 10 let, ale musí zajistit financování historických EEZ po celou dobu životnosti, která např. u velkých domácích spotřebičů může přesáhnout i 20 let, tedy do roku 2025

Thinking of you
Electrolux

Financování historického EEZ jednotlivé roky

Stav rezerv

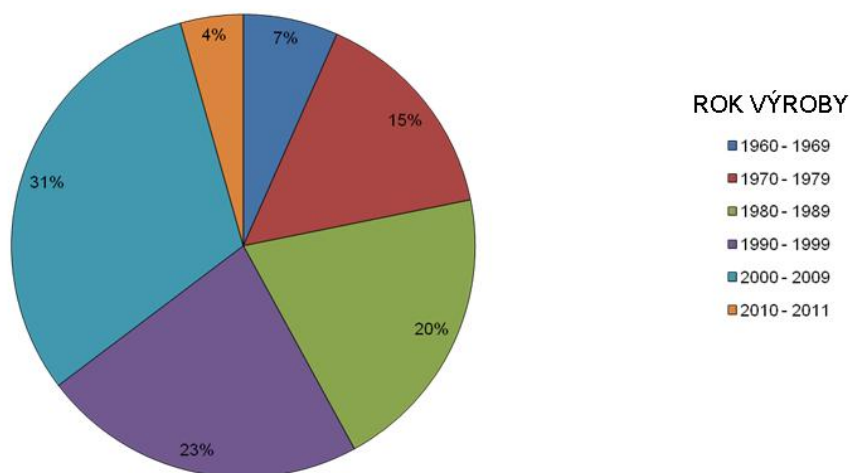
Životnost spotřebičů

Thinking of you
Electrolux

▪ Světelné zdroje	Φ	6 let
▪ TV	Φ	9 let
▪ Monitory	Φ	6 let
▪ Chladničky	Φ	14 let

Stáří chladniček ve zpětném odběru - 2011

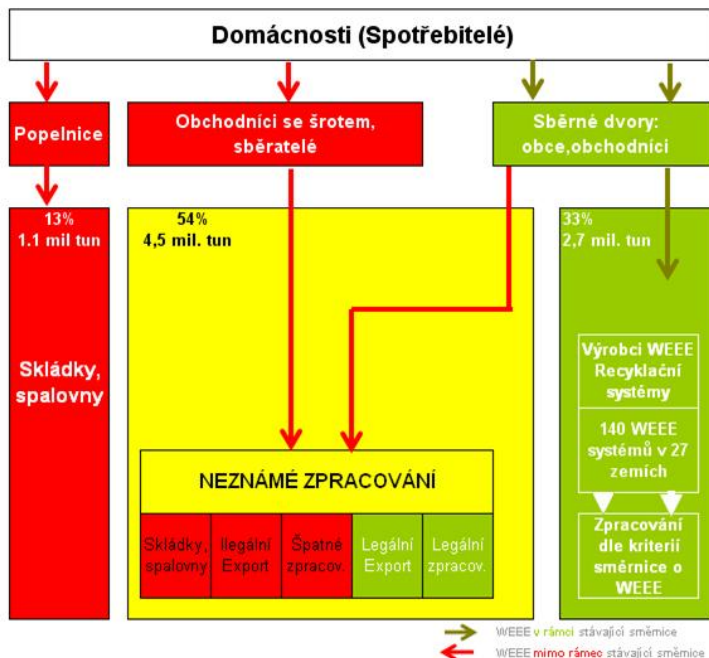
Thinking of you
Electrolux

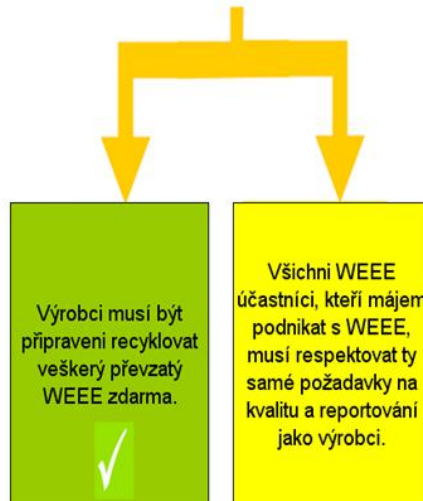
Realita nakládání s WEEE

Thinking of you
Electrolux

WEEE: Účastníci a toky z domácností v praxi

Stejné podmínky jsou nezbytné

Budoucnost ?

Thinking of you
Electrolux

Velké domácí spotřebiče
Celkem 633,8 m

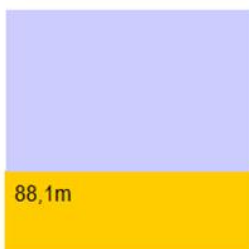

V evropských domácnostech stále čeká 188 milionů velkých domácích spotřebičů starších 10 let.

Důvody:

1. Stále nízké povědomí o efektu výměny starého spotřebiče za nový.
2. Spotřebitelé používají spotřebič až do jeho rozbití, k výměně je přinutí pouze vysoká cena opravy.

Chladničky, mrazáky
Celkem 265,4 m

Pračky
Celkem 162,9 m

■ <10 let
■ >10 let

Kolektivní systém ASEKOL – zpětný odběr elektrozařízení

Mgr. Jan Vrba, jednatel

Československého exilu 2062/8, 143 00 Praha 4
info@asekol.cz, www.asekol.cz

V roce 2011 se díky spojenému úsilí provozovatelů sběrných míst, obcí, prodejní sítě a našeho kolektivního systému podařilo dosáhnout šestiprocentního meziročního nárůstu hmotnosti sebraného elektroodpadu. Celkem jsme zajistili sběr a recyklaci 17 657 tun elektrospotřebičů. Tím jsme opět velmi podstatnou měrou přispěli ke splnění závazku ČR směrem k Evropské unii, který spočívá v zajištění zpětného odběru elektrozařízení z domácností ve výši minimálně 4 kilogramy na obyvatele a rok.

Uplynulým rokem se jako červená nit (a pokud jde o barvu tak doslova) táhl fenomén stacionárních kontejnerů. Červených sběrných nádob na drobné elektro bylo v ulicích měst a obcí v celé České republice instalováno více než 1 500 kusů. Tím byl úspěšně dovršen projekt částečně podpořený z Operačního programu ŽP prostřednictvím Státního fondu životního prostředí. Ten zahrnoval také plošnou distribuci tzv. E-domků a klecových kontejnerů do sběrných dvorů. Červené kontejnery byly vzhledem ke své dostupnosti dobře přijaty veřejností a jsou dnes častým místem, kam spotřebitelé odevzdávají vysloužilé spotřebiče. Podařilo se nám tak zahustit sběrnou síť, přiblížit ji občanům a podstatně zefektivnit sběr elektrozařízení.

Působení ASEKOLu si nelze představit bez osvětových a vzdělávacích akcí. Pozornost veřejnosti přilákalo turné Zahod' mobil, v jehož rámci probíhala krajská kola Mistrovství republiky v hodu mobilním telefonem do dálky. Povědomí o potřebě třídit elektroodpad se šířilo zábavnou formou napříč celou republikou. Pokračoval také školní projekt Recyklohraní, který posiluje hlubší vztah dětí k environmentální odpovědnosti. Do projektu je zapojeno přes 2500 škol. Již po třetí jsme v roce 2011 uspořádali odbornou konferenci Zpětný odběr. Její kvalitu dokládají pozitivní ohlasy domácích i zahraničních účastníků i více než 500 účastníků z patnácti zemí.

V mezinárodním měřítku se ASEKOL aktivně podílel na přípravě evropských standardů pro nakládání s elektroodpadem známých pod souhrnným označením WEEELABEX. Hmatatelným výsledkem naší mezinárodní spolupráce byl například i projekt Glass Plus, kde jsme spolu s italskými kolegy řešili využití CRT skloviny při výrobě obkladů a dlaždic.

V roce 2011 oslavila své první narozeniny společnost ASEKOL SK. A bylo co slavit. Naše slovenská sesterská společnost využila šestiletého know-how z České republiky a díky podpoře významných výrobců a dovozců elektra se stala druhou největší kolektivní organizací na Slovensku.

ASEKOL v číslech

- Počet klientů kolektivního systému ASEKOL: 538
- Množství elektrozařízení uvedených klienty na trh v ČR v roce 2011 (t): 37 086
- Množství zpětně odebraných elektrozařízení v roce 2011 (t): 17 657
- Procento zpětně odebraných elektrozařízení z množství uvedených na trh v roce 2011: 47,6%
- Počet sběrných míst celkem k 31. 5. 2012: 13 267

Tabulka – Meziroční srovnání výsledků sběru KS ASEKOL v členění po jednotlivých krajích ČR

Kraj	Sběr (t) 2010	Sběr (kg/obyv.) 2010	Sběr (t) 2011	Sběr (kg/obyv.) 2011	Nárůst %
Hlavní město Praha	2 036	1,96	1 926	1,53	-5%
Jihočeský	967	1,34	1 070	1,67	11%
Jihomoravský	1 719	1,51	1 883	1,63	10%
Karlovarský	349	1,17	352	1,15	1%
Královéhradecký	836	1,80	902	1,63	8%
Liberecký	701	1,60	726	1,65	4%
Moravskoslezský	1 692	1,36	1 961	1,58	16%
Olomoucký	937	1,46	1 196	1,86	28%
Pardubický	897	1,74	1 019	1,97	14%
Plzeňský	1 000	1,75	1 058	1,85	6%
Středočeský	2 213	1,77	2 181	1,71	-1%
Ústecký	865	1,03	931	1,11	8%
Vysočina	1 093	2,12	1 124	2,19	3%
Zlínský	1 252	2,12	1 326	2,25	6%
Sběr celkem (t)	16 558		17 657		7%
Sběr na osobu a rok (kg)		1,58		1,67	

Červené kontejnery – novinka, která se chytla

Češi si podle aktuálních čísel sběru na další barvu při třídění odpadu zvykli. Ke žlutému, modrému, zelenému a bílému kontejneru přibyl i červený. Slouží k vyhazování drobného elektroodpadu. Jejich podíl na výsledcích sběru se meziročně zvýšil 8x. V roce 2011 v nich ASEKOL vybral 536 tun odpadu, za první čtyři měsíce roku 2012 to bylo už tři sta tun.

Zatímco ve třídění plastu a skla jsou Češi celoevropskými rekordmany, povědomí o nutnosti třídit i vyřazené drobné elektrospotřebiče ještě tak silné není. Díky tomu, že ASEKOL umísťuje červené nádoby přímo na ulici, se i tohle mění. Potvrdil to ostatně i průzkum společnosti Markent mezi tisícovkou občanů ze všech vrstev společnosti i napříč jednotlivými typy sídel, z paneláků i rodinných domů.

Vítězí stále sběrné dvory

Systematicky se drobná elektrozařízení v Česku třídí už šest let. Přesto třídění malých spotřebičů jako třeba walkmanů, mobilů, kalkulaček a rádií tvoří stále jen malou část objemu sběru. V případě ASEKOLu se jedná o 22 – 23% objemu sběru. Malé předměty totiž končí na skládkách mnohem častěji než televize, pračky a lednice, které se nevejdou do popelnice na směsný odpad. Ale oproti minulým alarmujícím anketám se blýská na lepší časy. Průzkum Markentu mezi 1027 lidmi ukázal, že 17 % lidí nosí drobné elektro do stacionárních kontejnerů. Nepřekvapilo, že do směsné popelnice starý telefon vyhodí 29 % dotázaných. Uspokojivé je to, že polovina respondentů s vyhozením počká až do sběrného dvora. Do červeného kontejneru vyhodí staré elektrozařízení nejčastěji vysokoškolák a člověk mezi 20 a 29 lety. Do běžné popelnice nesprávně odevzdá přístroj nejčastěji Pražák, a to ještě obyvatel činžovního domu. Také proto ASEKOL rozmístil v hlavním městě hned 122 červených kontejnerů a o umístění dalších jedná. Osvědčily se zde a při srovnání výtěžnosti s ostatními lokacemi vykazují velmi dobré výsledky.

A mladí už vědí

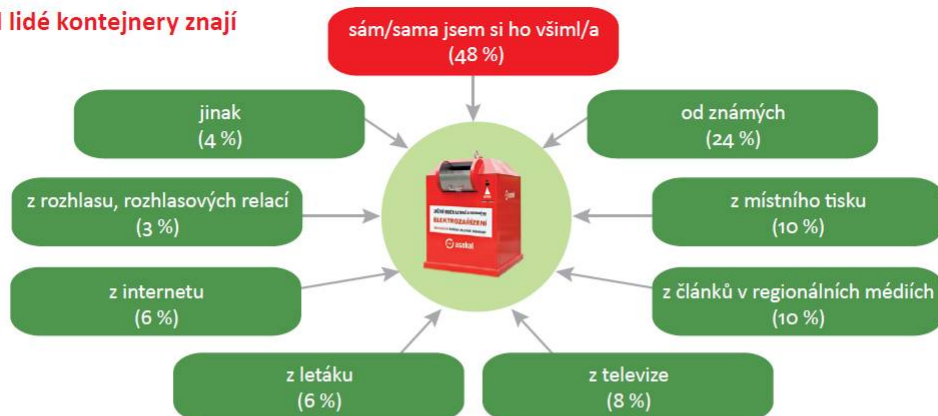
Povědomí o tom, že existuje něco jako červený kontejner, má téměř polovina populace. To není špatný výsledek vzhledem k délce trvání projektu bez komerční reklamy. Osmdesát tři procent z těchto lidí pak v průzkumu správně určilo barvu kontejneru, tedy červenou. Šest procent si mylně myslelo, že jde o oranžové kontejnery. Ty však jako takové neexistují. Známy je černý kontejner s oranžovým víkem, který je určen pro prázdné nápojové kartony a je rozšířený nejčastěji ve velkých městech. Dobrou zprávou pro ASEKOL je, že se společnosti daří díky různým projektům rozšiřovat

povědomí o třídění elektroodpadu mezi mladými. Z těch respondentů, kteří správně znali červenou barvu kontejneru, bylo nejvíce lidí do dvaceti let. Ovšem na druhou stranu je zvláštní zprávou fakt, že více než polovina ze všech znalých tyto kontejnery ještě nevyužila. Toto číslo představuje velký potenciál pro navýšení sběru v červených kontejnerech v budoucnosti. Za první čtyři měsíce tohoto roku se prostřednictvím červených kontejnerů odevzdalo už 300 tun drobného elektroodpadu.

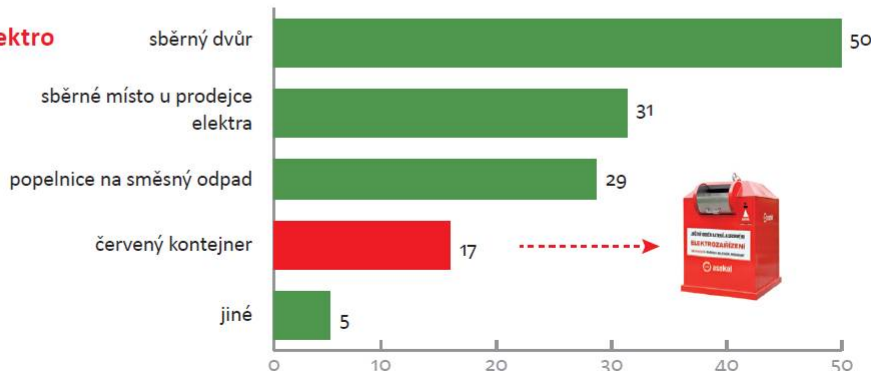
Možností je mnohem více

V České republice je přes 7000 nádob na vysloužilá drobná elektrozařízení. Kromě malých E-boxů a stacionárních kontejnerů jde o nádoby ve školách zapojených do programu Recyklohraní. ASEKOL za rok 2011 vybral přes 17 657 tun vysloužilých spotřebičů, z toho více než 3800 tun drobných elektrospotřebičů.

Odkud lidé kontejnery znají

Kam drobné elektro vyhazují

LCA studie vyřazeného drobného elektrozařízení

Po kladných ohlasech na výsledky LCA (Life Cycle Assessment) studie vyřazených televizorů a počítačových monitorů si společnost ASEKOL nechala vyhotovit v roce 2011 analýzu s názvem „Stanovení environmentálních efektů činnosti společnosti ASEKOL metodou LCA“, tentokrát na drobných elektrozařízeních.

Cílem bylo popsat objektivním, transparentním a mezinárodně uznávaným postupem environmentální dopady spojené se zpětným odběrem, přepravou a zpracováním drobného elektrozařízení až do fáze náhrady primární suroviny. Součástí výzkumu bylo rovněž zpracování modelu, který poslouží k evidenci environmentálních efektů individuálních zákazníků (osoby, firmy, obce) společnosti ASEKOL. Za základ, ke kterému jsou vztahovány vstupy a výstupy, bylo stanoveno nakládání s 1 kg zpětně odebraného drobného elektrozařízení (dále pak se 100 ks mobilních telefonů, 1 ks notebooku a 1 ks tiskárny), přičemž výchozím podkladem k dalším výpočtům byla použita podrobná materiálová bilance reprezentativních zástupců vybraných elektrospotřebičů.

Inventarizační analýza popsala a vyčíslila pozitivní i negativní vstupy do životního prostředí i výstupy z něj, a to u všech vytyčených procesů (sběr, přeprava a zpracování elektroodpadu). Stejně jako v předchozí studii byly určeny přepravní vzdálenosti ze sběrných míst ke zpracovatelům a vyčísleny

vliv dopravy na životní prostředí. Byla specifikována zpracovatelská zařízení a pomocí měrných spotřeb vykalkulovány celkové nároky na vstupy (elektrická energie, voda, náhradní díly atp.) vztahované na funkční jednotku. Tento postup byl aplikován i na následné zpracování jednotlivých frakcí. Proces zpracování byl poté sledován až do fáze finální recyklace nebo odstranění. Údaje o odebraném množství (ks, tuny) elektrozařízení byly získány ze všech typů sběrných míst - sběrných dvorů, sběrných míst ve firmách a institucích, prodejen a servisů, nebo škol.

Studie LCA jednoznačně potvrdila pozitivní přínos zpětného odběru a recyklace drobných elektrozařízení pro životní prostředí. Úspory úzce souvisí především s materiálovým využitím frakcí bohatých na drahé kovy (Ag, Au a Pd). Kladnou bilanci představuje i recyklace mědi, železa, hliníku a mosazi. Spalování plastů, které jsou součástí frakcí bohatých na drahé kovy, přispívá ke snížení množství paliv potřebných k tavení kovů.

Tabulka - Přínosy pro životní prostředí při zpětném odběru vybraných elektrozařízení

KATEGORIE	Jednotka	NOTEBOOK 1 ks	TISKÁRNA 1 ks	MOBIL 100 ks	DROBNÉ EZZ 1 kg	Drobné EEZ sebrané ASEKOLem v roce 2011 3 872 t
Úspora energie	MWh	0,103	0,037	0,475	0,024	93 896
Úspora pitné vody	l	392	186	2 340	92,6	358 547 200
Úspora ropy	l	6,809	1,912	29,264	1,723	6 670 682
Snížení produkce odpadů	kg	91,5	36	563	19,2	74 342 400
Snížení emisí skleník. plynů	kg CO ₂ ekv.	25,5	2,13	122	4,46	17 269 120

Tabulka - Úspora produkce skleníkových plynů díky vytríděným a recyklovaným elektrospotřebičům prostřednictvím kolektivního systému ASEKOL v jednotlivých krajích ČR v roce 2011

Kraj	Hmotnost sebraných TV, PC monitorů a drobného elektra (t)	Snížení produkce skleníkových plynů (t CO ₂ ekv.)	Snížení produkce skleníko- vých plynů na 1 obyvatele (kg CO ₂ ekv.)
Vysočina	1 124,44	2 905	5,64
Zlínský	1 326,49	3 200	5,41
Pardubický	1 019,07	2 585	5
Středočeský	2 181,35	5 835	4,64
Plzeňský	1 057,79	2 620	4,58
Olomoucký	1 196,04	2 886	4,49
Jihočeský	1 070,05	2 861	4,48
Liberecký	726,23	1 886	4,29
Jihomoravský	1 883,23	4 743	4,11
Královéhradecký	901,94	2 258	4,07
Hlavní město Praha	1 926,29	5 081	4,05
Moravskoslezský	1 961,38	4 763	3,82
Karlovarský	351,58	928	3,01
Ústecký	930,65	2 368	2,83

Zpětný odběr ELEKTROWIN 2011

Tereza Ulverová

provozní ředitelka ELEKTROWIN a.s., tereza.ulverova@elektrowin.cz

Významný počín loňského roku v oblasti zpětného odběru elektrozařízení zajišťovaného naší společností představuje nový projekt ELEKTROWINu Recyklujte s hasiči, který je využíván zejména obcemi do 1500 obyvatel a v rámci kterého se zpětně odebralo více než 600 tun spotřebičů.

V říjnu spustil ELEKTROWIN nový doprovodný program k projektu Uklidíme si svět s názvem „Recyklační hlídka“. Tým ELEKTROWIN navštíví ve školním roce 2011/2012 100 škol s naučně zábavným programem, jehož cílem je nejen informovat přítomné o zpětném odběru a prostřednictvím nich i rodiče a příbuzné, ale také podpořit sběr vysloužilých elektrospotřebičů. Součástí programu jsou i atrakce z IQ parku.

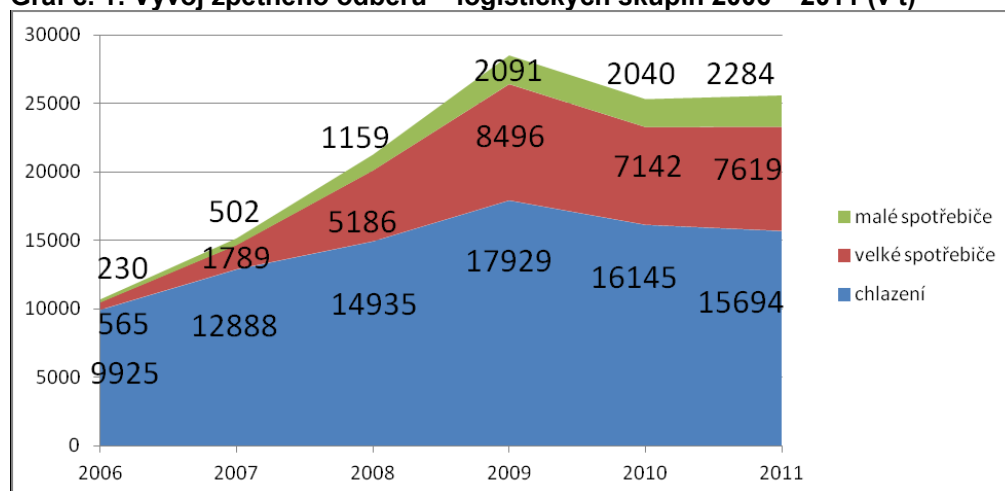
Projekt WINTEJNER zahájený v roce 2010, pokračoval i v loňském roce - na konci roku 2011 bylo umístěno 392 WINTEJNERŮ z 504 ks, cca 100 slouží jako technologická zásoba pro 14 provozoven dopravců a 10 provozoven zpracovatelů. Do systému WINTEJNER jsou zapojeny města s průměrným počtem obyvatel 23,6 tis., přičemž nad tento průměr je zapojeno 25 měst.

Vývoj zpětného odběru

Celkově jsme zaznamenali nárůst sběru velkých spotřebičů oproti roku 2010 o 6,68% (porovnání 2009/2010 pokles o 19%). V chlazení činí pokles 2,8% (porovnání 2009/2010 pokles o 12%) a v malých spotřebičích nárůst o 11,9% (porovnání 2009/2010 pokles o 3%). Celkový nárůst sběru činí 1%.

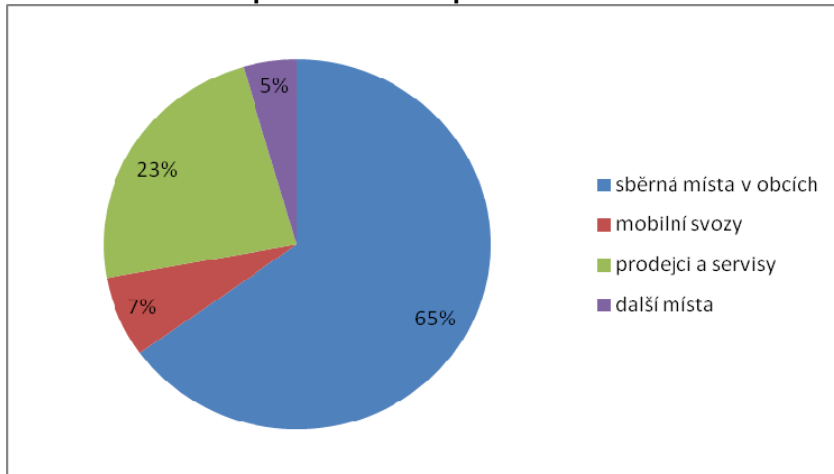
Podíl chlazení a ostatních spotřebičů se v loňském roce snížil – chlazení má zastoupení 61% (2010 – 64%), velké spotřebiče 30% (2010 – 28%) a malé spotřebiče 9% (2010 – 8%).

Graf č. 1: Vývoj zpětného odběru – logistických skupin 2006 – 2011 (v t)

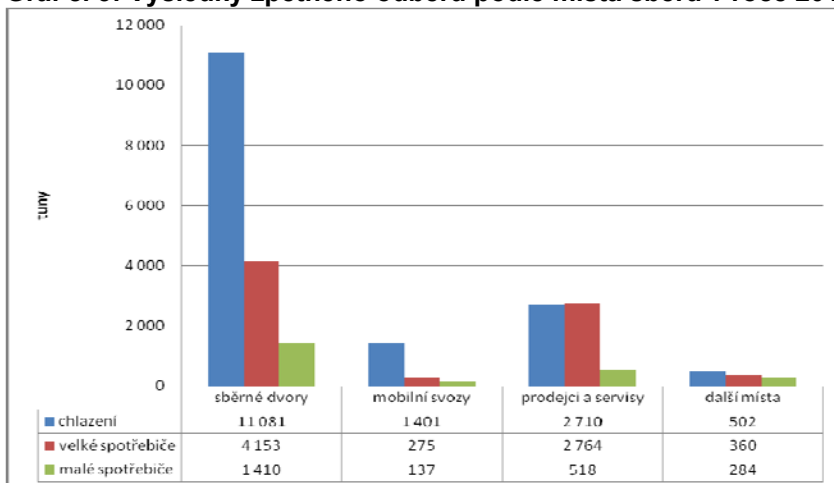

Na zpětném odběru se v roce 2011 opět nejvíce podílela místa zpětného odběru vytvořená v obcích, a to ve všech sběrných skupinách (chlazení, velké spotřebiče a malé spotřebiče). Podíl prodejců se meziročně zvýšil o 1,3 %.

Graf č. 2: Podíl na zpětném odběru podle místa sběru v roce 2011

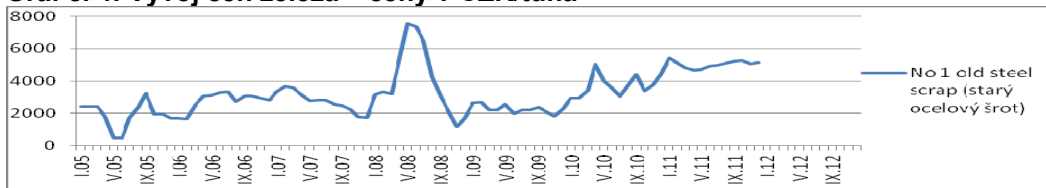

Graf č. 3: Výsledky zpětného odběru podle místa sběru v roce 2011

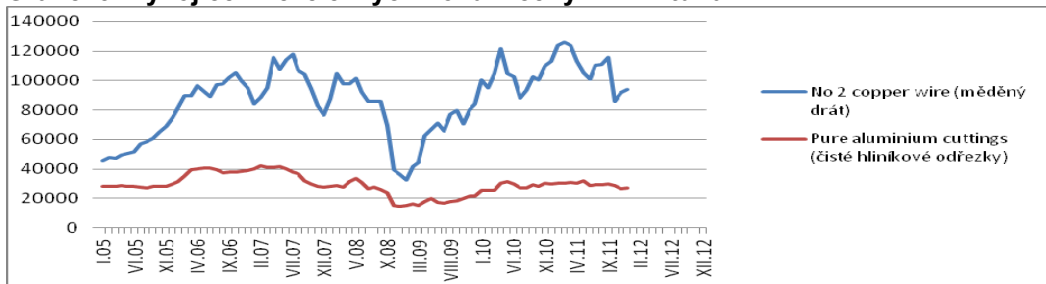

Ve srovnání s rokem 2010 zpětný odběr v roce 2011 stagnoval. Je však třeba vzít v úvahu skutečnost, že stagnoval i přesto, že výkupní cena, zejména železných kovů (viz níže uvedené grafy 4 a 5), se oproti roku v průměru 2010 zvýšila a výrazně se zvýšilo povědomí o ztížené možnosti předat nekompletní spotřebiče. Díky tomu bylo v roce 2011 dosaženo 76% kompletnosti oproti 73% v roce 2010 (viz graf č. 6).

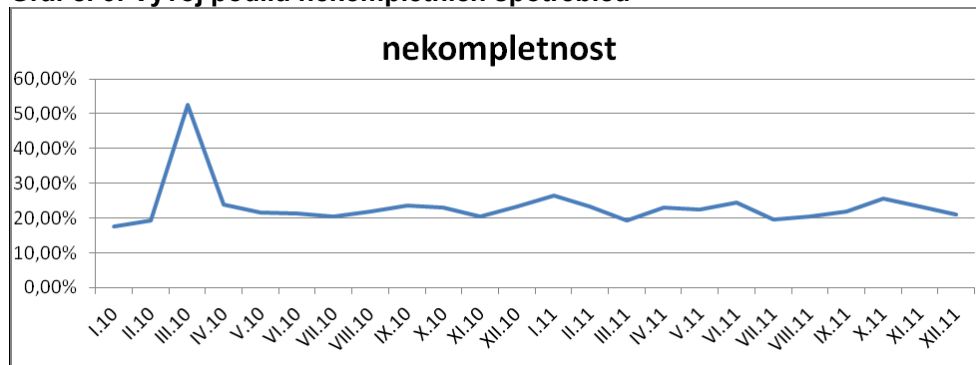
Graf č. 4: Vývoj cen železa – ceny v CZK/tuna

Graf č. 5: Vývoj cen neželezných kovů – ceny v CZK/tuna

Graf č. 6: Vývoj podílu nekompletních spotřebičů

Spolupráce s obcemi

Rok 2011 přinesl významný posun ve spolupráci s obcemi, které ve více než plné míře využily Motivační program, který byl realizován již čtvrtým rokem. Zaměření programu je na podporu zabezpečení sběrných míst, elektrospotřebičů nebo zkvalitnění nakládání s nimi na sběrném místě a přiblížení sběrných míst občanům.

Z motivačního programu čerpalo 135 obcí částku 4 324 827 Kč. Nejčastěji pořízené předměty jsou uvedeny níže v tabulce:

Tab. č. 2: Nejčastěji pořízeno obcemi z Motivačního programu 2011

Pořízený předmět	počet žádostí	vyplacená odměna
malý kontejner	68	2 354 096 Kč
kamerový systém	16	678 371 Kč
vysokozdvizný a manipulační prostředek	16	214 726 Kč
skladovací prostředek	11	398 800 Kč
zpevnění plochy, nebo rozšíření sběrného místa	10	403 500 Kč
plachta na WINTEJNER	4	45 904 Kč
mechanické zabezpečení	10	229 430 Kč
neschváleno	6	0 Kč
CELKEM	141	4 324 827 Kč

Tab. č. 3: Struktura žadatelů z Motivačního programu 2011 podle velikosti a průměrná výše příspěvku na obec/obyvatele

	počet obcí	počet obyvatel	celková vyplacená částka	částka na obyvatele	částka na obec
do 2 tis.	76	75 380	2 155 350 Kč	28,59 Kč	28 360 Kč
2-3 tis.	14	34 555	680 664 Kč	19,70 Kč	48 619 Kč
3-5 tis.	19	74 743	727 194 Kč	9,73 Kč	38 273 Kč
5-10 tis.	12	76 201	432 919 Kč	5,68 Kč	36 077 Kč
10-15 tis.	7	89 805	166 800 Kč	1,86 Kč	23 829 Kč
15-20 tis.	1	16 986	11 000 Kč	0,65 Kč	11 000 Kč
20-30 tis.	4	90 775	109 900 Kč	1,21 Kč	27 475 Kč
30-50 tis.	1	37 200	11 000 Kč	0,30 Kč	11 000 Kč
50-75 tis.	1	51 154	30 000 Kč	0,59 Kč	30 000 Kč

Putující kontejner - naše varianta mobilních svozů – v loňském roce vyrazil celkem 41x do 34 svazků obcí s celkem 325 tis. obyvateli a 2 městských částí HMP – Praha 4 a Praha 10. Svezl celkem 233 t EEZ. Vyjma synergického efektu, který má dopady na zvýšení povědomí o zpětném odběru

elektrozařízení (vylepené plakáty s informací o zpětném odběru ve všech 552 obcích nejméně 14 dní před konáním akce), je dalším pozitivem vysoká kompletnost spotřebičů, oproti sběru v rámci běžných mobilních svozů.

Spolupráce s kraji

Uzavřené smlouvy:

Liberecký, Jihomoravský, Plzeňský, Vysočina, Zlínský, Pardubický, Karlovarský, Středočeský

Aktivita:

Polepený autobus s informací o zpětném odběru jezdí ve všech smluvních krajích, pro všechny kraje byla připravena závěrečná zpráva s výsledky za rok 2010, ve všech krajích je vyhlašováno krajské kolo projektu Uklidme si svět a v neposlední řadě se ELEKTROWIN také účastní setkání s obcemi.

Akce pro spotřebitele:

Jihomoravský – exkurze s přednáškovým programem pro zástupce obcí ve firmách Steelmet, s.r.o. a RUMPOLD s.r.o., kde byla přítomna linka na zpracování 2. stupně chlazení; účast na soutěži obcí My třídíme nejlépe

Karlovarský - příprava brožurky vytipovaných měst a její distribuce, účast na třech akcích pro veřejnost;

Liberecký – v září ve sběrných dvorech 10 měst a obcí Liberecka ekologicko-naučná akce nazvaná *Zaskočte si pro radu, jak se zbavit odpadu*; akci navštívilo přes 3000 žáků a studentů mateřských, základních a středních škol; exkurze s přednáškovým programem pro zástupce obcí ve firmě PRAKTIK Systém, s.r.o., kde byla představena linka na zpracování chlazení v obou stupních

Pardubický - seminář pro ORP (společná akce pro kraj Pardubický a Královéhradecký); účast na 10 akcích pro veřejnost s názvem Barevný den; připojení k akcím Pardubické dožínky a Pardubice na bruslích; účast na soutěži obcí s názvem Perníková popelnice

Plzeňský – příprava a distribuce brožury pro obce Plzeň-sever (ve spolupráci s EKO-KOMEM); polep kontejnerů na směsný odpad; účast na akci pro veřejnost s názvem Radbůza Fest

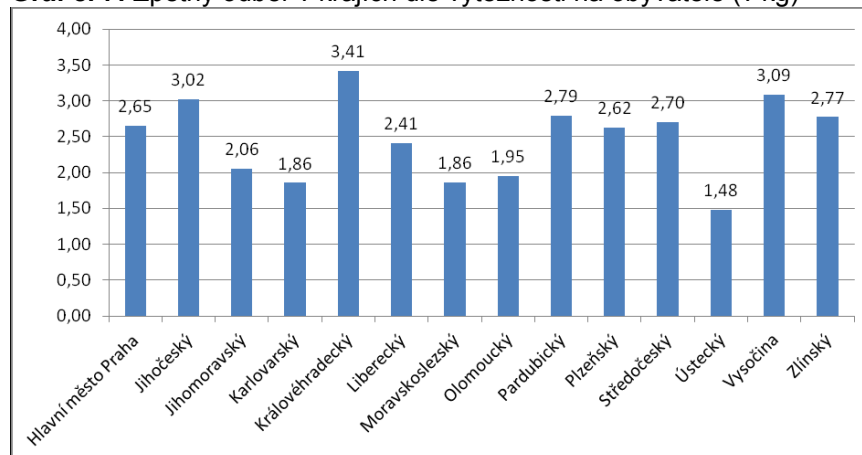
Středočeský - účast na Středočeských dožínkách v Lysé n. Labem – v rámci stánku Středočeského kraje jsme informovali návštěvníky o zpětném odběru EEZ, před hlavním vchodem stánek ELEKTROWINU, v sobotu obdrželi návštěvníci za přinesené EEZ slevu na vstup ve výši 50 Kč, celkem jsme vyplatili slevu za 120 elektrozařízení; účast na školeních pro zástupce obcí, pořádané EKO-KOMEM (16 školení)

Vysočina – v říjnu proběhla akce *Zaskočte si pro radu, jak se zbavit odpadu* – v 8 sběrných dvorech - akce se zúčastnilo přes 2700 žáků; účast na soutěži obcí s názvem My třídíme nejlépe; účast na semináři pro zástupce obcí a měst v Hrotovicích

Zlínský - programu pro děti „Do světa elektroodpadu“; školení ORP v Novém Hrozenkově; exkurze s přednáškovým programem pro zástupce obcí ve firmách Steelmet, s.r.o. a RUMPOLD s.r.o., kde byla představena linka na zpracování 2. stupně chlazení; vyhlášení soutěže obcí o Keramickou popelnici

Výsledky krajů jsou, s ohledem na jejich různou velikost a různý počet obyvatel, srovnatelné ve výtěžnosti na obyvatele. V hodnotách je uveden sběr bez ohledu na způsob sběru, do celkových výsledků vstupují tedy i výsledky za poslední prodejce a ostatní místa.

Graf č. 7: Zpětný odběr v krajích dle výtěžnosti na obyvatele (v kg)

Informovanost

Recyklujte s hasiči

Cílem projektu je přiblížit zpětný odběr dalším obyvatelům České republiky, a to především těm z menších měst a obcí, možnost zpětného odběru elektrozařízení. Bylo osloveno 5500 sborů dobrovolných hasičů z celé republiky, do konce roku se do projektu zapojilo 420. Záštitu nad projektem převzalo Sdružení hasičů Čech, Moravy a Slezska. Projekt disponuje vlastními webovými stránkami www.recyklujteshasici.cz

Uklid'me si svět (www.uklidmesisvet.cz)/ Recyklační hlídka

Na přelomu roku 2010/2011 stoupl konečný počet zaregistrovaných škol na celkem 739. Nárůst oproti roku 2010 tak činil 342%. V květnu, stejně jako v minulých letech, byl ukončen 4. ročník a vyhodnoceny výsledky, do kterých byly započítány i výsledky šesti proběhlých mezisoutěží.

Dne 4. října 2011 spolu s 5. Ročníkem soutěže, spustil ELEKTROWIN nový doprovodný podprojekt k Uklid'me si svět s názvem „Recyklační hlídka“. Tým ELEKTROWIN navštívil ve školním roce 2011/2012 100 škol s naučně zábavným programem, jehož cílem je nejen informovat děti o zpětném odběru a prostřednictvím nich i rodiče, ale také podpořit sběr vysloužilých elektrospotřebičů. Součástí programu jsou i atrakce z IQ parku.

Nenechme se zasypat

V září 2011 byla na Moravském náměstí v Brně a Náměstí Míru v Praze aranžována hromada vysloužilých spotřebičů. Dopoledne nebylo odhaleno, že za akcí stojí kolektivní systém ELEKTROWIN – zjišťovaly se reakce kolemjdoucích. Po 13. hodině došlo k odtajnění a zároveň byly poskytnuty rozhovory pro média. Cílem akce bylo upozornit na to, že vysloužilé elektrospotřebiče se mají odevzdávat na místa k tomu určená, tedy na místa zpětného odběru a možné následky netřídění. Součástí akce bylo i vyhlášení tzv. Železného týdne, který navazuje na tradici Železných sobot.

E-shop

Pilotní projekt podpory informovanosti prostřednictvím internetových obchodů spočívá zejména v prezentaci možnosti odvozu vysloužilého spotřebiče (nad rámec povinnosti kus za kus) formou banneru na webových stránkách internetových obchodů, a to v okamžiku objednání nového spotřebiče. Banner se objevuje spotřebiteli při každé objednávce některého z velkých domácích elektrospotřebičů - pračky, myčky, sporáky, sušičky, chladničky, mrazáky, za což obdrží internetový obchod příspěvek na informovanost o sběru vysloužilých elektrozařízení.

Ekonomika odpadového hospodářství v obcích ČR – aktualizace údajů za rok 2011

RNDr. Martina Vrbová, Ph.D.
EKO-KOM, a.s.

Po několika letech příprav a argumentů schválili naši zákonodárci posun horní – maximální hranice místního poplatku, kterým zpoplatňuje obec své občany za zajištění systému nakládání s odpady v obci. Iniciativa poslanců se opírala o ekonomické parametry, které charakterizují odpadové hospodářství obcí. Jedním z hlavních zdrojů dat byly výstupy z dotazníku systému EKO-KOM, který sleduje ekonomiku odpadového hospodářství obcí pravidelně již od roku 2001.

Znalost hlavních nákladových položek a faktorů, které je ovlivňují, je nezbytně nutná pro jakékoliv hodnocení a dlouhodobé plánování systémů nakládání s odpady. U obcí to platí dvojnásob, protože jsou odpovědné za odpad svých občanů a dalších subjektů, zapojených do obecních systémů. Finanční zdroje na pokrytí nákladů přitom pocházejí zejména z poplatků občanů a veřejných prostředků, kterými disponuje obec.

Sledování a pravidelné hodnocení ekonomických ukazatelů komunálního odpadového hospodářství je jedním ze základních předpokladů pro rozvoj stabilních regionálních systémů nakládání s odpady, které budou splňovat přísné nároky na ochranu životního prostředí, zajistí maximální využití odpadů při jejich recyklaci nebo výrobě tepla a energie, a přitom budou sociálně a ekonomicky únosné pro občany, obce a další subjekty v systému.

Ekonomické ukazatele komunálního odpadového hospodářství nejsou v ČR systematicky sledovány. Základním zdrojem dat jsou údaje AOS EKO-KOM, a.s. Údaje jsou získávány z ročního dotazníku o nakládání s komunálními odpady, který všechny obce zúčastněné v systému EKO-KOM poskytují jedenkrát ročně. Za rok 2011 zpracovávalo tento dotazník 5 993 obcí (10,457 mil. obyvatel).

Díky tomuto každoročnímu šetření byl získán unikátní soubor dat v časové řadě, který umožňuje detailní popis vývoje nákladů komunálního odpadového hospodářství. Konsolidované výstupy z dotazníků slouží jako podklad pro různé studie včetně např. Strategie rozvoje nakládání s odpady v obcích a městech ČR (SMO ČR, 2008, 2011). Výstupy z dotazníku budou každoročně poskytnuty SMO ČR.

V následujícím textu jsou presentovány údaje v rozsahu příspěvků z minulých let, aby byla zachována konzistence sledovaných dat.

Zdroj dat

Pro hodnocení ekonomických ukazatelů jsou vždy použity jen ty dotazníky, které jsou řádně vyplněné relevantními daty (údaje jsou poskytnuty v požadovaném rozsahu). Vzorek obcí, který byl použit pro hodnocení nákladovosti za rok 2011, byl sestaven z 5.180 obcí (tj. cca 83 % všech obcí v ČR) s více než 9,814 mil. obyvatel (tj. cca 94 % obyvatel ČR). Vzorek obcí, použitý k hodnocení, odpovídá republikovému statistickému rozdělení obcí do velikostních skupin.

Celkové náklady na odpadové hospodářství

Pro sledování a hodnocení ekonomických parametrů obecních systémů nakládání s odpady jsou od r.2001 používány základní položky, které měly a mají význam při stanovení nákladů. S časem samozřejmě význam některých položek klesá, naopak se objevují nové položky, které souvisejí s rozvojem odpadového hospodářství (např. rozvoj sběru bioodpadů, rozšíření sběrných dvorů apod.).

Pro zachování konzistence sledovaných ukazatelů jsou v tabulce č.1 uvedeny hlavní položky, které jsou sledovány dlouhodobě. Jsou uváděny jako měrné náklady, tj. v Kč/obyvatel/rok.

V roce 2007 byla základní sada ukazatelů rozšířena o další. Jedná se o podrobnější popis nákladovosti provozu sběrných dvorů, odděleného sběru využitelných odpadů podle komodit. Dále pak jsou sledovány náklady na informování obyvatel, náklady na sběr bioodpadů, administrativní náklady spojené s odpadovým hospodářstvím. Sledují se také další služby, které zajišťuje obec a při jejichž realizaci vznikají také odpady. Jedná se o veřejnou zeleň, údržbu veřejných prostranství atd. Další informace k těmto nákladům jsou uvedeny dále v textu.

U všech nákladových položek se jedná vesměs o provozní náklady (v případě investic je zahrnuta i část odpisů investice v daném roce, nikoliv však celková výše investic v daném roce).

Tabulka č.1 Vybrané náklady hospodaření s odpady v obcích (v Kč/obyvatel/rok)

	směsný odpad	objemný odpad	koše	tříděný sběr	NO	sběrné dvory	černé skládky	ostatní	celkem
r.2003	371,8	37,1	25,0	64,5	17,4	46,8	9,3	49,4	652,4
r.2004	415,8	41,9	27,5	75,4	19,5	52,0	11,8	52,5	687,0
r.2005	429,4	42,2	27,5	79,9	20,1	54,1	11,6	42,4	702,1
r.2006	463,2	45,3	29,3	98,4	18,0	56,2	11,8	23,0	747,0
r.2007	494,8	56,9	32,8	116,4	19,1	65,0	8,7	23,4	813,0
r.2008	511,1	49,3	51,3	121,6	19,9	88,0	12,5	20,5	865,2
r.2009	521,0	52,6	34,1	132,3	15,9	86,2	11,0	46,2	871,5
r.2010	522,0	50,1	36,5	136,2	14,5	89,4	11,1	59,4	881,9
r.2011	515,0	47,9	37,5	145,2	15,4	98,3	9,9	78,1	912,0

Zdroj: EKO-KOM, 2012

Hodnoty byly vždy stanoveny u obcí, které uvedly požadovaný údaj a nikoliv jako průměr za celý vzorek. V položce Ostatní jsou zahrnuty náklady spojené s provozem sběru bioodpadů, nakládání s odpady ze zeleně, náklady spojené s propagací a výchovou občanů v oblasti OH. Vzhledem k tomu, že množství obcí, které řeší nakládání s bioodpady samostatně, přibývá, bude tato položka uváděna do budoucna již samostatně. Náklady spojené s odděleným sběrem bioodpadů vykázalo 782 obcí a měst z celého vzorku (4,96 mil. obyvatel), přičemž v roce 2010 se jednalo pouze o 494 obcí. Průměrný náklad na sběr bioodpadu se pohyboval kolem 20 Kč/obyvatel/rok (některé obce a města nabízejí službu občanům za poplatek) a náklady spojené s veřejnou zelení se pohybovaly kolem 52 Kč/obyvatel/rok.

Odstraňování černých skládek představovalo nákladovou položku v r. 2011 pouze 678 obcí, tj. 13 % obcí ve vzorku. Nelegální skládky odpadu, vznikající v současnosti, obsahují často odpady, které náleží do režimu zpětného odběru – pneumatiky, zbytky autovraků, vyřazené elektrospotřebiče. Dále pak stavební odpady. Náklady spojené s likvidací nelegálních skládek jsou víceméně stabilní a nijak zásadně se nemění a to i při trvalém růstu cen za služby spojené s odstraňováním odpadů.

Celkové náklady na odpadové hospodářství obcí, uvedené v posledním sloupci tabulky, nejsou prostým součtem jednotlivých položek tabulky. Představují průměrnou hodnotu celkových nákladů jednotlivých obcí a zohledňují tak skutečnost, že v každé obci je jiný rozsah služeb zajišťovaných v rámci odpadového hospodářství.

Nárůst celkových nákladů obcí byl meziročně cca 3,4 %. Největší meziroční nárůst zaznamenala položka označená jako ostatní, kde je nárůst spojený s již uvedeným rozvojem sběru a nakládání s bioodpady.

Jako každoročně došlo k nárůstu nákladů tříděného sběru využitelných odpadů a to o celých 6,6 % meziročně. Je to způsobeno rozšiřováním služby v obcích a růstem celkového množství vytříděných využitelných odpadů. Část růstu nákladů je spojená také s růstem cen za poskytovanou službu.

O více než 10 % meziročně vzrostly náklady na provoz sběrných dvorů. Je to způsobeno zřejmě nárůstem počtu sběrných dvorů, ale také nárůstem množství objemných odpadů, k jejichž sběru jsou dvory stále více využívány. To dokládá i pokles nákladů spojených s mobilním sběrem objemných odpadů velkokapacitními kontejnery.

Průměrné náklady na provoz odpadového hospodářství v obcích ČR byly pro rok 2011 stanoveny na 912,0 Kč ± 64,5 Kč/obyvatel/rok. Tabulka č.1 potvrzuje, že průměrné skutečné náklady obcí na odpadové hospodářství se blíží k tisícikoruně za občana. Tolik mediálně diskutované zvýšení horní hranice místního (poplatek za provoz systému shromažďování, sběru komunálních odpadů) přitom umožní obcím uplatnit reálné náklady při standardním meziročním růstu nákladů tak na dva až tři roky. V té době by ovšem měl existovat nový skládkovací poplatek, který výrazně zvýší náklady spojené

s odstraňováním směsných komunálních odpadů, a ona nová hranice nebude opět stačit. Proto je nutné v novém zákoně změnit i koncepci zpoplatnění občanů v OH obcí, aby mohly být promítnuty reálné náklady bez omezení přesně danou částkou v zákonné normě.

V tabulce č. 2 je uveden přehled základních nákladových položek za rok 2011 ve velikostních skupinách obcí. Vyšší celkové náklady vykazují obce a města mezi 4-10 tis. obyvateli. Nejvyšší průměrné náklady na OH jsou vykázány ve městech s 10-20 tis. obyvateli. Vyšší náklady vykazuje hl. m. Praha. Dlouhodobě jsou vyšší náklady vykazovány také u nejmenších obcí do 500 obyvatel.

Tabulka č.2 Vybrané náklady v r.2010 (v Kč/obyvatel/rok)

Velikost obce	tříděný sběr	směsný KO	sběrný dvůr	objemný odpad	koše	NO	celkem
do 500	158,6	571,4	76,3	73,7	83,3	41,6	916,4
501 - 1 000	134,0	527,7	83,4	67,7	15,6	29,7	849,0
1001 - 4000	132,1	494,4	116,5	64,9	20,3	22,3	852,1
4 001 - 10 000	123,7	475,4	125,2	54,1	40,7	9,2	937,0
10 001 - 20 000	117,7	471,3	141,5	35,7	45,7	7,7	1 010,0
20001 - 50000	122,8	459,7	103,6	34,4	44,6	4,3	903,4
50 001 - 100 000	113,8	456,0	97,8	43,0	38,2	2,4	928,7
100 001 - 1 mil.	136,3	551,1	73,4	34,5	27,4	27,1	816,4
nad 1 mil.	254,8	608,5	44,1	40,0		2,1	988,7
Celkem	145,2	515,0	98,3	47,9	37,5	15,4	912,0

Zdroj: EKO-KOM, a.s.s, 2012

Rozdíly v nákladech nejsou jen ve velikostních skupinách, ale také v různých oblastech republiky. K porovnání jsou potom vhodnější jednotkové náklady na tunu odpadu, pro který je zajištěno nakládání (viz další text). Takové jednotkové náklady pak korespondují většinou s cenami služeb odpadářských firem v jednotlivých svozových oblastech a ve spádových oblastech jednotlivých zařízení pro nakládání s odpady.

Směsný komunální odpad

Nejvýznamnější nákladovou položkou pro všechny obce bez rozdílu je již několik let svoz a odstraňování směsných komunálních odpadů (47 - 68 % z celkových nákladů na OH v obci). Produkce směsných komunálních odpadů, kterou vykázaly obce zapojené v systému EKO-KOM, byla v roce 2011 v průměru 217,4 kg/obyvatel/rok (o cca 2 % méně než v r.2010).

Náklady na svoz a odstranění směsného KO se pohybují v rámci velikostních skupin obcí mezi 456 – 609 Kč/obyvatel/rok (průměr 511 Kč/obyvatel/rok). V přepočtu na jednu tunu svezeneho a odstraněného směsného KO to představuje cca 2 369 Kč ± 418 Kč..

Tříděný sběr

Druhou nejvýznamnější nákladovou položkou se stal v několika posledních letech tříděný sběr využitelných složek komunálních odpadů (především se jedná o komodity papír, plast, sklo, nápojové kartony). V roce 2011 tvořil 11,7 – 25,8 % z celkových nákladů na odpadové hospodářství obcí (průměr 15,9 %). Náklady jsou dány jednak investicí do sběrových nádob (pokud obec takovou investici učiní) a jednak vlastními provozními náklady. Ty jsou velmi variabilní, protože jsou do jisté míry ovlivňovány mírou poptávky a cenami druhotných surovin a rozsahem systému tříděného sběru. Důležitou roli hraje také cenová politika svozových firem v jednotlivých regionech.

Náklady na tříděný sběr byly v roce 2011 ve sledovaném vzorku 145,2 ± 43,7 Kč/obyvatel/rok (rozptyl nákladů je cca 30 %). Rozdílnost nákladů ve velikostních skupinách obcí ukazuje tabulka č.3.

Tabulka č.3 Orientační náklady na tříděný sběr využitelných odpadů ve vzorku (r.2011)

Velikost obce	Kč/obyv.	kg/obyv.	Kč/kg
do 500	158,6	33,7	4,7
501 - 1000	134,0	31,5	4,3
1001 - 4000	132,1	33,3	4,0
4001 - 10000	123,7	33,3	3,7
10001 - 20000	117,7	33,9	3,5
20001 - 50000	122,8	33,6	3,7
50001 - 100000	113,8	23,5	4,9
100001-1 mil.	136,3	24,5	5,6
nad 1 mil.	254,8	40,2	6,3
Celkem	145,2	32,7	4,4

Zdroj:EKO-KOM, a.s., 2012

V tabulce je kromě jednotkových nákladů na 1 obyvatele také uvedena výtěžnost sběru využitelných odpadů, který je organizován obcemi (papír, plast, sklo, nápojové kartony sbírané do veřejné sběrné sítě kontejnerů nebo pytlů), a k tomu vztažené náklady v Kč na 1 kg tříděných odpadů (bez rozlišení jednotlivých komodit). Pro dokreslení rozdílů v nákladech (a tedy i cenách) je uvedena tabulka č.4, která ukazuje totéž jako tabulka č.3, ale pouze pro nejnákladnější komoditu – plast.

Tabulka č.4 Orientační náklady na tříděný sběr plastových odpadů ve vzorku (r.2011)

Velikost obce	kg/obyv.	Kč/obyv.	Cena Kč/t	Kč/kg/obyv.
do 500	11,5	96,6	8 410,1	8,4
501 - 1000	10,8	82,1	7 592,5	7,6
1001 - 4000	10,7	71,5	6 673,9	6,7
4001 - 10000	9,4	66,7	7 077,9	7,1
10001 - 20000	9,0	56,8	6 303,3	6,3
20001 - 50000	7,5	47,3	6 324,7	6,3
50001 - 100000	6,0	55,8	9 258,4	9,3
100001-1 mil.	6,4	neuvedeno	7 721,7	
nad 1 mil.	9,3	113,0	12 177,1	12,2
Celkem	9,0	72,5	8 025,4	8,0

Zdroj:EKO-KOM, a.s., 2012

Rozdíly jsou nejen ve velikostních skupinách, ale také v regionech, či spíše jednotlivých svazových oblastech. Rozdíly jsou dány především efektivností systému sběru a svozu využitelných odpadů. Nízká výtěžnost tříděného sběru a přitom vysoké náklady na jednotkové množství svědčí většinou o nesprávně nastaveném systému v obci či celé svazové oblasti. Z tohoto pohledu se jeví méně efektivní systémy tříděného sběru odpadů ve velkých městech (50 tis. – 1 mil. obyvatel).

Ostatní náklady

V roce 2009 se rozšířil soubor sledovaných údajů o další položky (náklady spojené s odpady z údržby veřejné zeleně, náklady za úklid veřejných prostranství) a jiné položky detailněji popsal (sběr objemných a bezpečných odpadů a provoz sběrných dvorů, tříděný sběr odpadů).

Zajímavou položkou jsou administrativní náklady, které zřejmě nelze promítat do přímých nákladů obce na OH, nicméně v praxi představují zejména náklady spojené s výběrem a správou poplatků od občanů, případně dalších subjektů zapojených do systému obce. V roce 2008 se tyto náklady pohybovaly kolem 20,5 Kč/obyvatel/rok, v roce 2009 to bylo 18,6 Kč/obyvatel/rok, v roce 2010 se jednalo o 19,3 Kč/obyvatel/rok, v r.2011 o 19,4 Kč/obyvatel/rok. Nejvyšší náklady jsou přitom vykázány v obcích a městech o velikosti 4-20 tis. obyvatel.

V menších obcích probíhá sběr nebezpečných odpadů mobilním způsobem. V r.2011 vykázalo tento sběr 3 349 obcí (převážně obce do 4 tis. obyvatel). 836 obcí a měst vykázalo sběr nebezpečných

složek KO v rámci svých sběrných dvorů, přičemž náklady na NO tvoří cca 13 % veškerých provozních nákladů sběrného dvora.

Pouze 19 % sledovaných obcí uvedlo také náklady spojené s přímým informováním a výchovou obyvatel ke správnému nakládání s odpady. Průměrný náklad přitom činil 6,1 Kč/obyvatel/rok.

Bilance nákladů a příjmů v odpadovém hospodářství obcí

Odpadové hospodářství obce má samozřejmě svoji příjmovou část. Ta je tvořena nejčastěji poplatky od občanů, platbami podnikajících nebo právnických osob („živnostníků“) zapojených do systému obce a případně tržbou za prodej druhotných surovin získávaných z odpadů. Významnou položku tvoří také odměny systému EKO-KOM a případně úspora nákladů či platby kolektivních systémů zpětného odběru elektrozařízení.

Přehled průměrných příjmů ve velikostních skupinách obcí za rok 2010 ukazuje tabulka č.5.

Další příjmovou položku, která je od roku 2009 nově sledována, jsou příjmy za odpady od chatařů (za rekreační objekt). V roce 2011 tento druh příjmu vykazalo téměř 57 % obcí z celého vzorku. Jedná se převážně o obce do 4 tis. obyvatel. Průměrný příjem činil 27 Kč/obyvatel/rok.

Tabulka č.5 Bilance příjmů a nákladů v OH obcí dle velikostních skupin v Kč/obyvatel/rok (r.2011)

Velikost obce	Příjmy							Náklady celkem	průměrně obec doplácí
	Od obyvatel	živnosti	druhotné suroviny	od chatařů	Odměna EK	Odměna KS	celkem		
do 500	406,2	35,7	40,5	59,2	105,5	13,9	661,0	916,4	28%
501-1000	416,3	35,3	29,5	46,9	97,2	13,1	638,4	849,0	25%
1001-4000	426,7	45,0	21,8	34,0	99,7	11,2	638,5	852,1	25%
4001-10000	441,2	53,0	16,5	16,3	104,6	8,0	639,6	937,0	32%
10001-20000	449,5	72,2	30,7	6,7	100,4	7,5	666,9	1 010,0	34%
20001-50000	452,4	46,3	18,2	3,3	89	5,1	614,3	903,4	32%
50001-100000	438,5	1,8	85,2	4,7	80,5	15,0	625,6	928,7	33%
100 001 -1 mil.	451,8		33,2		76,8	1,8	563,6	816,4	31%
nad 1 mil.	560,1	1,3	9,5		125,2		696,1	988,7	30%
Celkem	454,1	29,4	20,5	27,0	98,2	8,4	637,6	912,0	30%

Zdroj: EKO-KOM, a.s., 2012

Průměrný poplatek od občanů v r. 2011 činil cca 454,1 Kč/obyvatel. Celkově se oproti předchozím letům průměrná platba na občana mírně zvýšila a to i v nejmenších obcích.

Příjmy za prodej druhotné suroviny vyrobené z vyříděných komunálních odpadů, resp. za prodej vyříděných odpadů, ze kterých se potom vyrobí druhotná surovina, uvedlo jen 17,5 % obcí sledovaného vzorku, přičemž se jednalo z 91 % o obce do 4 tis. obyvatel. Samosprávy obcí si bohužel neuvědomují hodnotu vyříděných odpadů. I v době příznivých cen druhotných surovin řada obcí platí odpadářským firmám platbu spojenou s úpravou vyříděných odpadů. Přitom AOS EKO-KOM úpravu drtivé většiny vyříděných komunálních odpadů (jejich obalovou složku) dotuje přímo provozovatelům dotřídňovacích linek.

Příjmy za zajištění zpětného odběru od AOS a KS se zvyšují. Příjmy ze systému EKO-KOM vzrostly zejména díky nárůstu celkového množství vyříděných plastů a skla a rovněž změnám v odměnách pro obce. U kolektivních systémů se jedná spíše o významnou úsporu nákladů obcí spojených s odstraňováním nebezpečných odpadů, která ale není v tabulce vyčíslena.

U zpoplatňování živnostníků a právnických osob zapojených do systému obce uvedlo údaje cca 30 % obcí z celého vzorku. Více je tato možnost využívána v menších obcích a městech.

Jak vyplývá z tabulky č. 4, obce v ČR doplácí průměrně cca 30 % nákladů na odpadové hospodářství ze svých rozpočtů. Otázkou je, nakolik obce uplatní možnost promítnutí nákladů do plateb občanům v souvislosti s letošním zvýšením horní hranice místního poplatku. Komunální odpad bohužel není jen odpadem, ale také poměrně významným politickým prvkem v činnosti samospráv obcí.

Hodnocení nákladů na hospodaření s komunálními odpady v obcích ČR

Mgr. Barbora Němcová

Ředitelka Institutu pro udržitelný rozvoj měst a obcí

Náklady na odpadové hospodářství obcí jsou jednou z důležitých položek všech obecních rozpočtů. Jejich výše pak souvisí se stanovením poplatků pro občany. Výše nákladů je ovlivněna rozsahem služeb, které obec zajišťuje při hospodaření s odpady. Přestože je rozsah služeb při nakládání s odpady obdobný na území celé ČR, rozdíly v cenách, které obce hradí, jsou obrovské. Z tohoto důvodu je nutné, aby obce měly dlouhodobě k dispozici objektivní hodnocení nákladů a s tím související cenové rozpětí jednotlivých služeb v odpadovém hospodářství.

Takové vyhodnocení v podobě studie v současné době připravuje Institut pro udržitelný rozvoj měst a obcí, o.p.s. (IURMO).

IURMO je obecně prospěšná společnost založená Svazem měst a obcí ČR (SMO ČR) za účelem zpracování odborných projektů a studií s cílem prosazování a obhajování zájmů a potřeb samospráv měst a obcí.

Hlavní cíle studie jsou:

- zhodnotit aktuální ekonomický rámec odpadového hospodářství (OH) obcí v ČR a to včetně základních nákladových položek, které charakterizují hlavní činnosti při zajištění nakládání s odpady v obcích a
- připravit metodiku hodnocení a predikce nákladů na odpadové hospodářství v obcích, která by umožnila obcím získat dostatečné informace o reálném rozpětí cen služeb v odpadovém hospodářství.

IURMO spolupracuje na řešení s EKO-KOM, a.s., která je dlouhodobě jediným subjektem v ČR, který sleduje a statisticky vyhodnocuje ekonomické ukazatele OH obcí a to na základě ročního dotazníku o systému nakládání s komunálními odpady. Tento dotazník v současné době zpracovává cca 6 tis. obcí z celé ČR zapojených do systému EKO-KOM, zajišťujícího zpětný odběr a využití obalových odpadů. Jedná se o jedinečný soubor dat sbíraný již od roku 2003. Konsolidované výstupy z jeho ekonomické části budou poskytnuty IURMO jako jeden z podkladů pro zpracování celé studie.

IURMO provede také vlastní dotazníkové šetření u vybraných obcí a měst, svozových firem a dalších firem, které zajišťují úpravu a další nakládání s odpady včetně skládkování a spalování. Sledovány budou také technické parametry sběru, svozu a následného nakládání s odpady tak, aby mohla být zhodnocena jejich reálná nákladovost. Tým odborníků IURMO pak následně všechny získané údaje vyhodnotí. Na základě datových výstupů, zkušeností z ČR a zahraničí s ekonomickými modely bude vypracována metodika na hodnocení a stanovení nákladů OH obcí, která bude hlavním výstupem projektu.

Studie bude dokončena v průběhu letošního podzimu. Výsledky studie by měly umožnit nastavit každoročně rámec pro ceny v odpadovém hospodářství obcí, který pro ně bude využitelný zejm. při vyjednávání smluvních služeb, pro stanovování výše nově navrhovaného jednotného místního poplatku za provoz systému OH obce dle skutečných cen bez horní hranice a případně bude východiskem i pro věcně regulované ceny v odpadovém hospodářství, které SMO ČR navrhuje. Vybrané výstupy studie včetně výše uvedeného cenového rámce by měly být zveřejněny na webových stránkách SMO ČR. Metodika navržená ve studii by se měla stát základem pro pravidelné vyhodnocení cenového rámce, které by mohl IURMO každoročně pro potřeby SMO ČR zpracovávat.

Soukromé nebo komunální zajištění odpadových služeb v obcích?

Ing. Jan Slavík, Ph.D.

IEEP, Institut pro ekonomickou a ekologickou politiku při VŠE Praha
slavik@ieep.cz

V souvislosti s důsledky světové finanční krize, jež mají mimo jiné podobu napjatých obecních rozpočtů, se stále více diskutují úsporná opatření, a to včetně úsporných opatření v oblasti obecních systémů nakládání s odpady. Je řešením rostoucího tlaku na výdajovou stránku obecních rozpočtů privatizace odpadových služeb do soukromých rukou? Nebo naopak ponechání odpadových služeb v rukách obce? Nebo snad kombinace obou způsobů? Organizace odpadových služeb v zahraničí (např. v Německu, Rakousku, či Belgii) však nabízí ještě další způsob, který by mohl být inspirací pro Českou republiku – spolupráci obcí na zajištění odpadových služeb (*intermunicipal cooperation*). Který z těchto způsobů organizace odpadových služeb je nejlepší?

Hodnocení organizace odpadových služeb se v minulosti věnovala celá řada vědeckých prací z celého světa, jež měly jeden jediný úkol: doporučit obcím takovou organizaci odpadových služeb, která je nejen spojena s minimálními náklady, ale současně nabízí nejvyšší možnou kvalitu odpadových služeb. Komplexnost problematiky organizace odpadových služeb nedovoluje uvést všechny relevantní argumenty pro a proti jednotlivým způsobům poskytování odpadových služeb, a proto se v tomto textu zaměříme pouze na efektivitu poskytovaných služeb, jejich kvalitu a zmíníme některé z dalších argumentů, které mohou být významným faktorem při rozhodování obcí o výběru způsobu poskytování odpadových služeb. Hlubší analýzu obsahuje publikace Slavík, J. Privatizace odpadových služeb v městech a obcích – vybrané problémy, která vyjde v nakladatelství Alfa Publishing v červnu tohoto roku.

Efektivnost

Většina vědeckých studií, analýz, či článků (např. Savas, 1977; Savas, 1981; McDavid, 1985; Dubin a Navarro, 1988; Domberger et al., 1995; Wayne, 1995; Walls, 2003; Walls et al., 2003 a řada dalších) se shoduje v závěru, že soukromé zajištění odpadových služeb je efektivnějším cestou, jak poskytovat odpadové služby. Proč tomu tak je? Za příčinu vyšší efektivnosti soukromého zajištění považují Sheshinski a López-Calva (2003) rozdíly v cílech podnikání státem vlastněných a soukromých firem. Zatímco soukromé podnikání se orientuje na maximalizaci zisku, pak manažerské rozhodování v případě veřejných firem je do značné míry závislé na politické moci v podobě snahy maximalizovat zaměstnanost a politickou prestiž a současně není vystaveno riziku bankrotu.

Dalším důvodem je absence trhu v případě veřejného poskytování odpadových služeb. Přírozeným mechanismem, který v soukromém sektoru určuje úspěšnost firmy, je trh. Sheshinski a López-Calva (2003) se domnívají, že v případě veřejných firem tento mechanismus chybí. Hlavním důvodem je skutečnost, že veřejně vlastněné firmy nejsou v pravém slova smyslu „obchodovány na trhu“. Jejich manažeři necítí tlak konkurence a riziko převzetí jiným vlastníkem nebo bankrotu v případě, že výkonnost firmy klesá. Vlastníci veřejných firem často obtížně sledují a ovlivňují výkonnost podnikání. Autoři rovněž dodávají, že ani dluhové trhy nemohou „umravnit“ veřejné manažery, protože dluh veřejného podniku je vlastně veřejným dluhem, který je poskytován a obchodován na základě odlišných podmínek.

Významný vliv na efektivnost poskytování odpadových služeb má i míra konkurence. Dubin a Navarro (1988) shrnují výsledky dostupných analýz, z nichž vyplývá, že je soukromé zajištění odpadových služeb efektivnější než veřejné s tím, že překvapivým závěrem je vyšší efektivnost soukromých monopolů v porovnání s plně konkurenčním prostředím soukromých firem (o 26 – 48 %). Současně autoři dodávají, že soukromé monopoly jsou o 27 – 37 % efektivnější než veřejné monopoly. Domberger et al. (1995) na základě svých šetření dospívá k závěru, že soukromé zajištění vede k úspoře nákladů oproti veřejnému ve výši 20 %. Zároveň ale dodává, že klíčovým faktorem, který ovlivňuje efektivnost, je míra konkurence.

Analýzy provedené v ČR pod autorským vedením prof. Františka Ochraný dokládají i na příkladu odpadových služeb, že neexistence konkurence a veřejné vlastnictví neposkytují dostatečné stimuly pro vyšší efektivnost poskytovaných služeb. Ochraný a kol. (2007) uvádí, že nejdrazším způsobem

zajištění odpadových služeb je zajištění prostřednictvím obecních obchodních společností, jež jsou pověřené zajišťováním veřejných služeb bez výběrového řízení. Míra efektivnosti roste s nárůstem konkurence (účast ve výběrovém řízení) a změnou vlastnictví.

Proč i přes vyšší efektivnost soukromého poskytování veřejných služeb je většina odpadových služeb poskytována veřejně? Pack (1987) vidí jako hlavní příčinu vládního poskytování veřejných služeb:

- snahu o nápravu tržních selhání, jež mají za následek, že některých statků a služeb poskytuje trh nedostatečné množství (např. statků a služeb spojených s využíváním přírodních statků), nebo je neposkytuje vůbec. Současně je zajišťování některých lokálních služeb spojeno s produkcí externalit (např. sběr a svoz komunálních odpadů), které nejsou internalizovány trhem, a proto je jejich poskytování garantováno veřejně.
- snahu o rovnost (equity) – veřejný sektor v tomto případě realokuje zdroje, a to cílenou redistribucí a poskytováním některých statků a služeb tak, aby měli všichni stejné podmínky.
- paternalismus – tendence veřejné správy jednat za lhostejné, neinformované či „líné“ domácnosti.
- altruismus – snaha zvýšit blahobyt obyvatel obce.

Kvalita

Kvalita hraje vedle nákladové efektivnosti rovněž významnou roli v rozhodování o způsobu zajištění odpadových služeb. Odpůrci privatizace velmi často uvádí, že vyšší efektivnost soukromého poskytování odpadových služeb jde obvykle na úkor jejich kvality. Na jedné straně tedy přiznávají, že soukromé subjekty provozují odpadové služby s nižšími náklady, ale ty jsou vykoupeny nižší kvalitou poskytované služby.

Při hledání odpovědi na otázku, proč by soukromé provozování mělo vést k nižší kvalitě poskytovaných služeb, je často uváděn argument tzv. **neúplných smluv** (*incomplete contracts*). Jedná se o nemožnost smluvního ukotvení všech relevantních skutečností týkajících se požadované kvality služeb, nedostatečnou administraci smlouvy, resp. její monitoring (Shleifer, 1998; Poole a Fixler, 1987). Otázkou úplných a neúplných smluv, resp. otázkou kvality soukromého poskytování veřejných služeb se zabývá i Lindqvist (2007). Výsledky jeho výzkumu ukazují, že soukromé firmy jsou levnější v případě služeb s nižší úrovní kvality, ale dosahují horších nákladových výsledků v případě služeb s vyšší úrovní kvality, nebo pokud je problematické měřit kvalitu poskytované služby. Argument o nižší kvalitě veřejných služeb u soukromých poskytovatelů však naráží na závěry řady empirických analýz, které dokládají opak. Např. Domberger et al. (1995) na základě šetření u zhruba 60 provozovatelů dochází k závěru, že zavedení konkurence a privatizace veřejných služeb soukromému poskytovateli nevedlo k následnému snížení kvality. Naopak v řadě případů došlo ke zvýšení kvality, jež bylo současně doprovázeno nižší cenou.

Jakkoli jsou ekonomické a kvalitativní argumenty ve prospěch privatizace významné, řada autorů se domnívá, že klíčovým faktorem pro rozhodování o institucionálním uspořádání je míra politické podpory a možnost dosahovat prostřednictvím privatizace specifických politických cílů. Sappington a Stiglitz (1987) se například domnívají, že argumenty pro veřejné poskytování služeb jsou čistě normativní a mají podobu přesvědčení, že soukromý poskytovatel by mohl selhat v úsilí dosáhnout společenských cílů, jichž chtějí politici dosáhnout. Veřejné poskytování je tak výsledek politické volby, která přináší politické užitky – ať již se jedná o podporu různých lokálních sdružení, unií a spolků, možnost najímat příbuzné, resp. sponzory do veřejných firem, či možnost zaměstnat příznivce lokální vlády na politických projektech.

Rozhodování o privatizaci veřejných služeb je současně i otázkou maximalizace příjmů politiků neboli otázkou korupce. Dle Shleifera (1998; 17) má korupce dva aspekty. Na jedné straně vystavuje veřejné zajištění služeb vládní zaměstnanec korupci a na straně druhé je i privatizace spojená s korupcí. Výměnou za příspěvky na volební kampaň nebo korupci mohou politici upřednostňovat neefektivní poskytovatele, přehlížet neschopnost těchto poskytovatelů zajistit požadovanou kvalitu služby, resp. pochybit při vynucování jiných smluvních ustanovení.

Shleifer (1998) dochází k závěru, že nejefektivnější zajištění služeb v některých zemích nezajistí ani veřejný poskytovatel, ani soukromý subjekt vybraný díky korupci, ale zcela neregulovaný soukromý trh. Tato organizace trhu podle něj sice nedokáže zabezpečit realizaci společenských cílů, ale její výhodou je velký tlak na efektivnost a redukci korupčního prostředí. V ekonomice se slabými institucemi bude lepší mít plně soukromý svoz odpadu než svoz odpadů vládními zaměstnanci, či

soukromým subjektem, který získal smlouvu tím, že uplatil příslušné úředníky. Právě z tohoto důvodu Poole a Fixler (1987) doporučují, aby byl problém s korupcí vyřešen co nejotevřenější organizací výběrových řízení.

Dalším argumentem, který obvykle hovoří pro veřejné poskytování odpadových služeb (Pavel, 2007), jsou tzv. transakční náklady neboli náklady managementu spojené s poskytováním služby. Tyto náklady vznikají jak v případě, kdy jsou služby zajišťovány veřejně, tak soukromě (Brown-Potoski, 2005). V případě soukromého zajištění, kdy města a obce uzavírají smlouvy s externím poskytovatelem služby, jsou příkladem transakčních nákladů náklady na vyjednávání, implementaci, monitoring a vynucování jednotlivých ustanovení smluvního vztahu. Znalost transakčních nákladů tak umožňuje racionalizovat celý proces uzavírání smluv tak, aby byl administrativně co nejméně náročný. Nelson (1997) v této souvislosti uvádí, že místní vlády a samosprávy snažící se o minimalizaci nákladů budou porovnávat náklady na byrokracii (v případě veřejného zajištění) s náklady na uzavírání, monitoring a vynucování smluvních ustanovení (v případě soukromého zajištění). Je zřejmé, že převyšují-li náklady spojené s tvorbou smlouvy náklady byrokracie, tak bude upřednostňované veřejné zajištění.

Ve prospěch veřejného poskytování odpadových služeb mluví i argument výnosů z rozsahu (*economies of scale*) a výnosů ze zahuštění svozu odpadu (*economies of density*). Konkurence může být v případě těchto efektů paradoxně překážkou efektivního zajištění odpadových služeb, a proto je veřejné poskytování považováno za jediný způsob, jak dosáhnout uvedených výnosů a tím i vyšší efektivity odpadových služeb. S tímto argumentem souvisí i další argument obhajující veřejné poskytování odpadových služeb – vznik přirozených monopolů a obava ze zneužívání monopolního postavení provozovatele odpadových služeb v případě, že je tímto poskytovatelem soukromý subjekt. Nicméně Demsetz (1968), ale i např. Domberger a Jensen (1997) se domnívají, že existence přirozeného monopolu nemusí nutně vést ke snížení alokační efektivnosti v důsledku uplatnění vyšší než konkurenční ceny. Toto chování je obvykle přisuzováno zejména soukromému sektoru, avšak jak Chamberlin a Jackson (1987) dokládají, pak snaha dosáhnout určitého stupně „tržní síly“ je typická jak pro soukromé, tak veřejné subjekty. V souvislosti se zneužíváním monopolního postavení Demsetz (1968) tvrdí, že strach z vyšších cen není z ekonomického hlediska oprávněný. Velmi významným faktorem, který ovlivňuje míru monopolní síly a tedy i schopnost uplatňovat vyšší než konkurenční cenu, je právě míra konkurence. Čím vyšší je konkurence mezi poskytovateli odpadových služeb, tím nižší je pravděpodobnost zneužívání monopolního postavení firem, které pro obce odpadové služby zajišťují. V situaci, kdy obce vypisují výběrová řízení o zajištění odpadových služeb externími firmami (soukromými, či veřejnými), čímž vytváří dočasné monopoly, je konkurence zajištěna periodickým opakováním výběrových řízení (zhruba 4 – 5 let).

Závěr

Jak je zřejmé z předchozího výčtu argumentů porovnávajících veřejné a soukromé poskytování odpadových služeb, pak obě vlastnické formy mají své výhody a nevýhody. Reakcí na snahu využít výhod soukromého zajištění a současně si zachovat výhody veřejné garance odpadových služeb, je spolupráce obcí. Jedním z hlavních cílů spolupráce obcí je snížit náklady na poskytování odpadových služeb, které zatěžují obecní rozpočty. Cestou, jak snížit jednotkové náklady na nakládání s odpady, je nejen tlak konkurence, ale i realizace úspor z rozsahu a hustotních efektů. Čím větší je obsluhovaná oblast, tím více mohou provozovatelé odpadových služeb optimalizovat celý systém nakládání s odpady, vč. vytížení kapacit zařízení na využití a odstranění odpadu. Výsledkem je snížení jednotkových nákladů systému a nižší zátěž obecních rozpočtů.

Vedle úspor z rozsahu má spolupráce obcí ještě další ekonomické výhody, které Osner (2012) shrnuje do následujících bodů:

- optimální vytížení kapitálových statků (např. zařízení na nakládání s odpady) a personálu,
- orientace a specializace podnikových jednotek čistě na obchodní procesy,
- flexibilita při snaze reorganizovat a přizpůsobovat jednotlivé výkony systému,
- transparentní bilance nákladů a vztah mezi dodavatelem a odběratelem služeb (neboli jasné povědomí o nákladech systému),
- odměňování jak vedoucích pracovníků, tak dalších pracovníků dle výkonnosti,
- přizpůsobené a flexibilní organizační formy

I přes nesporné výhody spolupráce obcí však skutečný dopad na efektivitu a kvalitu poskytovaných odpadových služeb v ČR ukáže až budoucnost, která do značné míry závisí na vytvoření vhodných legislativních podmínek.

Seznam literatury

- BROWN, T.L.- POTOSKI, M. 2005. Transaction Costs and Contracting: The Practitioner Perspective. *Public Performance & Management Review*. Vol. 28, No. 3 (March, 2005), pp. 326 - 351
- DOMBERGER, S. - HALL, CH.- LI, E. 1995. The Determinants of Price and Quality in Competitively Tendered Contracts. *The Economic Journal*. Vol. 105. No. 433 (Nov., 1995), pp. 1454 - 1470
- DEMSETZ, H. 1968. Why Regulate Utilities. *Journal of Law and Economics*, Vol. 11, No. 1 (Apr., 1968), pp. 55 - 65
- DOMBERGER, S. JENSEN, P. H. 1997. Contracting out by the Public Sector: Tudory, Evidence, Prospects. *Oxford Review of Economic Policy*, Vol. 13, No. 4, pp. 67 - 78
- DUBIN, J.A.- NAVARRO, P. 1988. How Markets for Impure Public Goods Organize: The Case of Household Refuse Collection. *Journal of Law, Economics & Organization*. No. 4(Autumn, 1988), pp. 217-241.
- CHAMBERLIN, J. R. – JACKSON, J. E. 1987. Privatization as Institutional Choice. *Journal of Policy Analysis and Management*. Vol. 6, No. 4, Privatization: Theory and Practice. (Summer, 1987), pp. 586 - 604
- LINDQVIST, E. 2007. Will Privatization Reduce Costs? SSE/EFI Working Paper Series in Economics and Finance No. 660.
- McDAVID, J.C. 1985. The Canadian Experience with Privatizing Residential Solid Waste Collection Services. *Public Administration Review*. Vol. 45. No. 5 (Sep. – Oct., 1985), pp. 602 - 608
- NELSON, M. A. 1997. Municipal Government Approaches to Service Delivery: An Analysis from a Transaction Cost Perspective. *Economic Inquiry*. Vol. 35 (Jan., 1997), pp. 82 - 96
- OCHRANA, F. - ŠUMPÍKOVÁ-FANTOVÁ, M. – PAVEL, J. – NEMEC, J. a kol. 2007. Efektivnost zabezpečování vybraných veřejných služeb na úrovni obcí. Praha: Nakladatelství Oeconomica, Vysoká škola ekonomická v Praze. ISBN 978-80-245-1259-4
- OSNER, A. 2012. *Kommunale Dienstleistungspartnerschaften durch Shared Services – Mit weniger Ressourcen effektiver verwalten*. Bertelsmann Stiftung. Přístup z WWW: <http://www.gkv-altenberge.de/dokumente/aktuelles/Kommunale%20Dienstleistungspartnerschaften.pdf>, citace <30-03-3012>
- PACK, J. R. 1987. Privatization of Public-Sector Services in Theory and Practice. *Journal of Policy Analysis and Management*. Vol. 6, No. 4, Privatization: Theory and Practice. (Summer, 1987), pp. 523 – 540
- PAVEL, J. 2007. Ekonomické aspekty veřejných zakázek. Habilitační práce. Masarykova univerzita Brno. Ekonomicko-správní fakulta.
- POOLE, R. W. – FIXLER, P. E. 1987. Privatization of Public-Sector Services in Practice: Experience and Potential. *Journal of Policy Analysis and Management*. Vol. 6, No. 4, Privatization: Theory and Practice. (Summer, 1987), pp. 612 - 625
- SAPPINGTON, D. E. M. – STIGLITZ, J. E. 1987. Privatization, Information and Incentives. *Journal of Policy Analysis and Management*. Vol. 6, No. 4, Privatization: Theory and Practice. (Summer, 1987), pp. 567 – 582
- SAVAS, E. S. 1977. An Empirical Study of Competition in Municipal Service Delivery. *Public Administration Review*, Vol. 37, No. 6 (Nov. – Dec., 1977), pp. 717 - 724
- SAVAS, E. S. 1981. Intracity Competition between Public and Private Service Delivery. *Public Administration Review*. Vol. 41, No. 1 (1981), pp. 46 - 52
- SHESHINSKI, E. – LÓPEZ-CALVA, L. F. 2003. Privatization and Its Benefits: Theory and Evidence. *CESifo Economic Studies*. Vol. 49. No. 3, pp. 429 – 459
- SHLEIFER, A. 1998. State versus Private Ownership. *Journal of Economic Perspectives*. Vol. 12, No. 4 (Fall, 1998), pp. 133 - 150
- WALLS, M. 2003. How Local Governments Structure Contracts with Private Firms: Economic Theory and Evidence on Solid Waste and Recycling Contracts. *Resources for the Future*. Discussion Paper 03-62, November 2003
- WALLS, M. – MACALEY, M. – ANDERSON, S. 2003. *The Organisation of Local Solid Waste and Recycling Markets: Public and Private Provision of Services*. Resources for the Future. Discussion Paper 02-35REV, November 2003
- WAYNE, C. 1995. The Organization and Efficiency of Residential Recycling Services. *Eastern Economic Journal*, Vol. 21, No. 2 (Spring, 1995), pp. 215 – 225

Regionální spolupráce v oblasti veřejné služby - nakládání s odpady na příkladu svazku odpadového hospodářství Dolního Rakouska

Dr. Johann Mayr
spolkový koordinátor ARGE

1. Obec (1)

- Oblastní sdružení obcí
 - Nejmenší regionální správní jednotka
 - 2357 obcí v Rakousku
 - Každý „metr“ veřejného prostranství náleží obci
- Historie
 - 1849 první provizorní zákon o obcích
 - 1862 říšský zákon o obcích
 - 1920 Zákon o obcích (Spolkový ústavní zákon)
 - 1962 Zákon o obecní samosprávě
 - 70. léta Svazky obcí v jednotlivých spolkových zemích

Svazky obcí

2

1. Obec (2)

- Úkoly a povinnost obcí
 - Úkoly ze zákona
 - Správa financí obce
 - Hasičská záchranná služba
 - Stavba a údržba obecních komunikací
 - Zřizovatel základních, speciálních a polytechnických (učňovských) škol
 - Ohlašovací povinnost
 - Stavební úřad
 - Matrika (Vedení matričních knih, viz matriční úřad)
 - Územní plánování (obecní územní plán)
 - Dobrovolné úkoly
 - Obecní strážníci
 - Veřejné vodovody a kanalizace
 - Stavba a správa obecních bytů

Svazky obcí

3

Plnění veřejných služeb

Zásobování vodou, nakládání s odpadními vodami i odpadem, zdravotní a sociální služby, veřejná oblastní osobní přeprava: Všechny tyto úkoly spadají pod pojem plnění veřejných služeb. Míněny jsou statky a služby, které jsou pro lidi obzvláště důležité, a proto je zajišťuje veřejná správa - stát, města či obce. V evropské diskuzi se často hovoří o službách všeobecného (hospodářského) zájmu.

Všechny tyto služby jsou zaměřeny na blaho občanů, nikoliv na zisk. Takto jsou obyvatelstvu garantovány kvalitní služby za dostupnou cenu

Citace z webu Referátu pro plnění veřejných služeb MA 27 Města Vídně.

Svazky obcí

4

Odpadové hospodářství jako plnění veřejných služeb

Veřejný zájem v hospodaření s odpady zahrnuje dvě části:

1. Odpad není běžné zboží, nýbrž zbytkový produkt, kterého se chce jeho majitel zbavit.
2. Následky neřízeného odpadového hospodářství nese veřejnost - prostřednictvím znečištění podzemních vod, půdy a vzduchu (viz zprávy o chaotickém hospodaření s odpady v Neapoli) nebo prostřednictvím výdajů na sanace, které nese veřejnost (ALSAG).

Je podstatné, aby si veřejná správa zachovala rozhodovací pravomoc v oblasti nakládání s odpady.

Svazky obcí

5

2. Interkomunální spolupráce(1)

- Obecní závazky jsou řešeny společně pro více obcí
- Spojení několika obcí do svazku
- Svazek obcí
 - V souladu s příslušnými zemskými zákony o svazcích obcí
 - Stanovy
 - Smlouva stejného znění
 - v souladu s usnesením obecní rady
 - úkoly
 - Orgány, úkoly, hlasovací právo
 - Hospodaření - účetní evidence (příjmy a výdaje bez odpisů)

Svazky obcí

6

2. Interkomunální spolupráce (2)

- Orgány svazku obcí
 - Předseda
 - Běžná agenda, zastupuje svazek „navenek“
 - Úřad svazku obcí = pomocný orgán předsedy, vedoucí úřadu (jednatel nebo sekretář)
 - Představenstvo
 - Uzavírá větší smlouvy
 - Valná hromada
 - V závislosti na zemském zákonu, každá obec jeden člen a jeden hlas
 - Volba představenstva, předsedy, výborů
 - Rozhodování o předběžném rozpočtu a účetní uzávěrce

Svazky obcí

7

2. Interkomunální spolupráce (3)

- Typy spolků
 - Hudební spolky, sdružení pro 1. a 2. st. ZŠ
 - Matriční sdružení
 - Sdružení pro vodovody a kanalizace
 - Spolky pro péči o vodní toky
 - Svazky pro odpadové hospodářství
 - Sdružení pro ropu a zemní plyn

Svazky obcí

8

3. Důvody pro založení svazku (1)

- Posílení pozice na trhu při poptávce a nabídce
 - Povinnosti sběru
 - Zhodnocení (prodej) odpadu
 - Nákup odpadních nádob
- Sjednocení v oblasti/okrese
 - Stanovení společných poplatků
 - Sběrné systémy
- Krytí nákladů ve svazku
- Žádné „politické tanečky“ kolem ochrany životního prostředí
 - Nepopulární věci dělá svazek
 - Drží se mimo běžnou komunální politiku

9

3. Důvody pro založení svazku (2)

- Vytvoření větších hospodářských jednotek (např. zařízení na energetické využití odpadů, na úpravu a nakládání s odpady)
- Věcné rozhodování
- Rychlejší schvalovací proces
- Společná práce s veřejností
- Profesionální odborný tým

Svazky obcí

10

Výhody pro členy svazku

- Zabezpečení veřejné služby pro řadu obcí z jediného zdroje týmem odborníků, který by si samotná obec nikdy nemohla dovolit
- Úspora administrativních nákladů
- Spolupráce prostřednictvím členství na valné hromadě/ v představenstvu
- Optimalizace financování pro obec: nejsou již potřeba žádné dodatečné platby za odpady (= úspora rozpočtu)

Výhody pro občany

- Ekologicky a ekonomicky smysluplný systém nakládání s odpady včetně třídění odpadu, který umožňuje účast občanů na ochraně životního prostředí a počítá s ní
- Dlouhodobá jistota využívání a odstraňování odpadu za přijatelné ceny
- Ekologicky zodpovědné zacházení s odpady
- Nastavení výše poplatků za odpad podle skutečných nákladů za využití a odstranění (asi 0,45 EUR za den)
- Náklady bez marže

4. Úkoly rakouských svazků odp. hospodářství

Rozdílné úkoly svazků pro hospodaření s odpady v jednotlivých spolkových zemích, v rozdílném rozsahu

- Realizace sběru a třídění odpadů
- Stanovení a úprava poplatků za odpady
- Koordinace obcí, společné jednání o smlouvách
- Zadávání zakázek na sběr, dopravu, využití/zhodnocení
- Organizování sběru odpadu a využití odpadu

4. Úkoly rakouských svazků odp. hospodaření

- Zřízení a provoz zařízení (překladišť, třídících a zpracovatelských zařízení, zařízení na energetické využití odpadu)

Svazky obcí

14

5. Typy svazků pro OH

- Řízení sběru odpadů
- Řízení celého odpadového hospodářství bez vybírání poplatků
- Řízení celého odpadového hospodářství i vybírání poplatků
- Zřizování a provoz zařízení na zpracování odpadů (úprava odpadu, kompostárny)

Svazky obcí

15

6. ARGE Rakouské svazky pro odpadové hospodářství

- 8 členů
 - Svazek obcí pro odpadové hospodářství (dále jen OH) Burgenland
 - Ústřední svaz štyrských svazků pro OH (18 svazků obcí OH a měst)
 - Korutany: KEV, s.r.o. (6 svazků pro OH)
 - Sdružení pro OH Dolní Rakousko (25 sdružení obcí a měst)
 - Zemský svazek pro OH Horní Rakousko (18 oblastních svazků pro OH)
 - Tyrolská ATM, s.r.o. (2 z 8 svazků pro OH)
 - Obecní sdružení pro životní prostředí Vorarlberg
 - Salcbursko: ZEMKA, SAB, zastoupení členem zemské vlády
 - S Městem Vídeň (Odd. magistrátu č. 48) jsme v úzkém kontaktu

Svazky obcí

16

6. ARGE Rakouské svazky pro odpadové hospodářství (2)

- Úkoly
 - Zastupování zájmů
 - Spolkové ministerstvo zemědělství, životního prostředí a vodní hospodářství
 - Parlament
 - Sociální partneři
 - Vedení jednání se sběrnými systémy ARA, EAG
 - Stanoviska k zákonům
 - Informační uzel mezi Vídní a spolkovými zeměmi
 - Společná práce s veřejností
- Financování
 - Členské příspěvky
 - Bonusy od sběrných systémů

Svazky obcí

17

Principy

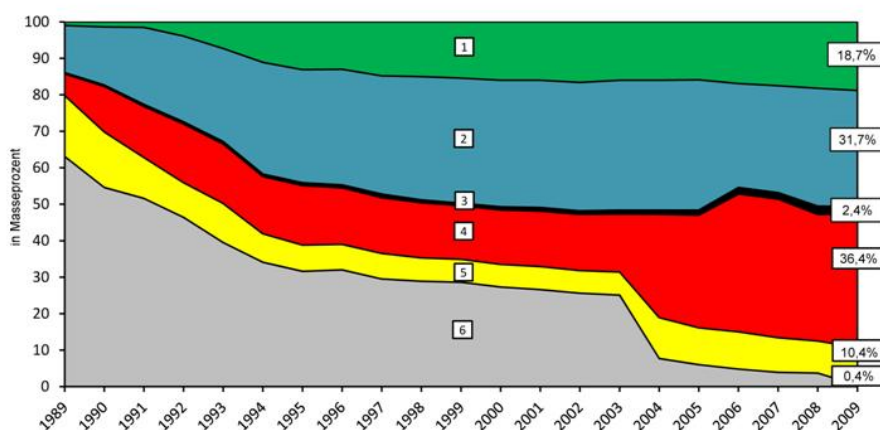

- Náklady / princip prospěšnosti
- Princip hospodárnosti pro životní prostředí
- Princip společenské odpovědnosti
 - veřejná správa je vždy garantem ochrany životního prostředí
 - Snížení kvality životního prostředí
 - zajištění sanačních nákladů v případě znečištění
- Služba veřejnosti
 - V souladu se společenskou odpovědností spadá odpadové hospodářství vždy pod veřejné služby státu

Úspěchy rakouského odpadového hospodářství

Verwertung und Beseitigung von Abfällen aus Haushalten und ähnlichen Einrichtungen
1989 - 2009

Erste Behandlungswege:

- 1...Verwertung von biogenen Abfällen insbesondere aus der getrennten Sammlung und von Grünabfällen
- 2...Verwertung von Altstoffen insbesondere aus der getrennten Sammlung
- 3...Behandlung von Problemstoffen und von Elektro- und Elektronikgeräten aus der getrennten Sammlung
- 4...Thermische Behandlung (MVA und Mitverbrennung)
- 5...Biotechnische Behandlung in (M)BA
- 6...Ablagerung

Trvale udržitelný rozvoj

Generační dohoda o odpadech:

„Každé pokolení musí se svými odpady nakládat tak, aby nebyly přetěžovány přirozené samočistící síly, a tím nevznikly skládky jedovatých odpadů pro generace budoucí.“

Uplatnění

- zavedení zásad a metod podnikové ekonomiky rovněž ve veřejném odpadovém hospodářství
 - Rozvoj organizace
 - Vedení
 - Kontrola
 - Výpočet nákladů
 - Profesionální práce s veřejností na informovanosti a motivovanosti domácností
- Spolupráce mezi veřejným a soukromým sektorem

Organizace

- PPP-Modely
 - Modely provozovatelů
 - Sběr- doprava, využití, nakládání, uložení
- Liberalizace
 - Zajištění komplexního nakládání s odpady prostřednictvím veřejných služeb nepovažují rakouské spolky OH za příliš efektivní. Vždy je nutno zvážit v jakých segmentech mohou soukromé subjekty poskytnout služby lépe a efektivněji
- Privatizace
 - Spolupráce se soukromými firmami, zadavatelem zůstává veřejná správa, která nese zodpovědnost, je v efektivních případech vnímána zcela pozitivně

Interkomunální spolupráce

- V protikladu k ekonomickému přístupu v soukromém hospodaření s odpady musí veřejná správa na nejrůznějších rovinách účinně spolupracovat
- Obce, svazky obcí, zemské spolky, spolková sdružení, zastoupení v zákonodárství EU
- Lobbing v EU je potřeba zesílit a vybudovat protipozici proti ekonomické lobby v oblasti hospodaření s odpady

Předpisy EU

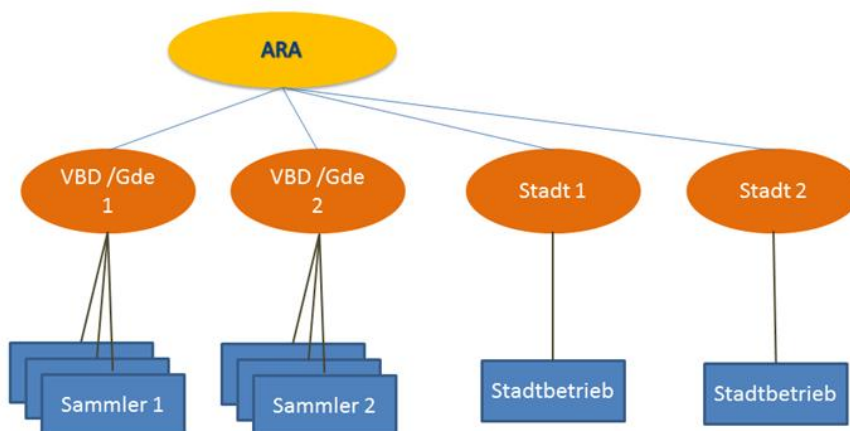

- Zákonodárství EU rozhoduje o budoucím vývoji nakládání s odpady:
 - Směrnice o obalech
 - Změny směrnice o vysloužilých elektrozařízeních
 - Hygienické předpisy
 - Předpisy o kompostování
 - Strategie předcházení vzniku odpadů a recyklace
 - Snížení podílu bioodpadu ve směsném odpadu
 - Do roku 2010
- Zákaz ukládání neupravených odpadů
 - Do 2020 v celé EU

Příklad spolupráce se systémem ARA

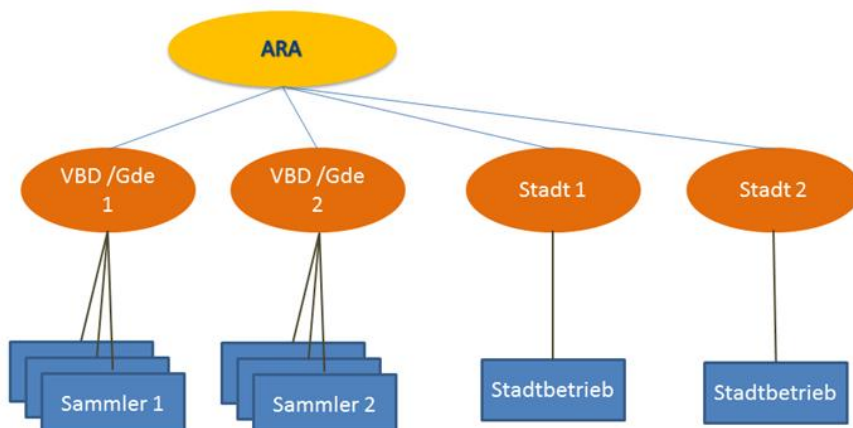
Bestehendes System: **Papierverpackung**

Příklad spolupráce se systémem ARA

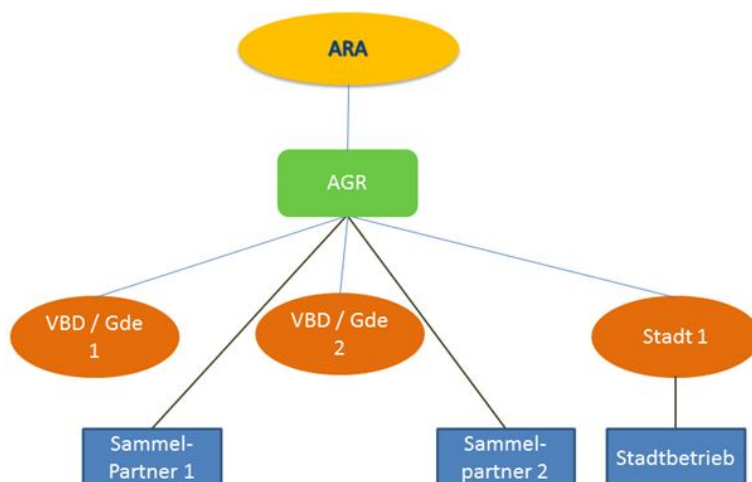
Bestehendes System: **Papierverpackung**

Příklad spolupráce se systémem ARA

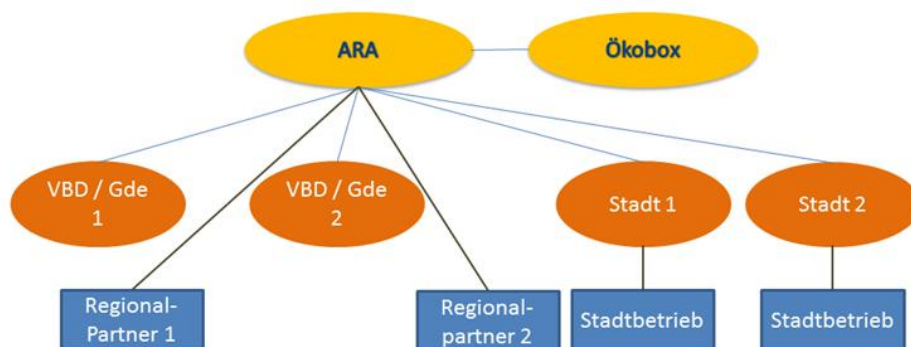
Bestehendes System: **Altglas**

Příklad spolupráce se systémem ARA

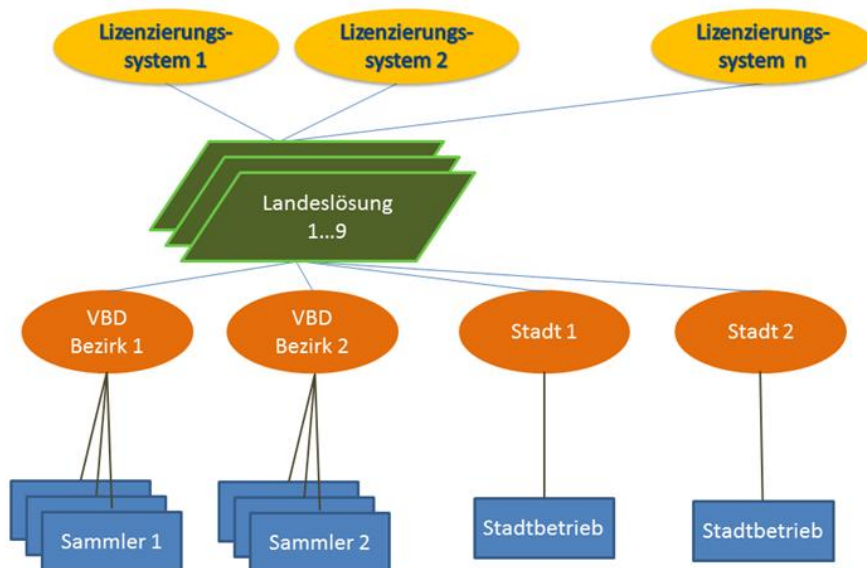
Bestehendes System: **Leichtverpackung** und **Metallverpackung**

Náš návrh na nový obalový systém

TWV-Modell

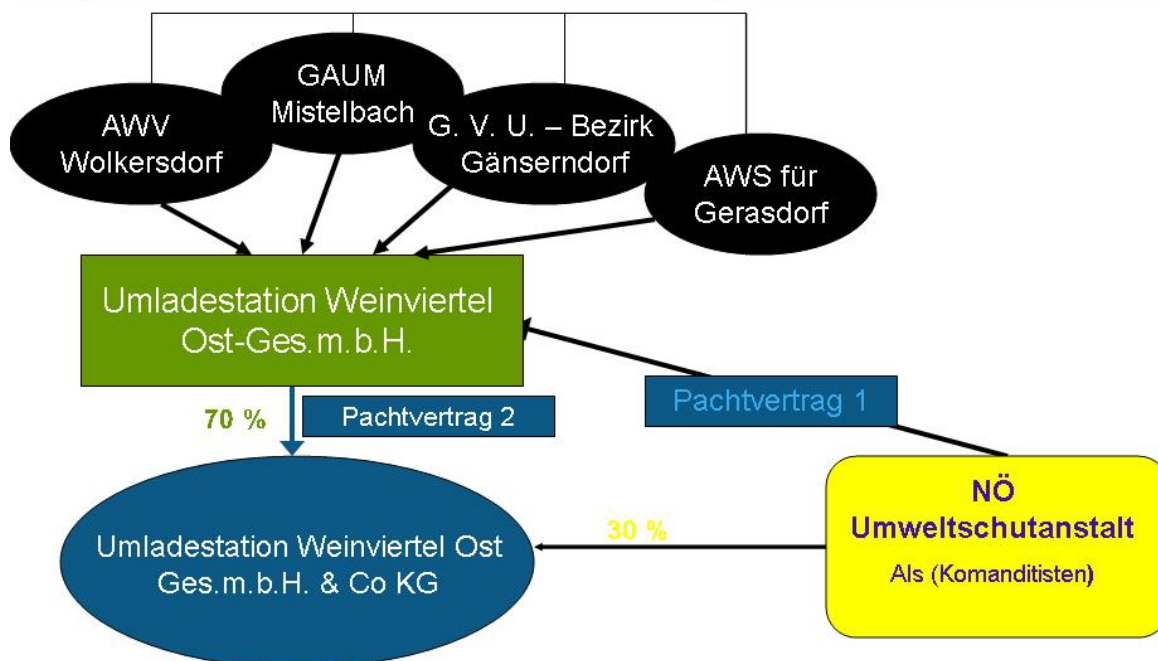

Příklady spolupráce

- Společná vyhláška o nakládání s odpady vlastní společnosti, vytvořené z vícero odpadových sdružení
 - NÖ BAWU, s.r.o.
- Model spolupráce na regionální úrovni
 - PPP-modely překladišť
 - Společnost soukromého provozovatele je vedena jako „vlastní úřad“

PPP-Model ve Weinviertelu (část Dolního Rakouska)

Lisovací kontejner

Naplnění odpadu do lisu

Překladiště Weinviertel Východ

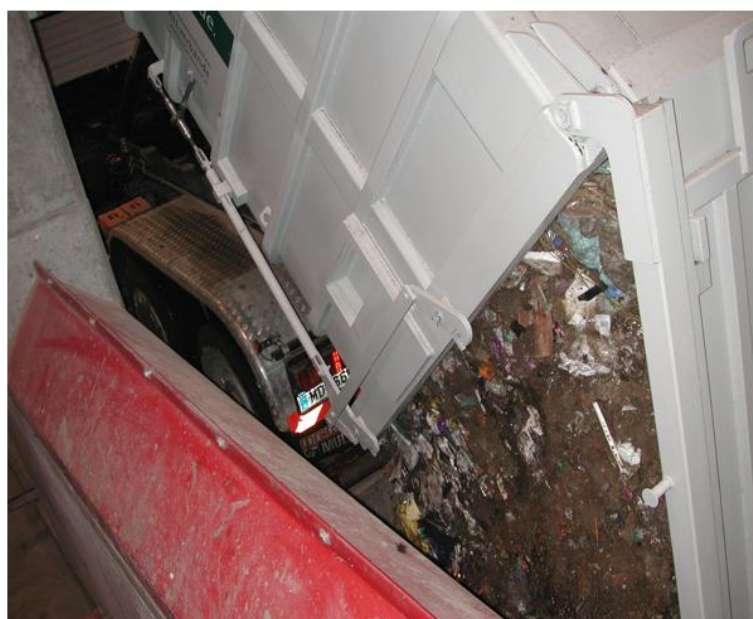
Stavenišť zařízení na využití odpadu, Dolní Rakousko

Zařízení na energetické využití odpadu, Dolní Rakousko

Vyprázdnění kontejneru

Odkazy

- www.argeabfallverband.at
- www.bmv.at
- www.umweltverband.at
- www.abfallverband.at
- www.ooe-bav.at
- www.atm.at
- www.abfallwirtschaft.steiermark.at
- www.gemeindebund.gv.at
- www.staedtebund.gv.at
- www.oewav.at

Kontakt

ARGE Österreichischer Abfallwirtschaftsverbände

p.A. ÖWAV
Marc Aurel-Straße 5
1010 Wien

Dr. Johann Mayr, Bundeskoordinator

Tel +43 664 390 97 20

Email: hans.mayr@argeabfallverband.at

www.argeabfallverband.at

Jesenicko – region na severu Moravy – odpady s komunální firmou

Jan Prejda

ředitel Technických služeb Jeseník a.s, reditel@tsje.cz

O společnosti

Technické služby Jeseník a.s. je prosperující společnost regionálního významu, která zajišťuje mnoho služeb nejen pro Jeseník, ale také pro většinu obcí a měst okresu. Historie sahá hluboko do minulosti a původní forma rozpočtové, později příspěvkové organizace se neosvědčila a v r. 1996 město založilo tuto akciovou společnost.

Rok 2012 je 17. rokem činnosti akciové společnosti, kterou plně vlastní město Jeseník. Nejvyšší orgán je valná hromada, ta je tvořena radou města. Další řídicí stupeň je představenstvo, jehož členy jsou zastupitelé města a je tak zaručena plná kontrola nad celkovým fungováním společnosti.

Veškeré práce zajišťuje 120-ti stálými zaměstnanci, 53 vozidly a stroji. Roční obrát činí cca 115 mil. Kč (z toho pro město Jeseník asi 40 %, pro obce okresu asi 30 % a zbývajících 30 % pro ostatní podnikatelské subjekty a občany). Na všechny činnosti má potřebné oprávnění a od roku 2003 je zaveden systém řízení jakosti (ISO 9001), systém řízení vedoucí k ochraně životního prostředí (ISO 14001) a v roce 2006 je navíc zaveden systém řízení bezpečnosti a ochrany zdraví při práci.

Oblasti činností jsou rozděleny podle povahy na několik provozů:

Provoz správy a údržby komunikací provádí zejména opravy, údržbu, výstavbu komunikací, chodníků, parkovišť a ostatních ploch. Dále provádí zimní údržbu, čištění, dopravní značení, odvodnění, zemní práce, dláždění, stavební práce, rekultivace aj.

Provoz správy a údržby zeleně provádí údržbu veřejné zeleně v Jeseníku, sečení trávníků, výsadbu okrasných záhonů, keřů a stromů, údržbu dětských hřišť, soch, laviček, parků, úklid veřejných zelených ploch, hřbitovů, správa a údržba městského lesa apod.

Provoz správy a údržby majetku provozuje veřejné osvětlení (údržbu, opravy, obnovu světel, revize, regulaci spotřeby el. energie, výměnu svítidel, kabelů a regulátorů apod.). Vybavená autodílna zajišťuje opravy veškeré vlastní techniky a také nabízí běžné opravy vozidel pro veřejnost, servis klimatizací, výrobu hydraulických hadic, mytí vozidel, pneu servis, likvidaci autovraků, zámečnické práce aj.

Provoz likvidace odpadu zajišťuje pro téměř celý okres svoz komunálního odpadu (popelnice, kontejnery), vývoz košů, odstraňování domovního a ostatního odpadu na vlastní řízené skládce u obce Supíkovic.

Provoz separace odpadu zajišťuje pro celý region svoz a dotřídění separovaného odpadu (plast, papír, sklo čiré, sklo barevné, kov, tetrapak), svoz nebezpečného odpadu, jeho skladování a předávání k odstranění. Provozuje sběrné dvory, provádí zákonnou evidenci odpadů i pro jiné subjekty apod.

Provoz pohřebnictví zajišťuje pro celý region komplexní služby v obstarávání pohřebnictví, provozuje vlastní obřadní síň, provádí správu hřbitovů.

Společnost se postupně rozvíjí a zdokonaluje nejen v technickém vybavení, ale i v odbornosti jednotlivých zaměstnanců. Cílem je udržet rozsah činností a zajistit zvyšování kvality za podmínek ekonomické schopnosti v konkurenčním prostředí regionu. Jsme přímo vázáni na město a většina prací je zaměřena na komunální sféru, tudíž na obce a proto je nezbytné poskytnout jim maximální servis, aby nejen veškeré činnosti byly zachovány, ale i dále zdokonalovány a rozvíjeny. Navíc jsme se svým dostatečným počtem pracovníků, vybavením a dlouholetými zkušenostmi schopni operativně reagovat na mimořádné situace, kalamity, havárie, povodně apod., a je nejen pro město důležité, takovou společnost mít a mít tu možnost nepřetržitě zajišťovat tento mimořádný servis.

O historii v odpadech regionu

Region Jesenicko je nevelké území ohraničené pohořím Hrubého Jeseníku a Polskou hranicí, s malým počtem obyvatel a téměř s žádným průmyslem. Jedná se oblast, která se nijak výrazně nerozvíjí, naopak s probíhající ekonomickou krizí je patrný úbytek pracovních příležitostí a také úbytek obyvatel. Současnost i budoucnost je soustředěna na turistický ruch a tomu navazující služby. Žije zde cca 42 tis. obyvatel v pěti městech a 19-ti obcích.

V minulosti si obce odpady likvidovaly samostatně a svoz od obyvatel se nijak moc neřešil. Od 70. let se postupně zaváděl organizovaný svoz, odpady mizely na periferiích obcí. V regionu časem vznikly 3 oficiální sklárky a dvě z nich jsou stále provozovány. Na základě legislativních požadavků a obecných potřeb se začalo lépe nakládat s odpady v 90. letech. Největší vzestup v odpadovém hospodářství počal po roce 1990. Obce postupně zaváděly svoz komunálních odpadů od každé nemovitosti, sklárky byly nově stavebně upraveny a odizolovány. Od roku 1991 se začal v Jeseníku zkoušet oddělený sběr vytríděných odpadů. Postupem se separace zaváděla ve všech obcích regionu. V roce 1993 byla postavena první dotřídovací linka a v roce 1999 byla přemístěna z centra města do areálu společnosti a upravena na vyšší kapacitu.

Sdružení obcí a odpady

Region vždy řešil a řeší zásadní záležitosti společně. V roce 1993 bylo založeno Sdružení měst a obcí Jesenicka (SMOJ), jehož hlavním úkolem je ochrana zájmů Jesenicka a koordinace činností v oblasti cestovního ruchu, infrastruktury, dopravy, dotační politiky a koordinace společné problematiky odpadového hospodářství.

Odpady jsou od počátku řešeny společně a všechny obce si uvědomují, že je to jediná možná a únosná varianta, jak se vypořádat s potřebami a s legislativními povinnostmi. Zásadní potřeby regionu byly pojmenovány už při vzniku sdružení. Bylo jasné deklarováno, že tento region se musí vypořádat s odpady a to tak, aby byl co nejméně závislý na ostatním území republiky. Prognózou bylo stanoveno předpokládané množství odpadů a k tomu možnosti jeho likvidace. Jasný směr měla separace odpadů a vždy to byla priorita regionu, a to zejména pro prodloužení životnosti skládek a také pro výhody využití některých odpadů.

I když se oddělený sběr vytríděných odpadů rozvíjel postupně a ne vždy byla ochota obyvatel, i tak se nikdy nepřestalo v této aktivitě. Obce do této činnosti šly i za cenu toho, že šlo sice o ekologický systém, ale finančně náročný. V počátcích bylo vše hrazeno obcemi bez jakéhokoliv zvýhodnění. Až v roce 1999 se mezi prvními zapojily do systému EKO-KOM.

V roce 2005 byl SMOJ vypracován, schválen a následně schválen i ve všech obcích, Plán odpadového hospodářství obcí okresu Jeseník. V tomto rozsáhlém materiálu bylo popsáno vše, co je spojeno s odpady, co je funkční a v pořádku, a co je bezpodmínečně nutné dopracovat a zavést. Materiál stanovil legislativní požadavky, potřeby a také popsal, celkový tok odpadů. Jedním z hlavních nedostatků bylo a je, vyřešit nakládání s bioodpady. Proto se SMOJ rozhodlo v roce 2007 realizovat Studii proveditelnosti „Řešení svozu a zpracování bioodpadů v okrese Jeseník“. Výstupem byl vypracovaný materiál, který popsal možnosti nakládání s bioodpady, celkové množství odpadů ze zeleně, ze zahrad a z domácností. Dále se hodnotily možné místa pro výstavbu zařízení na zpracování těchto odpadů. U tvorby studie i u výběru lokalit byli zástupci několika obcí. Studie byla SMOJ koncem roku 2008 přijata usnesením. Další krok SMOJ učinilo počátkem roku 2009 a rozhodlo vypsát výběrové řízení na zhotovitele projektu kompostárny, který vycházel z vypracované studie. Práce na projektu pro územní rozhodnutí byly dokončeny počátkem roku 2010. Takto zpracovaný projekt byl dostačující pro možnost podání žádosti o dotaci a v roce 2011 byla ve výši 90% přidělena. Nyní probíhají práce na dalším stupni projektové přípravy a po vydání stavebního povolení a výběru dodavatele stavby, by se měla výstavba počátkem příštího roku zrealizovat. Provoz by měl být zahájen v roce 2014.

Separace odpadů je v regionu na velmi vysoké úrovni a to díky dlouholeté a společné snaze obcí a samozřejmě také ochotě občanů odpady třídit. Je vybudována hustá síť separačních kontejnerů, je prováděn pravidelný svoz, osvěta a je neustále občanům připomínáno, co se s vytríděnými odpady dál děje, a že je jejich snaha a úsilí efektivně využita. Množství těchto odpadů neustále roste a již před několika lety jsme začali s přípravou výstavby nové dotřídovací linky. Nepovedlo se nám prosadit maximální výši dotace, a tak využívá město Jeseník 40%. V letošním roce by se měla linka postavit

s kapacitou pro celý region, a samozřejmě se souhlasem všech obcí, aby bylo jasné, že zavedený systém bude dále fungovat.

Spolupráce obcí – společné cíle

Technické služby Jeseník a.s. je společnost plně vlastněna městem Jeseník. Pro sdružení je to korektní partner, o kterém není pochyb v uplatňování požadavků všech obcí. Prioritou společnosti je zajistit veškeré potřeby v oblasti odpadového hospodářství. Společnost provozuje skládku odpadů s kapacitou až do roku 2037. Nová třídící linka pro separovaný odpad bude mít dostatečnou kapacitu na dalších 20 let. Ceny pro obce jsou kalkulovány tak, aby byly uplatněny veškeré náklady a byla zajištěna reprodukce technického vybavení. Systém je stále zdokonalován a město bedlivě hlídá oprávněnost nákladů.

Společnost také funguje jako poradní orgán a většinou dvakrát ročně předkládá SMOJ vyhodnocení systému, možnosti úprav a vylepšení, upozorňuje na legislativní změny a také na vývoj a trendy. Obce společně rozhodují o způsobu nakládání s odpady a také o společných potřebách. Snahou je mít co nejmenší náklady a být soběstační v rámci regionu. Prioritou je vytřídit využitelné, surovinu zobchodovat, oddělit biologickou složku z komunálních odpadů a zbývající část odpadů odstranit na místních skládkách. Tímto způsobem je region zabezpečen na dalších 20-25 let. Další vývoj je nejasný, ale do zaplnění kapacit je dostatek času.

Jde o dobrý regionální systém?

- uzavřený region
- funkční sdružení obcí
- městská společnost, která zajišťuje nakládání s odpady
- separace od roku 1991, tj. 21 let
- ochota obyvatel
- obce chtějí řešit efektivně odpady
- jasný vývoj, perspektiva
- dostatečná kapacita zařízení
- dobré výsledky

Jasná a nejasná budoucnost

Asi 20 let se buduje regionální systém, který se postupně přizpůsobuje místním potřebám a legislativním požadavkům. Jasný cíl je zachovat co nejdéle kapacitu místních skládek odpadů. Aby toho bylo možné docílit, je již od počátku prioritou oddělit využitelné odpady. Je vybudována hustá síť stanovišť separačních kontejnerů, v roce 2011 občané vytřídili téměř dva tisíce tun odpadů. Z tohoto množství bylo jen 15,5% nevyužitelných odpadů. Separace funguje a je potřeba ji i nadále provádět a dále přesvědčovat obyvatele o potřebě a výhodnosti. S výstavbou nové dotřídovací linky obce souhlasí, i když se tato investice promítne do ceny za tuto službu.

Společným projektem sdružení obcí je výstavba kompostárny, a tak bude možné zpracovat odpad z údržby zeleně a také bude zajištěn oddělený sběr bioodpadů z domácností. Dojde tak k úbytku množství odpadů, které se nyní likviduje na skládce.

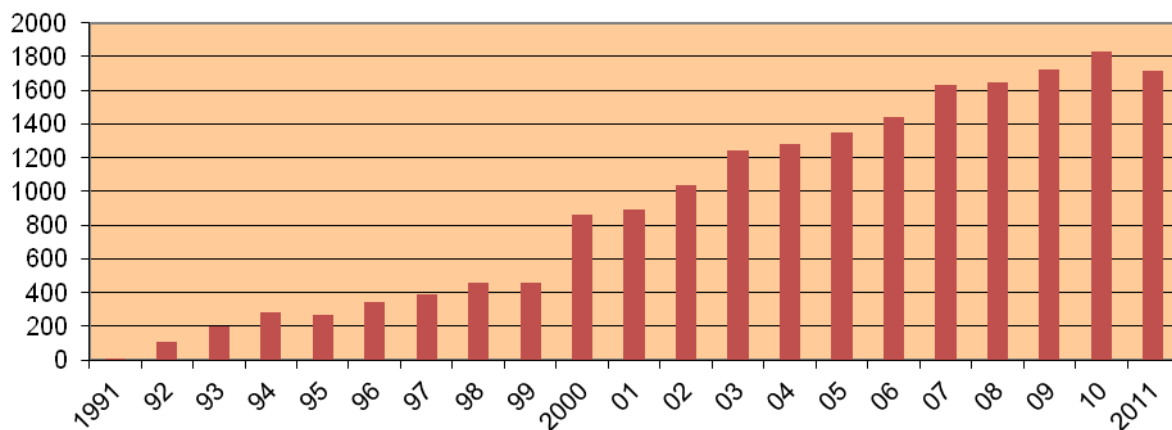
Ve větších obcích jsou vybudovány sběrné dvory, městská společnost Technické služby Jeseník a.s. zajišťuje veškeré činnosti pro obce v oblasti odpadů (dotřídovací linka na separované odpady, řízená skládka odpadů, sklady nebezpečných odpadů, překladiště, likvidace autovraků, sklady vyřazených elektrozařízení) a tak není potřeba řešit nedostatky v možnostech a kapacitách na využití, zpracování a odstranění odpadů.

V současné době jsou snahy o vybudování velkých integrovaných systémů nakládání s odpady s vybudováním zařízení k energetickému využití odpadů. Určitě jde o velmi potřebné aktivity a je jasné, že pokud někde není kapacita pro odstranění odpadů na skládkách, pak je ideální směsný komunální odpad po vytřídění využitelných odpadů energeticky využít. Region Jesenicka si buduje vlastní integrovaný systém, a to s ohledem na své potřeby a hlavně na základě ne moc výhodné polohy. Snad nebude to, co již funguje, za pár let součástí velkého celku.

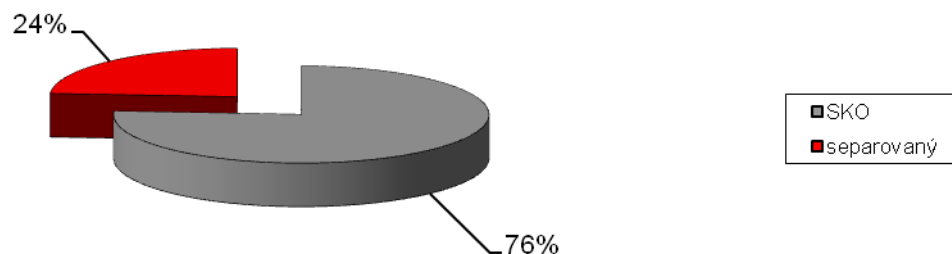
ODPADY REGIONU JESENICKA:

Celkem separovaného odpadu v letech 1991-2011 v tunách

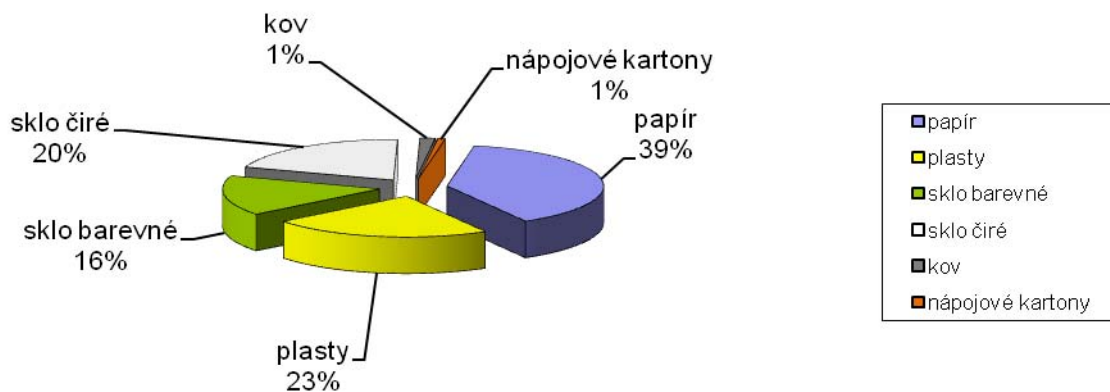
rok	1991	92	93	94	95	96	97	98	99	2000	01	02	03	04	05	06	07	08	09	10	2011
tu- ny	11	11	20	28	26	34	39	46	46	860	89	103	124	128	135	144	163	164	172	183	171
		1	3	1	9	7	0	0	0		5	5	0	3	2	2	2	7	1	0	8

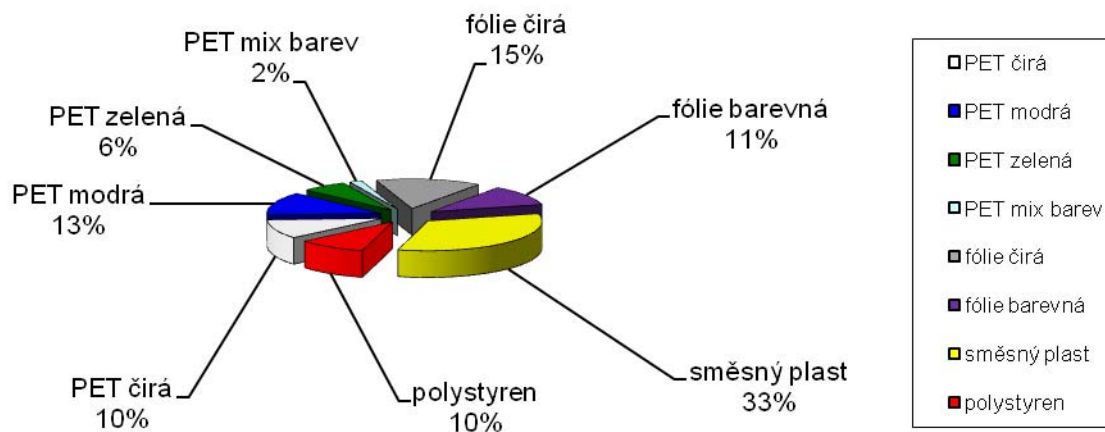
Poměr odpadů z obcí okresu Jeseník za r. 2011 v %

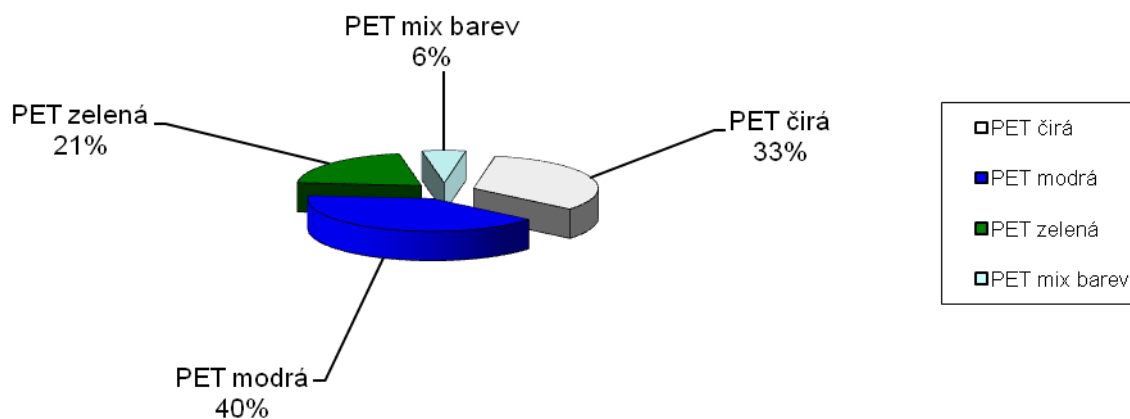
Poměr vytríděných odpadů za r. 2011 v %

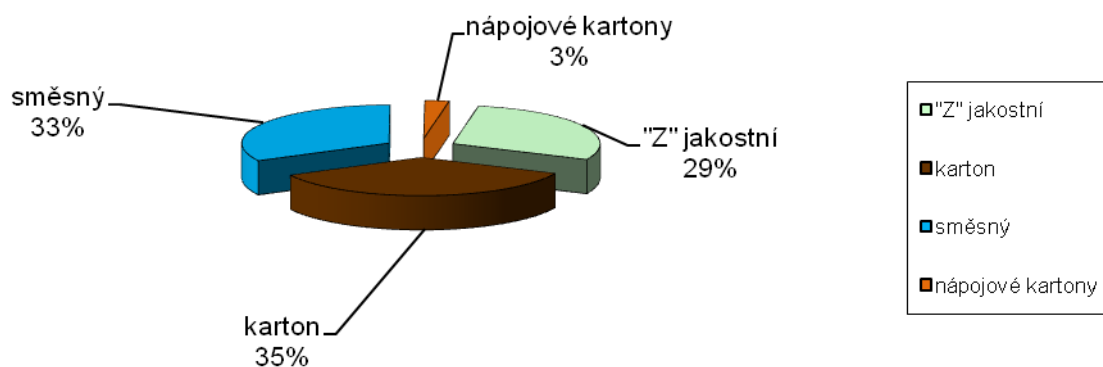
Plasty podle druhů v %

Poměr jednotlivých druhů PET v %

Poměr papíru dle druhů v %

Systém odpadového hospodářství ve městě Olomouci - model úspěšného města

RNDr. Jana Matzenauerová

vedoucí oddělení odpadového hospodářství a péče o prostředí
Magistrát města Olomouce, e-mail: jana.matzenauerova@olomouc.eu

Bc. Miroslav Petřík

ředitel společnosti
Technické služby města Olomouce, a.s., e-mail: miroslav.petrik@tsmo.cz

1. Úvod

Olomouc je krajské město nacházející se na střední Moravě (Region soudržnosti NUTS 2 Střední Morava) a se svými 100 233 obyvateli je pátým největším městem v ČR, jeho celková rozloha je 10 333 ha.

Systém odpadového hospodářství ve stávající podobě je výsledkem dlouhodobého, intenzivního úsilí všech zainteresovaných subjektů. Základní filozofickou úvahou, která byla aplikována po celou dobu jeho postupného budování, je snaha o naplnění schváleného Plánu odpadového hospodářství města a o maximální využití (materiálové i energetické) a třídění odpadů, a to i za cenu dočasné ekonomické nevýhodnosti. Efektivní fungování systému a prosazování výše uvedené myšlenky by nebylo možné bez podpory vedení města a vzájemné, úzké spolupráce pracovníků města (konkrétně odboru životního prostředí magistrátu, dále OŽP) a svozové firmy, kterou jsou Technické služby města Olomouce, a.s. (dále TSMO).

Firma byla založena v roce 1998 (do tohoto data se jednalo o příspěvkovou organizaci města) a město je jejím jediným akcionářem. Tuto okolnost považujeme z hlediska koncepce odpadového hospodářství za zásadní. Město jako původce odpadů má prostřednictvím své vlastní svozové firmy téměř neomezené možnosti operativního, finančně únosného řešení aktuálních „výzev“ nebo krizových situací v oblasti odpadového hospodářství. TSMO pro město v oblasti odpadového hospodářství zajišťují (v rámci tzv. objednávky veřejných služeb na základě Smlouvy k zabezpečení veřejně prospěšných služeb ve městě Olomouci) zejména následující činnosti:

- Svoz a odstranění (využití) odpadů, včetně nebezpečných,
- Svoz a využití tříděného odpadu,
- Provozování sběrových dvorů a dotřídňovací linky,
- Mobilní svoz velkoobjemového a nebezpečného odpadu (tzv. sběrové soboty),
- Sběr a využití bioodpadu.

Z hlediska vztahu město (magistrát) – svozová firma se domníváme, že se osvědčil průřezový systém zajišťování veřejných služeb prostřednictvím odborných garantů na jednotlivých odborech magistrátu (životního prostředí, dopravy, ochrany atd.) oproti centralizovanému systému jednoho odboru (nebo oddělení), který objednává veřejné služby ze všech oblastí.

Systematická práce na budování systému byla v posledních letech pravidelně oceněna úspěchy v soutěži O keramickou popelnici na krajské úrovni a v loňském roce zúročena 2. místem v celostátní soutěži obcí a měst O křišťálovou popelnici.

2. Popis stávajícího systému

2.1 Tříděný sběr odpadů

V současné době je na území města rozmístěno 3296 ks nádob na tříděný odpad, které jsou umístěny na 752 stanovištích. Občané mohou třídit do samostatných nádob (o velikosti 240 a 1100 l) papír, plasty, bílé a barevné sklo a nápojové kartony (ve sběru této komodity bylo město průkopníkem v ČR). Nádoby jsou umísťovány jednak na samostatných stanovištích, které jsou budovány jednotlivými investory v rámci nové bytové výstavby (nezbytná podmínka v rámci územního a stavebního řízení), jednak na původních, ne zcela vhodných stanovištích (komunikace, nepevněné plochy), které jsou

postupně upravovány z prostředků města. V městské památkové rezervaci jsou nádoby (v těchto případech i 120 l), po dohodě s majiteli, umísťovány uvnitř jednotlivých objektů (podmínky památkové péče zde neumožňují zřizovat stanoviště na veřejných prostranstvích).

Množství tříděného odpadu neustále roste. V porovnání s rokem 1995, kdy se vytřídilo cca 64,6 t odpadů (papír, plasty, sklo) se jeho množství zvýšilo o 6 488 t (všechny stávající tříděné komodity – bez bioodpadu). V uvedeném množství je zahrnut i papír odevzdávaný občany ve sběrnách odpadů a jednotlivými školami v rámci soutěže pořádané městem společně s partnery.

Relativně novou tříděnou komoditou - občany velmi vítanou - je použitý textil. Od roku 2011 je na území města rozmístěno 44 samostatných kontejnerů, ze kterých bylo svezeno a následně využito 161,5 t textilu. V roce 2012 byla tato služba rozšířena i na sběrové dvory a mobilní svozy (sběrové soboty).

Veškeré aktivity směřující k podpoře třídění odpadů (technická a propagační opatření) jsou financovány z prostředků, které město získává na základě smlouvy od společnosti EKO-KOM, a.s. Tyto jsou ukládány na depozitní účet města a jsou používány výhradně k rozvoji odpadového hospodářství, zejména třídění odpadů (model financování, který sehrál při zdokonalování systému odpadového hospodářství velmi významnou roli).

2.2 Třídění a oddělený svoz bioodpadu

Hledání „správné“ cesty v nakládání s bioodpadem trvalo několik let. Její začátek sahá do roku 2006, kdy byl testován tzv. donáškový způsob sběru bioodpadu do speciálně upravených, 5,5 m³ kontejnerů. V roce 2008 se přidalo testování podpory domácího kompostování a sběru do speciálních bionádob.

Definitivní řešení bylo vybráno v roce 2009, kdy byly postupně do třídění bioodpadu do bionádob zapojovány jednotlivé městské části. Podpora domácího kompostování formou výpůjčky kompostérů o objemu 700 l je využívána pouze jako doplňková a výchovná aktivita. V roce 2011 (i za pomoci dotace z OPŽP) se podařilo rozšířit třídění bioodpadu na území celého města. Celkem je do rodinné zástavby a do menších činžovních domů rozmístěno 5 500 ks biopopelnic (240 l, provzdušněná, s roštem, dodavatel Elkoplast), tento proces pořád pokračuje – noví zájemci si mohou bionádobu bezplatně zapůjčit na TSMO. Průměrné zapojení do sběru bioodpadu představuje cca 75 – 80 % domácností. V roce 2011 se z těchto nádob svezlo a následně využilo na kompostárně v Křelově (privátní zařízení) 2538 t bioodpadu.

Další množství využitého bioodpadu, který není možné přesně kvantifikovat, se pravidelně zpracovává na kvalitní kompost ve 470 ks kompostérech, které město občanům bezplatně zapůjčilo do různých částí města.

V lokalitách se zástavbou rodinných domů se nádobovým sběrem (a nejlépe v kombinaci s domácím kompostováním) dosahuje mimořádné výtěžnosti na občana, a to při výborné kvalitě vytříděného bioodpadu (minimální množství nežádoucích příměsí). Při rozšíření tohoto systému na větší území města je také možné docílit finančních úspor díky snížení množství směsného komunálního odpadu ukládaného na skládku. Podmínkou úspěšného zapojení občanů je pečlivá příprava projektu včetně informační kampaně a průběžná komunikace s občany v průběhu realizace projektu, ale také samozřejmě bezchybné provádění svozu bioodpadu i běžného směsného odpadu v dané lokalitě. Rozšíření třídění bioodpadu na území celého města a to s doprovodným omezením svozu směsného komunálního odpadu (1x14 dní), byl jeden ze zásadních cílů plnění POH města a zvýšení celkové efektivity systému odpadového hospodářství.

Druhá rovina řešení problematiky BRKO, kterou je omezení skládkování SKO s výrazným podílem biologicky rozložitelné složky, je v současnosti řešena v koordinaci s Olomouckým krajem, neboť pro předpokládaný způsob využití (energetika) nemá ani město Olomouc dostatečné množství odpadů, a musí proto zvolit spolupráci s vyšším územně správním celkem (Olomoucký kraj), který na sebe převzal roli garanta minimálně organizačních a koordinačních prací (viz dále).

2.3 Zpětný odběr EEZ

Statutární město Olomouc uzavřelo v květnu 2006 smlouvy s kolektivními systémy Asekol, Elektrowin a Ekolamp, které se zabývají zpětným odběrem elektrozařízení. Díky tomuto kroku došlo jednak ke zvýšení počtu zpětně odevzdávaných vysloužilých elektrospotřebičů na sběrových dvorech, jednak město ušetřilo značné finanční prostředky. Následně byla podepsána i smlouva se společností ECOBAT.

Olomouc byla jedním z prvních měst v ČR, kde v roce 2008 probíhalo testování venkovních stacionárních kontejnerů na drobná elektrozařízení a v němž také došlo k umístění speciálně upravených nádob, tzv. E-boxů do interiéru magistrátních budov. A protože město rádo podporuje další nové a neotřelé projekty, bylo průkopníkem umístění horké novinky společnosti ASEKOL - tzv. Eko-centra – do hojně navštěvovaného objektu Magistrátu města Olomouce na Hynaisově ulici. Nová nádoba je zajímavá nejen svým atraktivním vzhledem, ale i počtem druhů vysloužilých výrobků, které je do ní možno odkládat.

Z důvodu další intenzifikace třídění elektrozařízení organizuje již od začátku spolupráce odbor životního prostředí společně se všemi kolektivními systémy informační kampaně. Tyto zahrnují roznos různých informačních letáků do domácností, rozhlasové spoty, informace o sběru elektrozařízení na plakátech a v citylight vitrínách, pravidelné články do Radničních listů, sms soutěže, akce „Hod mobilem“, akce pro školy apod. Město je ve spolupráci s TSMO úspěšné rovněž při využívání dotačních titulů společnosti ASEKOL, které umožňují zkvalitnění služeb v této oblasti (úprava sběrového dvora, budování stanovišť pro stacionární kontejnery atd.).

2.4 Směsný komunální odpad (SKO)

Město Olomouc - v souladu s deklarovanou snahou odpad maximálně využívat - již od roku 2010 přestalo SKO ukládat na privátní skládce situované cca 15 km od města (městská skládka byla uzavřena již v roce 1996 a následně rekultivována, TSMO zajišťují její monitoring). V současné době město veškerou produkci SKO (s výjimkou období provozních odstávek apod.) předává k energetickému využití do spalovny SAKO v Brně - s využitím vlastní i pronajímané překládací stanice.

V současné době je zástupce města jedním z členů řídicího výboru, který se podílí na přípravě Integrovaného systému nakládání s odpady v Olomouckém kraji. Jedním z posuzovaných aktivit ISNO je i možnost vybudování zařízení pro energetické využití komunálních odpadů v Olomouckém kraji. S ohledem na připravovanou novou legislativu v oblasti odpadového hospodářství, zejména na změnu ekonomických parametrů (zvýšení poplatku za skládkování) i na legislativní trendy EU k omezení ukládání neupraveného odpadu na skládky, se jeví potřeba takového zařízení jako evidentní.

2.5 Propagace a osvěta

Nejen propagaci třídění odpadů, ale také celkové osvětě v rámci problematiky nakládání s komunálními odpady ve městě je dlouhodobě věnována velká pozornost. Jednotlivé aktivity zajišťuje po dohodě s městem (OŽP) jednak obecně prospěšná společnost Sluňákov - centrum ekologických aktivit města Olomouce, která se dlouhodobě a systematicky věnuje ekologické výchově především dětí a učitelů. V oblasti odpadů rozvíjí komponované výchovné programy pro různé věkové skupiny, pořádá Odpadovou olympiádu nebo exkurze na dotřídňovací linku TSMO aj. Ve spolupráci s městem (OŽP) a TSMO organizuje celoroční soutěž pro školy ve sběru papíru „Volá tapír, třídíte papír!“, která je doplněna dalšími aktivitami na podporu třídění.

Všechny školy a budovy Magistrátu města jsou vybaveny nádobami (speciální koše) na třídění odpadů.

Aktivity TSMO se dále zaměřují na širokou veřejnost, především rodiny s dětmi, kterým nabízí na jednotlivých akcích (Ekologické dny Olomouc, Jeden dětský den nestačí aj.) na svém prezentačním stánku možnost blíže poznat svozové vozidlo, „osahat“ si slisované vytříděné odpady nebo zábavnou a praktickou formou si ověřit své znalosti o třídění odpadů. Svozová vozidla jsou opatřena polepy s tematikou třídění odpadů atd. Určitým vyvrcholením dlouhodobé spolupráce v této oblasti bylo

uspořádání loňské výstavy ve Vlastivědném muzeu Olomouc k filmu Jana Svěráka „Kuky se vrací“, která byla doprovázena velmi úspěšnou expozicí s názvem Cesty odpadů. Samozřejmě jsou vydávány materiály a předměty s tematikou třídění (mapa cest odpadů, kvarteto, pexeso, tašky na třídění odpadů apod.).

Tab. č. 1: Přehled vývoje produkce odpadů

Druh odpadu	Množství (v tunách)		
	2009	2010	2011
Plasty	886,20	941,74	1 037,23
Papír	2 741,09	3 918,08	4 285,16
Sklo	979,62	1 045,52	1 164,07
Nápojové kartony	58,18	59,92	66,00
Bioodpad - celkem	4 120,10	6 158,96	6 111,01
- z bionádob	382,14	1 817,16	2 537,76
- ze sběrových dvorů a sobot	477,48	440,12	469,99
Velkoobjemový odpad	2 952,58	4 958,85	2 763,11
Směsný komunální odpad (skládka)	16 217,40	13 659,27	1 477,93
Směsný komunální odpad (spalovna)	-	2 116,44	15 296,45

3. Přípravované záměry

I s ohledem na připravované legislativní změny, zůstane podpora třídění odpadů nadále prioritou města. Je pravděpodobné, že všeobecná ekonomická situace a skutečnost, že příjmy za odpad získané od občanů města nepokrývají náklady na systém odpadového hospodářství a město tento rozdíl (cca 1/3 nákladů) dokrývá z rozpočtu města, povede ke zvýšení místního poplatku za odpad.

Bude proto naší snahou zajistit pro občany města další služby v oblasti odpadového hospodářství, s důrazem na třídění odpadů, které jim tuto činnost zpříjemní. Kromě již připravené a od června letošního roku realizované výstavby podzemních kontejnerů v městské památkové rezervaci se bude jednat např. o dodání speciálních tašek na třídění do jednotlivých domácností, pilotní projekt třídění papíru a plastů do menších nádob umístěných přímo v rodinných domech, dárkové bonusy formou vyrobeného kompostu atd.

Opatřením jiné povahy, ovšem nezbytným pro další progresivní rozvoj odpadového hospodářství, je již (formou projektu) připravený záměr na modernizaci a intenzifikaci překládací stanice a první přípravné kroky k modernizaci dotřídňovací linky v areálu TSMO.

Odpadové hospodářství města Vimperk

Ing. Josef Kotál

Město Vimperk, odbor životního prostředí

Město Vimperk – brána Šumavy

Základní informace:

- 8 000 obyvatel
- 18 osad
- obec III. typu – ORP (20 obcí)
- nadmořská výška průměrně 700 m n.m.
- roční produkce odpadů: 2 500 tun
- roční obrát v odpadovém hospodářství: 5,6 mil. Kč

Organizace odpadového hospodářství:

Město Vimperk

konceptce OH Ing. Kotál, vedoucí odboru ŽP

zástupce města Ing. Hejlková - 0,3 úvazku

- veškeré služby jsou zajišťovány smluvně
- platba od občanů formou místního poplatku
- nádoby na SKO ve vlastnictví majitelů nemovitostí
- snaha města zapojit do systému podnikatele
- město je zřizovatelem a 100% vlastníkem společnosti Městské služby Vimperk, s.r.o. které zajišťují výraznou většinu činností spojených s odpadovým hospodářstvím

Jak jsme vybaveni:

- vlastníme skládku komunálního odpadu
- od roku 2006 provozujeme Sběrný dvůr
- v roce 2011 jsme otevřeli kompostárnu
- třídíme papír, plast a sklo do 276 nádob na 66 stanovištích
- Městské služby vlastní novou svozovou techniku

Městské služby Vimperk:

Oblasti činnosti:

1) odpadové hospodářství

- nájem skládky komunálních odpadů
- nájem kompostárny
- provoz sběrného dvora
- svoz tříděného odpadu – plast, papír
- svoz SKO od občanů a podnikatelů
- ostatní služby v OH i pro okolní obce
- připravujeme svoz BRO

2) údržba městské zeleně

- údržba travnatých ploch
- údržba okrasných záhonů
- údržba živých plotů
- ostatní práce dle požadavků města
- sekačky

3) údržba města

- letní údržba – zametání, sběr odpadků, koše
- zimní údržba – komunikace, chodníky
- drobné opravy – mobiliář, chodníky, značení atd.

Proč městské služby:

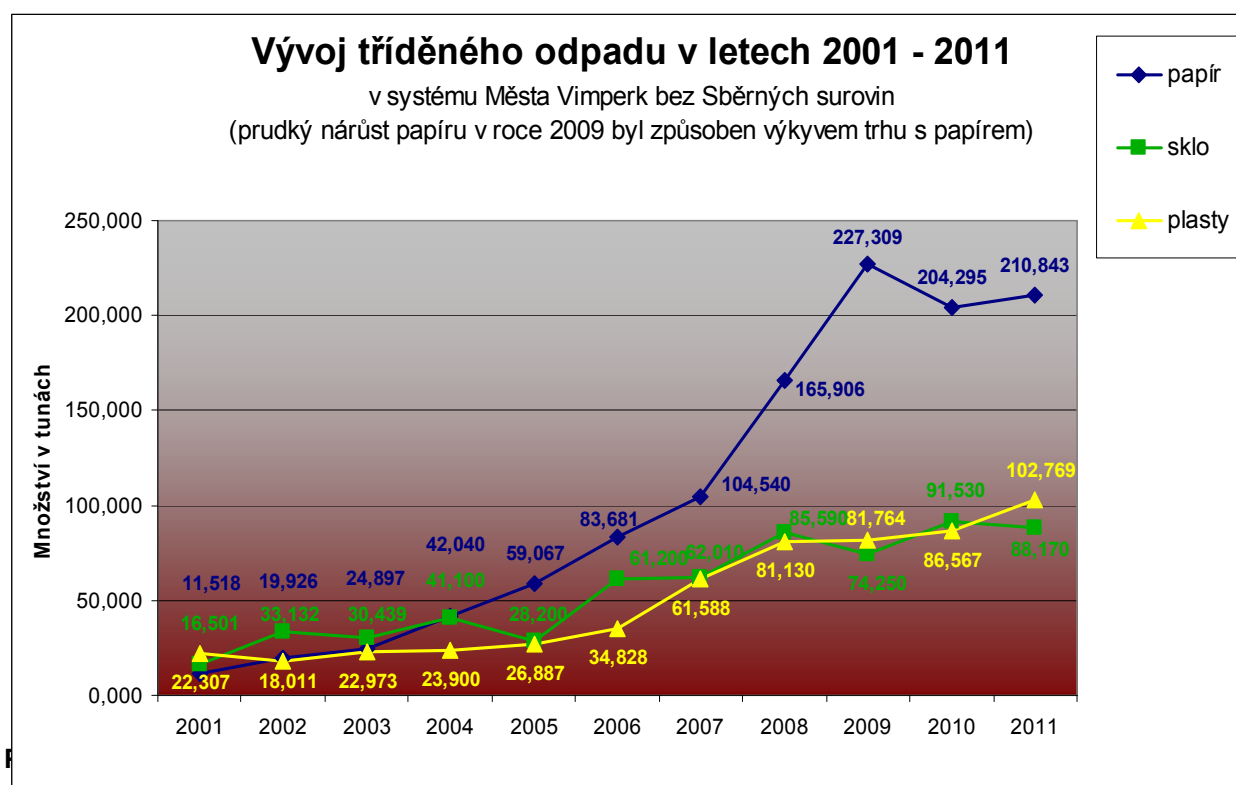
PRO:

- vliv na řízení spol.
- znalost prostředí
- lidé se znají
- operativnost
- peníze zůstávají „doma“
- sdílení nákladů
- kontrola využití finančních prostředků

PROTI:

- nemají veškerou techniku hned – postupné vybavení

Jaké máme výsledky:

- Svoz BRO z domácností – zahájení 2012
- Město Vimperk podporuje stavbu dotřídňovací linky soukromým investorem – zahájení 2012

Nabízíme:

- zkušenosti s odpadovým hospodářstvím provozovaném „vlastní silou“
- poznatky jak provozovat vlastní Městské služby
- využívání našich zařízení a služeb v oblasti odpadového hospodářství pro ostatní obce

Přijďte se podívat !

Význam sběrných dvorů pro OH obcí

Ing. Petr Balner, Ph.D.
EKO-KOM, a.s.

Úvod

Sběrné dvory jsou nedílnou součástí odpadového hospodářství obcí ČR. Původně byly budovány ve městech a větších obcích, v současné době, i díky dotačním programům, se s nimi můžeme setkat také v malých obcích do velikosti 100 obyvatel, jedná se však spíše o sběrné místa plnící funkci sběrného dvora.

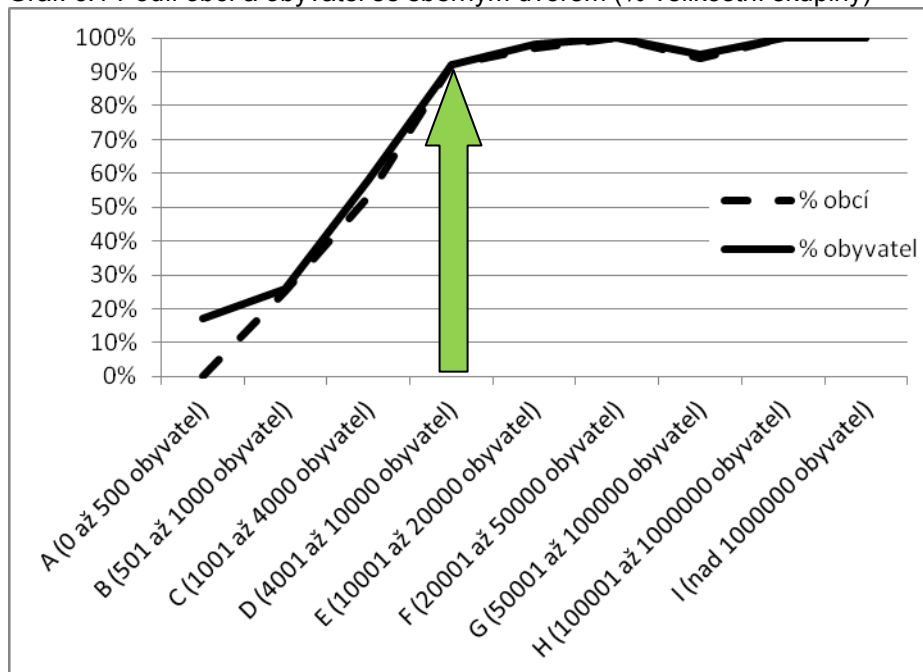
Význam sběrných dvorů roste s požadavky na rozšiřování služeb občanům, v rámci odděleného sběru jednotlivých odpadů a zpětného odběru výrobků po ukončení jejich životnosti. S ohledem na připravovanou legislativu a z ní plynoucí cíle, jako je omezování skládkování biologicky rozložitelných odpadů na skládky, zajištění sběru čtyř komodit tříděného sběru, zpětný odběr výrobků po ukončení jejich životnosti v kombinaci s růstem skládkovacích poplatků, bude obce motivovat k omezování množství směsných odpadů. Pro některé odpady a výrobky je sběrný dvůr jednou z nejefektivnějších forem sběru.

Sběrné dvory jsou primárně určeny pro odpady, pro které není na území obce zaveden jiný způsob sběru, či odpady, které nelze odložit v rámci systému obce do sběrných nádob, především díky jejím vlastnostem. Jedná se především o nebezpečné vlastnosti odpadů, velikost odpadu, skupinu odpadu např. bioodpady, stavební odpady, některé složky tříděného sběru např. kovy.

Vybavení ČR sběrnými dvory

Další význam sběrných dvorů je nabídka komplexní služby občanovi na jednom místě, tedy možnost odevzdat veškerý odpad vzniklý v domácnosti roztríděný dle svých vlastností. Graf č. 1 uvádí procentický podíl obcí a v nich žijících obyvatel, kteří mohou využívat sběrný dvůr na území své obce.

Graf č.1 Podíl obcí a obyvatel se sběrným dvorem (% velikostní skupiny)

Vzorek obcí (5 180 obcí ČR reprezentujících 9 813 569 obyvatel)

Sběrné dvory jsou v téměř 30% obcí ČR, ve kterých žije téměř 80% obyvatel ČR. S velikostí obce roste procento obcí se sběrným dvorem. Od velikosti 10 tisíc obyvatel je již sběrný dvůr ve všech městech. Výjimkou jsou dvě města ve velikostní skupině 10-20 tisíc a jedno město ve velikostní skupině 50-100 tis. obyvatel. Jak již bylo uvedeno výše, sběrné dvory slouží pro sběr více skupin odpadu. Rozsah jejich sběru s ohledem na velikostní skupiny je uveden v tabulce č. 1 a 2.

Tabulka č. 1. Podíl sběru dané skupiny odpadů v obcích se sběrným dvorem dle velikostních skupin obcí (% obcí)

Velikostní skupina	Sbírané odpady a výrobky					
	Využitelné odpady	Nebezpečné odpady	Objemný odpad	Stavební odpad	Bioodpad	Zpětný odběr elektrozařízení
A (0 až 500 obyvatel)	56%	45%	49%	17%	22%	47%
B (501 až 1.000 obyvatel)	54%	46%	65%	37%	31%	64%
C (1.001 až 4.000 obyvatel)	69%	65%	80%	53%	45%	78%
D (4.001 až 10.000 obyvatel)	88%	90%	93%	77%	74%	96%
E (10.001 až 20.000 obyvatel)	98%	98%	100%	79%	85%	100%
F (20.001 až 50.000 obyvatel)	93%	100%	100%	81%	83%	100%
G (50.001 až 100.000 obyvatel)	100%	93%	93%	73%	87%	93%
H (100.001 až 1.000.000 obyvatel)	100%	100%	100%	100%	100%	100%
I (nad 1.000.000 obyvatel)	100%	100%	100%	100%	100%	100%
Celkový součet	67%	61%	72%	45%	42%	71%

Vzorek obcí (1 503 obcí ČR reprezentujících 7 740 130 obyvatel)

Tabulka č. 2. Podíl sběru dané skupiny odpadů v obcích se sběrným dvorem dle velikostních skupin obcí (% obcí) (% obyvatel žijících v daných obcích)

Velikostní skupina	Sbírané odpady a výrobky					
	Využitelné odpady	Nebezpečné odpady	Objemný odpad	Stavební odpad	Bioodpad	Zpětný odběr elektrozařízení
A (0 až 500 obyvatel)	54%	45%	52%	20%	23%	49%
B (501 až 1.000 obyvatel)	54%	48%	65%	37%	32%	65%
C (1.001 až 4.000 obyvatel)	71%	68%	82%	57%	46%	80%
D (4.001 až 10.000 obyvatel)	89%	91%	93%	78%	76%	97%
E (10.001 až 20.000 obyvatel)	98%	99%	100%	80%	86%	100%
F (20.001 až 50.000 obyvatel)	90%	100%	100%	79%	82%	100%
G (50.001 až 100.000 obyvatel)	100%	95%	95%	80%	90%	95%
H (100.001 až 1.000.000 obyvatel)	100%	100%	100%	100%	100%	100%
I (nad 1.000.000 obyvatel)	100%	100%	100%	100%	100%	100%
Celkový součet	91%	91%	94%	80%	81%	95%

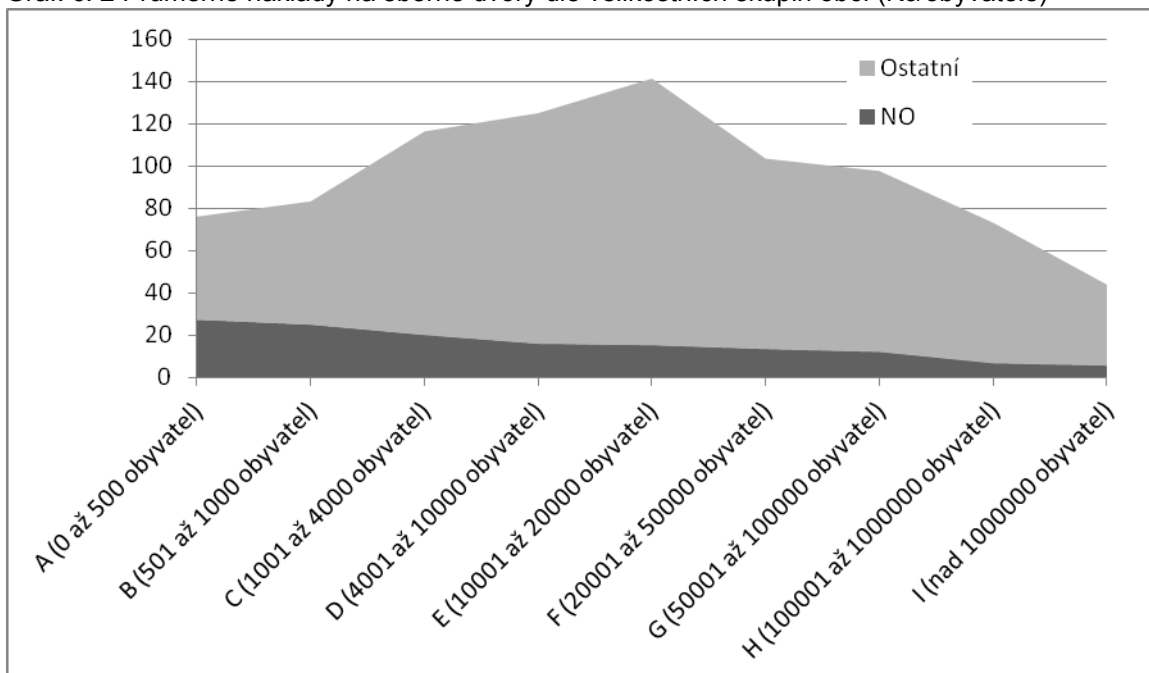
Vzorek obcí (1503 obcí ČR reprezentujících 7 740 130 obyvatel)

Nejčastěji sbíranou skupinou odpadů na sběrném dvoře jsou objemný odpad a zpětný odběr elektrozařízení. Pouze 45% obcí se sběrným dvorem sbírá drobný stavební odpad a jen 42% obcí bioodpad. Sběr nebezpečných odpadů je evidován v 61% obcí a sběr využitelných složek u 67% obcí. V malých obcích do 1000 obyvatel jsou sbírány především využitelné odpady, objemný odpad a elektrozařízení ve zpětném odběru.

Náklady na provoz sběrného dvora

Rozsah a úroveň poskytovaných služeb má vliv na náklady spojené s provozem sběrného dvora. V grafu č. 2 jsou uvedeny průměrné provozní náklady sběrného dvora dle velikosti obce.

Graf. č. 2 Průměrné náklady na sběrné dvory dle velikostních skupin obcí (Kč/obyvatele)

Vzorek obcí (1 278 obcí ČR reprezentujících 6 941 766 obyvatel)

Z grafu vyplývá, že jednotkové provozní náklady na nebezpečné odpady v rámci sběrných dvorů klesají s velikostí obce. Velký vliv na tuto skutečnost mohou mít zpětné odběry EEZ.

Průměrné náklady na provoz sběrného dvora byly v loňském roce 98 Kč/obyvatele a rok, což představovalo v průměru 11% celkových nákladů obcí na odpadové hospodářství. Nejvyšších jednotkových provozních nákladů na sběrný dvůr dosahují obce do 4 tisíc obyvatel do 50 tis. obyvatel. Výše nákladů závisí na mnoha faktorech. Rozsahu poskytovaných služeb občanům event. živnostníkům již byl zmíněn, velkou roli na výši nákladů má množství odpadů, které jsou v jednotlivých skupinách odpadů sesbírány a za jejichž následné nakládání musí obec platit.

Významným faktorem ovlivňujícím náklady je skutečnost, z jakých prostředků byl SD vybudován (vlastní prostředky/ úvěr/ dotace), či zda se jedná o službu poskytovanou třetím subjektem, tedy pronájem.

Druhy odpadů, které lze odevzdávat na sběrném dvoře a rozsah poskytovaných služeb, včetně otevírací doby sběrného dvora, si určuje obec a to v závislosti na vybavenosti a zabezpečení sběrného dvora.

Možnost využití sběrného dvora pro živnostníky závisí na rozhodnutí obce, za jakých finančních podmínek a s jakým omezením (druhy odpadu, množství) jim umožní využití SD.

Sběrný dvůr v jedné obci mohou využívat i okolní obce a to na základě dohody obou obcí s definováním druhů odpadů a způsobu spolupodílení se na nákladech provozu sběrného dvora.

Závěr:

Význam sběrných dvorů s ohledem na připravované legislativní změny Zákona o odpadech a Zákona o zpětných odběrech poroste.

Sběrné dvory není nutno budovat ve všech obcích, je možno smluvně využít sběrných dvorů v rámci regionu či okolních obcí, či využít tzv. mobilních sběrných dvorů přistavovaných do obce pouze na určitou dobu.

Při výstavbě sběrných dvorů je nutno zvážit míru investice (velikost, vybavení) s ohledem na rozsah poskytovaných služeb a očekávané množství odpadu, které bude sběrným dvorem procházet.